

Supușii Brașovului.

I. Șcheii său Șcheienii.

Din sus de Brașov, către muntele de graniță, apropiindu-se de zidul tăiat drept al Tîmpei (tîmpă=tîmplă, de biserică, catapiteazmă), se întinde Șcheiul. O stradă, mai nouă, urcă între case clădite săsești, cu intrare boltită și un rînd saū două cu fereshi oblonite. Apoi de la o vreme ulicioare aleargă în dreapta, în stînga, între zăplazuri negre, pe lîngă mari porți țerăncești. săpate. De-asupra caselor ce se ridică pătrate, trainice, în curtea pietruită se vede crucea răsăriteană, care mărturisește că acolo stă un *creștin*. Una din strădițele din stînga duce la o piață, pe care se vede încă o cruce de piatră săpată cu slove, ca pe drumurile muntene de la Buzău până în Mehedinți; ea pomenește că a fost așezată prin anii 1730, fiind Împărat Carol al VI-lea¹; acolo se face la 6 Ianuar din fiecare an «botezul Domnului»: în margene curge o gîrlită prinsă, după obiceiul Sașilor, în jghiaburi de lemn. În stînga iarăși, din mijlocul unui cimitir, unde, pături, pături, zac oasele grămădite în curs de jumătate de mie de ani, sticlesc la soare coperemintele și multele turnuri ascuțite, de «bleh», ale bisericii Sf. Nicolae, mare, bogată și vestită. Până departe în sus, spre munte, și pe amîndouă laturile

¹ Pentru neplăcerea cu care vedeau Sașii ridicarea de astfel de cruci, prin care părea că se crează drepturi asupra pămîntului, v. Herrmann, *Das alte und neue Kronstadt*, II, p. 575. — Inscipția de pe această piatră și de pe altele din Ardeal. în al doilea volum al Inscipțiilor.

sînt risipite casele negustorilor, meșteșugarilor de odinioară, în care acum mai staū și profesori, funcționari, rentieri, ba nu arare ori străini, cari aū venit la deal în Șchei, pe cînd Șcheienii s'aū cobori și ei pe încetul la vale, în cetate.

Aici era odată un sat sau un tîrgușor (i se zicea de străini *platea*, fiindcă acest cuvînt latinesc înseamnă și tîrgul-piață și tîrgul-*Marktflecken, bourg*). Romîniil îl numiseră și «Șcheii», pentru că, pe cînd ei fuseseră totdeauna locuitorii în Brașov, satul vecin îl primiseră de la Slavi, mai vechi decît dînșii. Dintre Slavi, Ungurii din veacul al XIII-lea, acei cari pătruseră în Ardeal, cunoșteau mai mult pe Bulgarii Împărăției asanesti de peste Dunăre. Ei traduseră deci «Șcheii» prin *Bolgárszék*, Scaunul, așezarea Bulgarilor. Pentru Sașii din Brașov, «Șcheiul» e un «Bulgar», un *Belger*, iar locul unde el e așezat se chiamă de obicei numai sub-urbia, *forștatul* (din *Vorstadt*), dar une ori și *Belgerei*.

Chiar Romîniil aveau, și aū păstrat încă și pînă astăzi, tradiția unei origini bulgărești. O cronică a Șcheilor, redactată în veacul al XVIII-lea, începe prin afirmația că Bulgarii aū venit în Șchei la anul 1392, dar autorul ei o spune așa, încît se vede lesne că el a fost înriurit de numele unguresc: «*Bolgárszék*»: «Anul 1392 (6900) aū venit Bulgarii într'acesta loc, care să zice *Bolgarsec*»¹. În 1392, în adevăr, Țaratul bulgăresc se zbătea în chinurile morții, dar locuitorii fugari n'aveau de ce să ajungă tocmai lingă Brașov, atunci cînd ei se puteau oploși foarte bine în Țara-Românească, bucuroasă de cît mai mulți oaspeți. Și, iarăși, un Domn muntean ca Mircea n'ar fi lăsat pe acești muncitori de ispravă să-î iasă din țară, unde apucaseră a intra.

Șcheiul își avea în secolul al XV-lea căsuțele de sat, și în mijlocul lor biserica de lemn. La aceasta slujia un singur preot; epitropie la așa un lăcaș sărac firește că nu era de nevoie. Cunoaștem un preot din această vreme, Costea din

¹ Stinghe, *Istoriia besarecei*, p. 1. Cf. același, *Documente*, I, p. 30 și cercetările d-lui Stinghe asupra Șcheilor, în Anuarul Institutului pentru limba românească al d-lui Weigand, an. 1902.

«platea Bulgarorum», pe care Basarab-cel-bătrîn îl recomandă în 1477 județului brașovean¹. Pe la 1532 era popa Petru, pe care-l trimiteau Sașii cu solii în Țara-Românească². El era fiul popei Bratul și nepotul de fiu al popei Petru celui d'întăiu. Acesta din urmă a fost adevăratul întemeietor al bisericii Șcheilor: despre dînsul se spune că a făcut-o de piatră la 1494-5, cu ajutorul lui Neagoe Basarab. Ajutorul muntean e sigur, pe o vreme cînd Șcheieni, încă numai Romîni și numai săteni, erau un biet norod sărac. Dar Domnul cel darnic pentru clădirea dumnezeiască n'a fost Neagoe — căruia gîndul poporului ajunsese să-î puie în samă orice puternică biserică de piatră —, ci acel care domniă în Țara-Românească la 1494-5, adică Vlad Călugărul. Acesta fusese pribeag odinioară în Brașov, Dumnezeu îi scăpase viața din mîna ucigașilor, și el, evlaviosul călugăr sau «popă românesc», cum îi zice odată un dușman, va fi mulțămît astfel. Aceasta s'ar potrivi mai bine și cu întregirea și înfrumusețarea bisericii de Petru-Vodă Cercel, care nu era din neamul lui Neagoe, ci din al lui Vlad, fiind răstrănepotul acestuia.

Toma, fiul și urmașul lui Petru al doilea, era întrebuințat și el de Sași pentru adunarea de știri. În vederea acestui lucru, el primia de la Sfat leafa de 12 florini pe an și o haină de cinste, în valoare de alți doi³. Era un om cunoscut dincoace, și vedem că Mircea Ciobanul îl cere odată, la 1548⁴.

Popa Dobre, nepotul de soră al lui Toma și tatăl învățatului popă Miha sau Mihaî, duce mai departe vechea *dinastie* a popilor din Șchei. Cițiva din alt neam, unul Grec, Iani, adus din Țara-Românească, se întîmpină în aceiași vreme. Acum erau doi preoți, unul «mare» și altul «mic»: după obiceiul grecesc — introdus poate de Iani sau împrumutat

¹ Bogdan, ed. a 2^a, I, pp. 334-5, n^o CCLXXXI.

² *Quellen*, II, pp. 251, 270

³ *Ibid.*, III, p. 452.

⁴ *Ibid.*, p. 443.

din principate, unde el era foarte vechi — cel mare purta titlul de protopop, adică «preotul cel d'întăiu» (πρωτοπαιτής). Această împărțire a dreptului de păstorire, această ivire a unui titlu de cinste, care aducea și venituri mai multe, era să stîrnească foarte dese ori mari lupte de preoți în Șcheii Brașovului.

În a doua jumătate a veacului al XVI-lea, Brașovul cîștigă și o însemnătate *culturală* pentru Romîni. Popa muntean Coresi, fugăr înnaintea lui Mircea Ciobanul — acel care doria pe părintele Toma din Șcheii — intră ca tipograf de cărți sfînte, slavone și românești, în slujba Sașilor, cari vedeau, astfel deschizîndu-li-se o nouă ramură de cîștig negustoresc. Învățătul în «sîrbie» Miha protopopul se apucă acum de tîlmăcit pentru meșterul Coresi, și el e adevăratul traducător al *Cazaniei* de la Orăștia, din 1581 ¹. Lîngă Miha și ajutorul său, un Muntean de la Tîrgul-de-Flocii, Neagoslav, se întîlnește la începutul veacului al XVII-lea și doi dascăli ². Astfel avem cunoștința desăvîrșită a personalului bisericesc din Șcheii pe vremea luptelor pentru dulcele rod al Ardealului, pe care le poartă Miha Viteazul — la care a mers în solie Miha, în cea glorioasă toamnă de năvălire a anului 1599 — și Radu Vodă Șerban.

Numărul Șcheienilor se înmulțise foarte mult pe această vreme; satul creștea către munte și se revărsa spre Brașov, ajungînd de fapt un «forștat», un suburbiu al acestuia. Încă de prin anii 1530, cînd fierbea lupta între partida lui Ioan Zapolya și a lui Ferdinand de Austria, ce-și smulgeau coroana Ungariei, Sașii se uitau cu oarecare frică la acești străini și oameni de altă lege, protivnici vechiului catolicism și, în curînd, și protestantismului celui nou, cari se întăriau în coasta lor. Un prieten ungar îi sfătuiește pe atunci să bage bine de seamă la mișcările acestor supuși, cari ar putea

¹ *Ist. literaturii bisericești*, pp. 92-4.

² *Ibid.*, p. 122.

să întrebuițeze vălmășagurile timpului pentru cine știe ce lovitură asupra cetății¹. Șcheiul se înfrumuseța: meșteri plătiți de Cercel lucraseră la altar și pusaseră sfinți noi în locul celor vechi de aproape o sută de ani, cari, se vede, începuseră să cadă de pe părăți. Aron-Vodă Moldoveanul, contemporanul și aliatul lui Mihaï Viteazul,—ctitor și în Moldova al unei mănăstiri lângă Iași — porunci să se urmeze lucrul pe socoteala lui, făcându-se și în «paraclisul și pridvorul cu stîlpî», «zugrăvelî minunate». El mai hotări și un venit de 12.000 de aspri pe an și cîte un rînd de haine la toți slujbașii Sf. Nicolae, cari sînt arătați, pentru acest an 1594, ca fiind: doi popi, doi «diaconî», împlinind sarcina de dascăli, la biserică și la școala de psaltichie, și patru slugi. Tot atunci se făcu și turnul, — un singur turn, după datina arhitecturii de biserică, și muntene și moldovenești, de pe acea vreme².

În această biserică isprăvită acum așa încît putea sta alături cu bisericile domnești de dincoace, în ctitoria lui Vlad Călugărul, lui Petru Cercel și lui Aron-Vodă, în anul 1613, cînd oștile turcești și românești pătrunseră iarăși în Ardeal, ca să gonească pe Gavril Báthory, Radu Mihnea, Domn muntean, și Ștefan Tomșa, bătrînul Domn al Moldovei, stătea un lîngă altul, în strana Vlădicăi, la 5/15 Novembre³. Șcheienii nu se vor fi mirat însă prea mult, căci din vechi timpuri încă ei erau deprinși să vadă Domni și Doamne pribege, luîndu-și locul, în zilele de Duminecă și serbătoare, printre poporenii romîni din suburbia Brașovului. Nicî Radu Șerban, în cuceririle lui din 1603 și 1610, după lupte ce s'aŭ purtat amîndouă supt zidurile Brașovului, nicî Mihaï, în cele două șederî ale sale la Brașov⁴, nicî fiul lui, Nicolae Pătrașcu, în zilele cîte le-a stat aici ca pribeag⁵, nu vor fi lăsat necercetată frumoasa biserică nouă a Șcheilor.

¹ Inedit, în Arch. Brașovului. Cf. memoriul mieu citat din *An. Ac. Rom.* pe 1905.

² Stinghe, *Ist. besericeî*, pp. 4-5 și apendicele slavon.

³ *Socotelile Brașovului*, p. 30.

⁴ În 1599, Octombrie, și în 1600, Maiu.

⁵ Papiu, *Tesauru*, I, pp. 385-7.

Petrașcu dăruie chiar bisericii Sf. Nicolae¹, amintind și evlavia ce a avut Mihai-Vodă față de acest lăcaș, satul Micșuneștii din Ilfov, înaintea a «mulți Șcheai, mai multu de o sută de bărbați și mueri»². Trebuie să se spuie însă că biserica n'a putut păstra această danie, și nici măcar venitul de 150 de ughî ce i se lăsase acolo de Matei Basarab³.

Istoria *politică* — să zicem așa — a Șcheilor, până dincolo de 1700, e foarte puțin interesantă: ea e alcătuită din schimbarea preoților și din luptele între dîșii. În aceste lupte se amestecă Vlădica și Sfatul cetății, pentru împăcarea lor se țin «soborașe» ale preoților din Țara Birsei. Opriri de la slujbă, opriri ale veniturilor, jalbe la cele patru stihii ale lumii, amestec al tuturor, și chiar al «Domnilor de afară», Vodă și boierii de peste munți, scandaluri cu preoții, cari «umblă de pururea pe la cărciume de să îmbată⁴» sau țin pe lingă sine femeii cu faimă rea, cercetare a «catastișelor» de socoteli și găsirea de lipsuri sau neorînduiri, cîte o împotrivire față de «domni Șașilor», cari sînt aduși să ia măsurii pentru păstrarea liniștii, din cînd în cînd o foamete, o ciumă, — acestea sînt întîmplările, care se pot povesti pe zeci de pagini, dar nu merită nici una⁵.

În afacerile politico-religioase, trebuie să se însemne îndărătnica împotrivire a Șcheienilor, față de orice încercare de a-i cîștiga pentru Unire. Ocrotitorii lor din Țara-Românească, Domnul, boierii cei mari din neamul Cantacuzinilor, respectatul Mitropolit Teodosie, el însuși un Ardelean, îi întăriră

¹ Hramul era îndoit — ca în multe alte biserici românești: Uspenia (Adormirea Maicii Domnului) și Sf. Nicolae.

² Papiu, *l. c.*

³ *Ibid.*, pp. 387-8.

⁴ Stinghe, *Documente*, I, p. 48.

⁵ Certe de preoți, *Satz și preoți*, pp. 102-3; *Ist. lit. romîne în sec. al XVIII-lea*, I, pp. 155-6. Pentru ciumă și foamete. Stinghe, *Ist. bessariceii*, pp. 54-5: «era găleata de grîu fl. 8, málaiu tot așa, turta de uleiú baní 10, și în postul cel mare mînca creștinii sînge de vită cu tărîțe, și mînca rînsă, și aút să făcuse oamenii negri ca tăciunii și mieuna ca pisicii» (*sic*).

în această hotărîre. Ei rămaseră deci până la sfîrșit în acea credință veche, pe care o împărtășiau cu conlocuitorii lor, Grecii și Bulgarii, negustori mari în Șcheii veacului al XVIII-lea¹. Supuși, cînd Mitropolitului, cînd episcopului de Rîmnic, cînd cutăruî archiereu sîrb, ei nu se plecară niciodată înnaintea Făgărașului sau Blajului, unde erau încredințați că domnește legea «stricată», erezia.

Așezămintele se dezvoltă și se adaug foarte puțin. Încă din veacul al XVII-lea însă, Șcheiul are, ca și Sașii Brașovului ori Cîmpulungului muntean chiar, episcopii săi bisericești, avînd grija «venitului», «adetiului» Sfîntului Nicolae, *gocîmanii* (Gottesmänner). Ei se aleg printr'o adunare «de obște», dintre fruntași: căpitani, vătavî de hotare, sau negustori, meșteșugari de tot felul. La alegere ieau parte și ctitorii, chiar și străini, cari pot să-și exercite dreptul printr'un delegat: astfel votează pentru «gocîmanii» sau «năstavnici» un Mihaî Cantacuzino, un Toma Cantacuzino, Spătari ai Țerii-Românești. Un gocîman al Șcheiului a fost la 1659 tatăl poetului Toader Corbea, — Ioan, apoi dascăl și la sfîrșit călugăr într'o mănăstire de dincoace². Numărul preoților era, cînd de doi, cînd de trei și chiar patru. Ei erau supuși cercetării și supravegherii «gocîmanilor» și a «bătrînilor» — cîrmuitorii după datină ai satului românesc —, cari se aleg și ei ca și «gocîmanii» dintre oameni «tocmiți la fire, cu frica lui Dumnezeu» și fac jurămint că se vor purta cu cinste și cu rîvnă, și nu vor căuta numai «de ospete, primblări, sau de băuturi fără de treabă și fără de socoteală»³. Preoții, din partea lor, se îndatoresc de la o bucată de vreme «să se ferească de beție, de sumeție», și să nu răspundă tare, înnaintea fruntașilor, — numindu-și și chezași pentru aceasta⁴. «Nameznicî, gucîmanî, campenatori (*sic*), ju-

¹ *Sate și preoți*, p. 193 și urm.; Lăpădatu, *Pater Ianoș*, în *Prinosul Stur-dza*, p. 303 și urm.

² Stinghe, *Documente*, I, pp. 39, 45-6, 240; *Istoriaa beseariceî*, pp. 8, 11, 45.

³ *Documente*, I, p. 246, n° CVII.

⁴ Stinghe, *Doc.*, I, pp. 63, 255; *Ist. beseariceî*, pp. 16, 61-2. Un preot e

rabî bătrîni» se găesc, de alminterea, și în alte părți unde pătrunde înriurirea Șcheilor: la Brașov ei funcționează până târziu în veacul al XIX-lea ¹. O hotărîre de la 1682 stabili că vor fi pentru preoți — cel mai nou se chema preotul «mic» și, firește, i se dădea grijile cele mai grele, precum îngroparea ciumaților —, doi gocișmani, unul zis «bătrîn» sau «mare» — și zece bătrîni ². De la un timp se întilnește, după exemplul Sașilor, și «tatăl de vecinî» (*Nachbarvater*), avînd răspunderea pentru un număr dintre gospodarii cari-l încunjura ³.

O veche școală de cetire, scriere și cîntări ființa în Șcheiū pe la 1750: dascălii de biserică erau, ca în atîtea alte locuri românești, și dascălii de școală ⁴. Preoții învățaū, firește, aiurea; de de mult ei mergeaū și în Serbia ⁵, cînd nu veniaū învățați gata din Țara-Românească. Popa Statie Grid își dădu însă băiatul, Dimitrie, în Rusia, la Moscova, unde încă din 1685 mersese un preot șcheian pentru a cere ajutor de la acel «Împărat creștin» a cărui faimă începea să se întindă asupra întregului Răsărit ⁶. Dimitrie a scris, precum se știe, o gramatică românească, întăia printre cîte se cunosc pînă acuma, și alte lucruri. Pentru a-l duce la școală pe copil, plecă deci la Petersburg în 1743 protopopul Statie fiul lui Vasilie Grid, și tipărim aici o scrisoare a lui către niște Sași, pe care o iscălește supțire, după moda muscălească, Efstatie Vasilevici (fiul și-a zis Dimitrie Efstatievici) ⁷. Protopopul șcheian găsi aici un sprijin la «prințipul Costandin Antohie», adecă la Constantin fiul lui Antioh-Vodă Cantemir. Pe atunci nu va mai fi fost în viață Teodor Corbea, ajuns

caracterizat de «om deliū și prea-bețiv» (*ibid.*, p. 90). Preoții primiaū aici și aiurea, în Ținuturi românești, «poclonul preoțesc» (*ibid.*, p. 88)

¹ Stinghe, *Doc.*, III, p. 271.

² Stinghe, *Ist. beseariceî*, pp. 18, 54. 93.

³ Stinghe, *Doc.*, III, pp. 127. 200.

⁴ Andreiū Bârseanu, *Istoria școalelor centrale române gr.-or. din Brașov*, Brașov, 1902, pp. 4-5.

⁵ Stinghe, *Ist. beseariceî*, p. 3.

⁶ *Ibid.*, p. 20.

⁷ *Ist. lit. romîne în secolul al XVIII-lea*, II, p. 271 și urm.

la Ruși «pisariu» și «canțeleariu»¹. Pentru a fi bun de o treabă ca aceasta, Teodor trebuie să fi primit o bună învățatură, slavonească și latinească, de care s'a împărtășit și fratele său David, omul cantacuzinesc și brîncovenesc, de la care se publică mai departe un lung răvaș, original și caminte.

Pe la 1761, poate supt înrîurirea învățatului fecior de popă, o nouă școală se întemeiază, într'o bună clădire de piatră². E însă tot școala parochială. Preoții sînt datorî să predea catechismul un ceas pe zi; ei nu vor putea să dea lecții cu plată copiilor de oameni cu stare. La 1779, odată cu aceste măsuri, se iea și aceia ca să se facă un «examen, care cî-au învățat și cum să poartă, în scris, cu catastif», și anume «la un fîrtal de an» odată³.

Urmară apoi planuri de școală *laică*, împărătească. Eustatievicî era directorul acestui nou fel de școli românești; ele nu fură îndeplinite decît în veacul al XIX-lea, dincolo de marginile de timp fixate pentru cercetările acestea⁴.

Pe acest timp Șcheienii ajunseseră oameni bogați. Îi îndemnaseră la cîștigarea de bogăție prin negoț Grecii și cei cîțiva Bulgari, cari, venind din Albania, din Macedonia, se așezară în mijlocul lor încă înnainte de cucerirea Ardealului de către Austriaci. Aceștia găsiră «Companii» și «companiști» la Sibiiu, la Făgăraș, la Brașov⁵. Privilegiul Companiei brașovene e din anul 1678; el fu înnoit de cîrmuirea cea nouă la 1701, rămîind ei și de aici înnainte cu judecata lor, cu duhovnicul lor, și legați de-a dreptul cu Camera fiscală a țerii. Deocamdată însă, companiștii n'aveau voie a-și aduce și familiile din «Țara Turcească», nici a vinde cu mărunțișul: prăvălii deschise spre stradă nu li erau îngăduite⁶.

¹ *Ibid.*, I, pp. 436-7.

² Bârseanu, p. 4 și urm.

³ Sunghe, *Doc.*, I, p. 287.

⁴ V. cartea citată a d-lui Bârseanu.

⁵ *Archiv f. siebenbürgische Landeskunde*, XXX, p. 178 și urm.

⁶ Herrmann, I, p. 406 și urm.

În curînd, și, an de an, tot mai mult, oaspeții din Balcani se împrietenesesc, se înrudesc, se unesc în afacerile de negoț și în revendicațiile politice cu Șcheienii mai înstăriți¹. Cărăușii din Șchei duceau pe la 1709 până la Graz sute de capete de boi, pe care le cumpărau din Ploiești și alte târguri ale Terii-Românești². Negustorii merseră și ei până prin Saxonia, Venetia, Sliven, Constantinopol, de o potrivă cu «compa-niștii». În curînd ei putură să se laude că în Șchei sînt la o mie de case și că tricesima împărătească primește de la dînsii în fiecare an 20.000, ba chiar 30.000 de florini. Atunci ambiția libertății de comerț, a neatîrnării politice încolți în inimile acestor oameni harnici și de ispravă.

Ajutați și de Sîrbi, cu cari erau uniți în ierarchia religioasă, ațîtați de lupta cu Sfatul pentru protopopul Radu Tempea și în potriiva protopopului Tudor, ei încep cu tînguirile la 1735³. O lungă jalbă arată Curții care sînt nedreptățile ce îndură ei și piedecile ce se pun negoțului lor cu vinuri din viile muntene și cu mărfuri turcești. Ei sînt pedepsiți aspru la orice prilej, Sașii se amestecă în afacerile bisericesti ale Șcheiului, hotărînd în procese de căsnicie și schimbînd popii; văduvele preoților, casele bisericii sînt puse la dajde, clădiri bisericești nouă sînt oprite; slujba împărătească se cere de la ei fără despăgubire; dările sînt fără măsură; Șcheienii n'aũ voie să vîndă vin, nici bere, nici pîne, nici fierturi; bolțile lor din cetate nu pot fi deschise pentru vînzarea cu mărunțișul; ei nu pot intra în *țehiuri* sau corporații

¹ Scrisori de la începutul veacului al XVIII-lea sînt iscălite de «toți Grecii și Rumîni cari lăcuesc în forștatal Șchieailor Brașovului» sau «toți Șchiei de la Brașov, împreună cu alai negușători ce lăcuesc aici» (Stinghe, *Doc.*, 1, pp. 22-3, 28).

² Act din 11 Februar 1709, in Arch. Brașovului, Protocolul I, p. 1: procesul lui Iordachi cu Neagul și Dîna, «seine gewesene Viehetreiber... Ich habe mit praedictis gedînget 114 Stück Ochsen bis nacher Grätz zu treiben... Es ist dem also: wir haben gedînget auss dem Plojest biss hinauss in Grätz soviel Ochsen zu treiben».

³ După ce întăi se încercase prin Franciscanî, cari aveau o fabrică de postav pentru Ordinul lor și luaũ lina de la ei, în 1728 (Herrmann, I, pp. 186-7).

și n'au puțința să vadă la ce se întrebuintează banii ce plătesc. În puterea vechiului drept de a opri în Brașov negoțul străinilor, ei plătesc la porți dări nouă, când își duc marfa la bilciuri, și aceasta de câte ori iese din oraș saŭ se întorc cu dinsa înapoi; de la turmele ce pasc peste hotar li se ia brînză, lapte acru, miei, pe cînd și pentru mărfuri și pentru turme ar ajunge numai tricesima Împăratului. În puterea numărului, bogăției, muncii lor harnice, în puterea unei credințe dovedite și la anexare și în lupta cu Ungurii răsculați, Curuții, ar trebui să li se dea drepturi cetățenești ca în Buda, în Pesta, saŭ o organizare deosebită, cu jude și jurați românești. În 1751, în 1761, altă generație aduce înapoi aceleași plîngerî și aceleași dorințe; fără folos iarăși, căci Sașii, de punga căroră era vorba, se împotriviau cu înviersunare. Și o cerere din 1761 a companiștilor, cari iscăliau «toți negustorii din Brașov», fu răspsinsă. Totuși în 1766 taxele la poarta cetății căzură, și la 1777, supt înrîurirea lui Iosif al II-lea, se îngădui acestora a-și strămuta familiile la Brașov, a face comerț cu mărunțișul, a deschide bolțile din cetate, a nu fi supărați cu sarcini împărătești și a-și alege un jude. La această dată alegerea era aproape cu neputință între *adevărații* companiști și ceilalți, așa încît Romîni se bucurară și ei de aceste drepturi. Ei încetară astfel de a fi *inquilini* și prinseră a se apropia de condiția orășenească ¹.

În 1781, Șcheienii cereau iarăși un pristav anume pentru ei. Nu treceau decît trei ani, și, la 17 Octombrie 1784, li se făceau de către Împăratul drept și dușman al privilegiilor cele mai întinse concesii: ei putură vinde vin, măcelarii romîni vor putea vinde carne în suburbiile lor și chiar în cetate (ei cerură îndată să poată vinde și în celelalte două suburbii); libertatea de a exercita orice meserii în cuprinsul Șcheiului, li fu acordată; ei puteau neguța cu fabricatele așezămintelor de industrie împărătești și, în sfîrșit, și ei puteau să aibă parte la dregătorii. Se văzură atunci măcelarii șche-

¹ Herrmann, I, p. 188 și urm., pp. 404-5.

ieni făcînd zgomot înaintea Sfatului pentru a fi primiți și în țehiuri. Încă din 1782, și Compania căpătase aceste drepturi¹. Pe același timp, Romînii din Șchei cereau și dreptul de a-și mai face o biserică, potrivit cu decretul lui Iosif al II-lea, care înlăturase piedecile puse în această privință². În anii următori, și anume la 1787, Costa Gianli, întemeie biserică Sf. Treimi din cetate, cu bani strînși de pe la boierii noștri³.

Dar această zidire stîrni certe între Romîni și Greci, cari, aceștia din urmă, aveau acum pe Riga, cîntărețul și în curînd martirul causei naționale, și începeau a se simți deosebiți ca sînge de tovarășii lor de lege, de ocupație și de lupte. O nouă epocă, *românească*, nu *șcheiană*, se începe cu aceasta în viața Romînilor din suburbiul de sus al Brașovului. Ei căpătaseră *concivilitatea* cu Sașii, și scăpau acum de *connaționalitatea* cu Grecii. Se știe că, în anii din urmă, o frumoasă biserică românească s'a clădit în piața cetății înaintea Sfatului, pe cînd într'un colț vegetează biserică Grecilor, mai mult pustie, școala Grecilor, abia vizitată, biblioteca Grecilor, închisă. Căci timpurile Companiei lor comerciale s'a dus, cum s'a dus timpul cetăților cu drepturi închise, și astăzi numărul, aliat cu cultura și bogăția, biruiește. Măsurile de îngustare a drepturilor de vînzare, greutățile în căpătarea dreptului de cetățenie, ofensele și certele de vorbe ce se făcură Șcheienilor după moartea lui Iosif al II-lea, în timpul reacțiunii absolutiste, de la 1795 înainte⁴, nu folosiră la mare lucru. Discuția dacă ei erau o «comunitate» ori ba, era zădarnică; ei erau o *putere*, care trebuia să se impue, și s'a impus.

f.

Adec[ă] eū Șarban, dinpreun[ă] cu cumnatu-mieū Radul, dat-am zăpisul nostru la mână Mării Sale Tiză Hanoș precum

¹ Herrmann, II, p. 224 și urm.

² *Ibid.*, pp. 249-50.

³ *Ibid.*, p. 331 și urm.; Baiulescu, *o. c.*, *passim*.

⁴ Herrmann, II, p. 570 și urm.

să s[ă] știe că ne aũ dat Măriia Sa flor. 100, și i-am pus casa din Șchei zălog, însă casa care iaste alătura cu casa lui Mateiũ Sasul, și zioa am pus la Crăciun, să avem a-ĩ darea banii, și dobănda banilor flor. 10. Și pintru mai adevarat[ă] credință ne am pus degetel[e] și iscăliturile mai jos, ca să s[ă] creaz[ă]. Și am scris eũ Rad[u]l oroșanul, cu mânia mea. Lt. 1695.

M[e]s[i]ța Ghenar 3 dni.

† Eũ Șarban oroșanul.

† Eũ Rad[u]l oroșanul¹.

2.

† Adecă eũ jupân Tanasiia neguțatoriul, carele sânt de la oraș de la Filibe², carele am fost soția cu dumnealui jupânul Vlăcul, care i s'aũ tãmplat de aũ murit la cetate Brașovului, carele aũ fost soția și cu alt neguț[ă]torĩ, anume Iliia, feciorul lui Hatorĩ Armanul, carele i s'aũ tãmplat de aũ fost în Țara Leșască, când aũ murit Vlăcul la Brașov.

Dat-am aciast[ă] credincioas[ă] cartea mea la mânia Măriia Sal[e] jupân Hanăș Mancăș, județului cetăței Brașovului, și la tot cinstitul Svatul Brașovului, precum să s[ă] știa că, după moarte soția mele, răposatului Vlăcului, cãtũ negoț am avut noi în cetate Brașovului, tot l-am luat eũ la mânia mea, ca să daũ eũ sam[ă] la rudele mortului: n'aũ rămas la cetate Brașovului nimic din negoțul nostru. Pentru aciasta am dat acest[ă] credincioas[ă] carte mea la mânia Măriia Sale ca să fii de mare credință. Și, pentru credința, întărit-am aciast[ă] carte a mea cu iscalitura și cu peceate mea. Și alți neguțatori cu iscăliturile care aũ fost de față martori. Și am scris eũ, Costantin Țarbingă, și mărturisescũ. Pis [=scris] m[esi]ța Fevruari, 21 dni, ωτ χα [=de la Hristos] 1699.

Eũ jupan Tãnasiia cupeț [pecete roșie din 1695]. Eũ Stația sãn Mane, martor.

¹ Ἰδ Παρασκευαία μάρτυρας. Θεοδοσίας μάρτυρας. ² Ἀτόννης μρατηροũ

¹ No. 652.

² Filibe, Filipopol.

τὰ ἄ[γω]θῆεν. Mircea ot Nicopolea mărtorească. Ἐγὼ Χατζῆ
Ἡγνάτης ἀπὸ τὰ Νηρόπολη μαρτυρῶ¹.

3.

Cinstite dumneata Marcăs. De la milostivul Dumnăzău
poftescu plecatî scrisoare a mē să afe pe dumneata cu s[ă]-
n[ă]tate.

Pricina scrisorii mel[e] cătră dumneata în iastă dată nu
este alta, făr de căt să-ți aduci dumneata aminte că, viind
dumneata de la Brașău, mergând la Bistriță, te'î împreunat
cu mine în cetate la Coluș, și te 'î rugat de ță'am făcut bine
cu șese florinți, și ai zis că mi-i da acasă la Brașău. Și, mer-
gând eu la Brașău, n'am găsit pe dumneata acas[ă], și de
atunce nu m'am mai tălnit cu dumneata. Acmu, tămplându-s[e]
de aũ mersu acolo giupănul Gheorghe Hărțu, mă rog dumi-
tal[e] să mi-i trimiț pe dumnealui giupănul Ghiorgghi Hărțu.
De aciasta foarte poftescu pe dumneata, și să fi dumneata
s[ă]n[ă]tos.

† Al dumital[e] mai mic :

Mihaï Țitromașul, care am șăzut
la Petecărie de la Lanțu².

[V :] Cinstitului dumisale giupănului Marcăs, procreator ce-
tății Brașeului, cu bun[ă] s[ă]n[ă]tate să s[ă] de³.

4.

Adec[ă] eũ Petru sãn Văsiî Cur Negru, dărstarul ot Schiaî,
dat-am credinçi[oa]sa cartia noastră ca s[ă] fie de bun[ă] și
mar[e] credință la mânia dumnilui jupănului Andriiaș Hianeg,
pre[cum] să s[ă] știe că am tocmit cu dumnilui de i-am vãn-
dut dărsta mia, car[e] dărstă iaste din sus de (de) toat[ă], și
din jos iaste vecin Radul generel[e] lui Văsiî Văltură, anum[e]
Radul, și tomala [= tocmeala] ni-aũ fostü f. 110, cu bani gata, și
mi aũ dat și pământul schimbu, 3 oholde (*sic*), și așa i-am

¹ N° 678.

² Adecă : *apotecăria* (farmacia) «la lanț» (*zur Kette*).

³ N° 586.

vândut de a mia bun[ă] voe, ca s[ă] aibă a o stăpăni cu pac[e], și de nimia nici-o sup[ă]rar[e] să n'aibă. Așișderia, și dumniluî mi-eu dat voe și slobozenie, căt[e] zil[e] voi avia, să șez la dărstă, și ce va fi venitul de la dărstă dup[ă] strae, să fie al mieu, și eu să dau dumniluî pe an căt[e] 6 orț iar alt nimic să nu dau. Și acial[e] 3 old[e] s'aũ prețuit la banî cari sântu scriș mai sus, pentru schimbũ. Și, pentru mai mar[e] și adevărat[ă] credință, mi-am pus mai jos și diagetel[e] în loc de peciat[e], ca s[ă] criaz[ă] în tot locul și la fieștece judecat[ă]. Și, când s'aũ făcut scrisorea aciasta, fost-aũ de faț[ă] mulți omeni bun[i], care mai josũ să vor iscăli, anum[e].

Iun[ie] 4 z[ile].

Eũ Petru.

Eũ Mariia, femiaia luî Petru.

Eũ Petcul Mortco, martor.

Și am scris eũ Ortia Log[o]fet, cu zisa lor, și sântũ și martor.

[V^o:] Anno 1700 ist dise Theilung vorgangen wegen der Derste ¹.

5.

† Io Coștandin Basarab Voevod bjiu mlstiiũ gspdrũ zemle vlah[i]scoe.

† La al nostru cinstit, bun priiaten și de bine voitor, vecin de aproape, dumnealuî jupănuļu Ghiorghe Irimiia, mar[e]-județ al cinstitii cetăț Brașovuluî, sãn[ă]tate și tot binel[e] de la Dumnezeũ poftim dumital[e]. Pricina cărții nu iaste alt[a], făr de căt facem dumital[e] știre că aici la noi ne spuse sluga noastră Davidu Căuș², cum mai nainte vreme tată-său popa Ion aũ fost acolea la bisearică gociman, și el încă aũ fost den ceî jurați aî bisearicii. Decî, având între dănsii socoteală de ale bisearicii, de multe ori ni s'aũ rugat ca să-l lăsăm să vie acolo, să-ș caute, precum și alți juraț de acol[o] ne-a și scris ca să-l lăsăm. De care acum

¹ N° 579.

² Corbea.

lăsându-l ca să vie acol[o], poftim pre dumneata, ca pre un vechiū priiaten, și de aciasta și de altel[e] ce va avea și va fac[e] știre dumital[e], să fie supt protexiia dumital[e], ca să-ș poat[ă] căuta trebile ce va avea. Și noi vom rămănea a mulțumi dumital[e]. Și, cu aciasta sfârșindu, mila lui Dumnezeū fie pururea cu dumneata. Fev[ruarie] 23 d., l^e 7208 [1700].

De bine voitoriul dumital[e]:

Io Costandin Voevod.

† [V^o:] La al nostru cinstit, vechiū priiaten și de bin[e] voitoriū, vecin de aproape, dumnealui jupănului Ghiorghe, marel[e]-județ al cinstiții cetăț Brașovului, cu căzută cinste să s[ă] dea.

[Pecete mare, rotundă¹.]

6.

† Eū Nicula Veaveriț[ă] den Șcheai dat-am zăpisul mieū ca s[ă] fie de bun[ă] credință la cinstit[ă] măna Măriei Sal[e] domnului județului Ghiorghii Draot, precum să s[ă] știe că am luat eū Necula pe chezășie mea de la Mărie Sa Domnul pe Roman Peapin[e], de l-am scos din prenoare, ș[i] așa l-am luat în chizășie, pe om, iar nu pe ban[î]. Și, cândū îl va pohti Mărie Sa, să aibū a-l dar[e] pe om de faț[ă], că așa m'am legat cu scrisoar[ea] mea. Și pentru credința mi-am pus și deagitul mai jos, ca s[ă] să creaz[ă]. Sep[temvrie] 20 dni, l^e 7227 [1718]².

Eū Nicula Veaveriț[ă], chizaș pe om.

Și am scris eū, Oancea Log[o]f[ă]t[ul], cu zis[a] lui.

7.

† Adec[ă] eū Stoian Z[g]ra[n]ț[ă], împreună cu fămuiia meah Mariia dat-am aciastă scrisoare a noastră la mână dumnialui

¹ N° 379.

² N° 709.

Radu Burghez, precum s[ă] ştie c[ă] ni-am învoit noi cu Radu Burghez, de am schimbat cu nişte case: e[ă] Stoian împreună cu Mariia i-am dat noi dumnealui o casă care a[ă] fost a lui Ion Tampa, şi, murind Ion Tampa, împreună cu f[ă]miaia şi cu copii care a[ă] avut, şi, murind ei, a[ă] rămas casa soacră-mea. Murind şi soacră-mea, a[ă] rămas noao, lui Stoian şi Mariei. Şi e[ă] Radu i-am dat o casă care iaste din sus de aceaia, care am f[ă]cut e[ă] din ceput, şi i-am mai dat şi ban[ă] gata 522, şi, c[ă]nd[ă] am făcut această tocmală, adec[ă] schimb, a[ă] fost şi oamen[i] bun[i], care s[ă] vor isc[ă]li mai jos. Şi noi am întărit aciastă scrisoare cu deagetele, mai jos, ca s[ă] s[ă] crează în tot locul şi la fiestece judecat[ă]. 1720, F[e]v[ruarie] 26 dni

E[ă] Stoian /grantă, cu voia mea.

Eu Mariia, femeaia lui Stoian, cu voia mea.

E[ă] Radu Burghez, cu voia mea.

Şi am scris e[ă] M[ă]tei sn[ă] pop[a] Radul das[c[ă]l], cu voia dumnealor, şi mart[ur].

Georgius Repser.

E[ă], V[ă]sii, martor¹.

[V^o :] Stojan Flajur[ă]ss, Resst noch fl. 10.

8.

Anul 1720, Iun[ie] 24. S[ă] s[ă] ştii c[ă] a[ă] luoat Paraschiva lui Leondari din boltă de la P[ă]tru Bibosul o ladă şi un sipet şi o şcatulcă cu sticle, care a[ă] avut foiţă cum c[ă] s[ă]nt ale lui Leondari, şi o plapomă şi un covor vechi şi o faţă de perină cu puţintică p[î]nză, şi nişte d[ă]sag[ă] cu alte unealte, ale Stancăi, sora lui P[ă]tru, şi un strai şi o perină veache.

Aceaste unealte le a[ă] luat Paraschiva la m[î]na ei, c[î]nd s'ar mai căuta, şi-ş va cunoaşte ceva, iar s[ă]-ş i[ă], fiind de faţă.

Pis az [= scris e[ă]] pop[a] Radul Teamp[ea].

1720, Iul[ie] 24. Să să știe că aū luat chir (κῆρ) Dumitru din marfa ce aū avut la Pătru :

2 ștucī de tulpan.

11 litre mătase cārmizie.

Διμίτροις Ζεόστα ἔλαβα τὰ ἄνωθεν.

ἴπιρα καὶ δίον ῥήσουρα χαρτῆα χοντρού¹.

9.

Adec[ă] eū Radul Căciul[ă], împreun[ă] cu Radul Panciova, dat-am al nostru credincios zapis ca s[ă] fie de bun[ă] credință la cinstit[ă] mână Mării Sale domnului județului Ghiorghe Draot al cetății a Brașovului, precum să s[ă] știe că ne-am pus nooo chizaș la Mărie Sa, pāntru Enache croitoru și pentru fāmeaia lui, Sora, de o am scos din prinsoar[e]. Și așa ne-am pus noi chiezaș pe acest[i] oamen[i], când îi va pohti Mărie Sa, să avem a-ī da de faț[ă], iar, nefindū oam[e]niū de faț[ă], să avem noi chizașiū a da sam[ă] di dinșiū. Și, pentru credința, ne-am pus și deagitile, mai jos, în loc de peceate, ca s[ă] să creaaz[ă] or[i] la ce judecat[ă].

Ap[rilie] 3 dni, 7231 [1723].

Eū Radu Căciul[ă], chizaș. Eū Radu Panciova, chizaș. Și am scris eū, Oancea Log[o]f[ă]l[ul] cu zis[a] lor, și mărturisescu².

10.

Pontorile care poftescu și mă rog la cinstitul Sfat ca să facă bine să me să dē cumm arat' în jos ; 1728, Fev[ruarie] 1 dni.

1. Pentru cartea de afurisanie, să fie slobod ca să s[ă] citească dup[ă] obiceiul nostru.

2. Să să scrie o carte la Nedelco pentru un zapis dă 1000 dă lei, care i-aū dat Pană fratele Mihalcii, ca să iā banī dă la Dumitru Ghizdavețu, dă la București, să să protăștăluiască cu tărie la Nedelco, ca să aducă zapisul, iar aici, la cetaate, și să-l dea la mână jupānului Mogoș Vasilie, și să-ș iā bani

¹ N° 710. — Dimitrie arată în grecește că a luat și două *risuri* de hirtie ordinară.

² N° 713.

căți va fi dat la Mihalcea pentru acelu zapis, și săntu suptu peceate, păn o veni poruncă dă la Măriia Sa ghinărarul.

3. Să mi să dea un adistațion pecum Pană aū mărturisit pecum acelu zapis iaste dat la Nedelco Bunbacarul, și tot la acest adestațion să-m mai adevereaze și

4. pentru 2 cărți ce scriū dă la Cernavod[ă] pecum mă-se diiat[ă] nată (*sic*) n'aū făcut, numaī la duhovnic a zis să spue a feciori pentru t^l 1000, ce aū avut cu dobândă, bani ai ei, la Istratie Liptcanul și la frate-săū, să fie ai fetei cei mai mici, care o aū căutat-o la bola ei ani 6 p[o]l [=jumătate], iar frații să n'aibă trebă cu acești bani.

4. Pentru memoria mele (*sic*), jupăneasii popii Alexe, precum aici acum n'are cu cine să i să caut[e] dreptatea, p[ă]ntru zăstrile ei, care jăluește că Mihalcea aū murit, și Pană aū fugit, și, unde va fi luminat[ă] porunca Măriii Sale, să fie și frații, ca să i să caute dreptatea ei,—rugându-se ca să i să dea și un cinstit adistațion dă la cinstitul Sfat, precum i s'aū găsit și lăzile stricate, dup[ă] ce s'aū făcut Mihalcea, frate-săū, stăpăn la bolta lui Enache Papa Alexe, unde era lăzile ei, cu hainele și cu arginturi și scule dă auru. Ce or mărturisi cu sufletele lor că aū avut la aceale lăzi ce s'aū găsit stricate.

5. Păntu cărți, deac'a fi cu voia cinstitului Sfat, ce să mi să dea, să le ducu mai curându, dup[ă] cum și Măriia Sa ghenăralul au scris.

[V°:] [Șters:] Pontorile care mă rog Măriii Sale județului și la tot cinstitul Sfat.

Mă rog Măriii Tale doamne Andreiaș, ca să faci bine să isprăvești scrisoarea lui Nedelco și adestaționurile care semnez înlăuntru, și pentru mine, și pentru lăzile dumneacī jupăneasii a jupănului Enache, pentru dășchisul lăzilor; și pentru câte mă am rugat, sileaste dă-m isprăveaste ca să mă ducu, că săntu trei luni dă cându lipsescu dă acasă, și eū voi forte mulțumi, și voi plăti Măriii Tale, și voi rămănea gata spre slujba dumitale.

Al dumitale plecat și gata spre slujbă:

Radul Drăgoi Găleşăscul¹.

II.

† 1728, Mai 24. Fost-am noi aceștiia care mai jos să vor iscăli, anume la socoteala lui Ion Stoenel, din preun[ă] cu Văsiș Romcea și Vlad Țiganul. Așa am aflat noi prin spusele lor: întâi, au rămas Vlad ca să dea 552 bani o[rți?], și iar lei 2 pentru o cheltuială, în Iaș, iar, al doilea, pentru o Țigancă care o a dus aceștii mai sus zis, au rămas să jure Vlad că n'au zis că le va plăti, să-ș aleagă cu Țigancă care o a dus, iar, pentru nește împrumutări ce au dat Vlad, t[a]-ll'er[ū] 1, ban[ī] 58, să aibă Vlad a-ī dearea.

Eū Radul Dumei aciasta am aflat. Eū Dumitru Ionașu, mart[ur]. Eū Ion Grid, mart[ur]. Eū Stanciul Șetrarul am aflat¹.

12.

Și eū Todoran Zelinca dat-am acestū zăpis al mieū la cinstit[ă] mână dumisale jupănului Morcăș Vognărū, precum să s[ă] știi că eū așa m'am prinsū înnaintea dumisal[e], într'un an să nu beaū vin, nici rachiū, nici miedū, ci, viindu-m betejal[ă], de la Dumnezăū, la betejal[ă] să beaū cu socoteală, câte pățanelū, iar, afar[ă] din betejal[ă] nici de cum. Iar, de m'ar afla dumnealū ca s[ă] beaū vin, rachiū, miedū, dumnealū să fie volnicū cu aciastă scrisoare a mea, fără de nici-o judecat[ă] să mă bage în obeade, și să m[ă] bage și în temnița cea rea, și 100 de lopățū la cur, și dumnealū să aibă a mă țanea în temnița numai cu pit[ă] și cu apă, un anū. Pentru că eū așa m'am legat înnaintea dumisale și înnainte la oameni bun[ī] care mai jos să vor iscăli anume, ca s[ă] fie zăpisul mieū în tot locul și la fieștece judecat[ă] credincios. Și am pus eū degetul mieū mai jos, în loc de peceate.

1730, 17—.

¹ N° 719.

Eu Todoran Zalinca m'am prins pre ce scrie mai sus, și am voită.

Eu Todor Nan (?), mar[tur].

Și am scris eū, Radu Log[făt], cu voia lui,
și sănt și mar[tor].

[V^o:] Des Todoran Sellincka Schein, 1730, die 27 Juli, hab im die 2 Gulden gelihen, welche seiner Mutter gezahlt hate ¹.

13.

† Dumital[e] jupun Moarcăș, săn[ă]tate și tot binele poftescū de la milostivul Dumnezeū ca să-ț dăruiască, împreun[ă] cu toat[ă] cinstită casa dumital[e]. De veī osteni dumneata a întreba și de noi, cu mila lui Dumnezeū ne aflămū săn[ă]-toș. Altă, nu avuseiū a lungi a scrie dumital[e], făr cât mă rog dumital[e] pentru baniī de la Ion Grid, să-m[i] isprăvești, cum va face, să-mī dea baniī, să nu mai umble cu alte vorbe; că eū, cât va veni aici în țar[ă], nu-l voiū aștepta nici-o zi, ci-l voiū apuca cu mar[e] strănsoar[e], deaca nu faci dumneata de aciia, să scoț[ă] baniī, — că ajungă de cândū mă poartă tot cu vorbe! Ci de aciasta mă rog durital[e], să-m trimiț răspunsul cât de curändū, că dumneata mă minț că no poț să-m scoț baniī, și im scrie nepotul Stae că, ce aū fostū, țe-aū plătit tot, și înc[ă] im scrie că am rămas domnelor de la împărțeală fl. 85, și zice că vor să-m vânăză sculile de aciia, să dea baniī; și aceșt[i] ban[i] ai miei stau jos! Ci de aciasta, cum zicu, să-m trimiț răspunsul, și așa să-i spoī lui Ion, să nu-ī pae glumă, cândū va veni în țar[ă]; iat[ă] și dumneata să faci bine, să spuī dumnelor, să nu-m[i] vânăză sculile, păn voiū scoate baniī de la Ion. Aciasta am scris. Și fiī dumneata săn[ă]tos **WR XE** [= de la Hristos], amin. Sep[temvrie] 7, lⁱ 7240 [1731].

A dumital[e] de bin[e] voitoare: eū, Anușca.

[V^o:] Întru cinstită mână dumnealui jupănului Moarcăș de la Brașov, cu multă săn[ă]tate să se dea.

[Pecete galbenă, ruptă ².]

¹ N° 723.

² N° 724.

14.

De D[umne]zău innălțatului și prea-cinstitului, depreună a tot Sfatului, m[i]l[o]stivilor miei cinstiți domni, cu mare plecăciune și cu multă cinste mă închin Mărilor Voastre.

De vreme ce, cu m[i]la lui D[umne]zeu și a prea-cinstitului Sfat, am fost miluiți și rânduiți la aciastă slujbă a protopopiei după petreacerea din lume a părinților noștrii, și acum foarte mă rog Mărilor Voastre ca să nu fiu uitat de cătră bună-tate și bun ajutoriul cinstitului Sfat, ca, după înțelepciunea și buna chivernisire a Mărilor Voastre, să să isprăvască și acest lucru al protopopiei.

Că iată ce răspund oam[en]ii noștrii, cățva protivnici, de zic așa : că, de ar avea cinstitul Sfat v'o putere, ar pune în Scaun pre cel ce l-au rânduit a fi protopop ; iară să cunoaște cum că nu poate cinstitu Sfat : de aceeaia nu puneț in Scaun pre cari Măria Voastră l-ați ales.

Și așa zic că ei au putere a pune pre al lor protopop, pe popa Radu, și multe cuvinte protivnice îm zic mie, nu de față, ce pe de latură, — nu numai popa Radu și popa Petcu, Mogoș, Duma, Radu Pricop, Costandin Dan, Petcu Inașu, goci-manul, Enachi Calabreză, Dumitru Hărsă, ce și muerile lor, încă și Toma, cumnatu popei Rad[u].

Aceastea îm zic, că sânt protopop săsescu, și eū am vândut cinstitului Sfat biseareca lor și pe Romăni (sic) din Șcheai, și, toate câte nu pot ei isprăvi, eū le stric.

Până și la Țar[a]-Rumăntească (sic), la D[omni] și la Vlădici și la boiari, astă vară m'au părăt acei mai sus ziș, cât era să-m pierz puțină milă ce am de acolo ; dară, astă toamnă, mergând eū înaintea acelor mari la Bucureș[i], și cunoscând adevărul și puterea stăpăniei Mărilor Voastre, minciunile lor s'au astupat, și toată cinstea și m[i]la ce am avut, o am dobândit iarăș.

Așijderea iarăș, având mare nădejde de sumeție cu Climent Ribniceanul, și lui au scris acea pără, ce e zisă mai sus, și el încă are gând rău asupra mea, după ce să va face episcop și va apuca să ne stăpînească, și în tot chipul și acum să

silescu, neputând cu Măria Voastră să-m[i] facă mie afurisanie și răutate.

Nici popă, nici dascal, nici ai bisearicii, nici cei de afară nu-m dau nici-o ascultare, și în slujbele biserecești ale protopopiei tot pop[a] Radu face și să amestecă; încă cu mare sumeție, și el învață pe toți, nici cum de mine să nu asculte nimini.

Să adună ei, acei mai sus ziși, sănguri, și să închid în sf[ă]nta bisearecă, și să sfătuescū ei acolo, sănguri.

Ce faceți Măria Voastră? Bine să scrie cinstitul Sfat la Sibii, la cei mai mari d[o]mnii, unde va socoti cinstitul Sfat, încă și la Măria Sa D[o]mnii grofu Nogagheșu de Ghebernie, marele-județ d[o]mnului Samuil Herbetu, ca să să isprăvască acest lucru al protopopiei, la un feali, ca să nu să laude protivnicii în sumeția lor.

De aceastea avui a mă jălui cinstitul Sfat, și m[i]la lui D[umne]zeu fie cu Măria Voastră, cu tot cinstitul Sfat, spre ajutori și întărire, și spre surparea a tot protivnicul, văzut și nevăzut.

Smeritul și plecatul a tot cinstitul Sfat: .

Luna Mart 10 dni, anul 1737.

Popa Theodor de la Șcheai.

† Veți a ști Măria Voastră că, după ce să va hirotonisi episcop Climent Răimniceanu, apoi iș va lua slobozenie și voe cu scrisoare de la Măria Sa cinstitul director comendiri-ghegeneralu, ca să ne fie și noao Vlădică, după pofta Șcheailor, și să silescu cu toți ca să să facă și pe aici obiceiuri preoților, cum sănt la Munteani, și ne vor strica foarte rău. Ci să apucați Măria Voastră, mai nainte să isprăviți cu d[o]mnii directoru, fiind țara aciasta a Măriilor Voastre, mai mult să nu-i dea episcopului voe și slobozenie; numai aceaste trei să aibă slobozie (*sic*):

- 1) Să iă un taler poclonul vlădicescū, de popă.
- 2) Când va lipsi v'un popă, să-l hirotonească Sf[i]nția Sa.
- 3) Și să-l pomenească bisearecile după legea noastră.

Cum au fost obiceiul din bătrâni la toți Vlădicii.

† Măcar că auz că vin unii, de să fac a să pleca Măriilor

Voastre, dară să nu-î priimiți cu tot dinnadinsu, că cu mare fățarie vin, și acel gând aū, cum, prin zăbava uitării lucrând ei, să vă pomeniți Măriile Voastre biruiți, — că nu încetează, și cei de aici, și cei de acolò, a nu lucra.

Acum s'aū apucat de lucrează cu Mitropolitul Sărbilor, prin Cămara cea noao a Beligradului și a Timișvarului, ce să zice: JIiriko napcione (*cu litere, așa!*).

[V^o.:] Prea-înnălțatului, prea-cinstitului Sfatū, cu multă plecăciune și cu mare cinste să să închine¹.

15.

Luminate și înnălțate prințipe a Țării-Rumăneșt[i], D[oa]mne, D[oa]mne, al nostru de bine făcători.

Omenia și îngăduința acelor vreadnici maī de aduce îndrăznire și leanievie celo[r] datornici. După care, necum să-ș plătească datoria cea d'intăi, ci iară alte capete de iznoavă încarcă. Așijderea facem și noi, care avem să mulțemim și și să ne plătim de multe faceri de bine care am avut întru anii trecut, și de la luminata fața Mării Tal[e], și de la răposații D[o]mnii ai țării D[o]mnii Tal[e]. Nemulțemind și neplătind, pentru neputința noastră, ne plecăm de iznoavă și încarcăm datorie cu datorie, foarte bine văzând că mărirea și grația Mării Tale pe a celor răposați cu mult va să întrecă nevrednicia noastră, ca acelor datornici ai Mării Tale, și ne foarte rugăm să nu te îndurī de cetatea noastră și de vecinătatea. Bine ne aducem aminte ce ne-ai răspunsū de curând; iară ne iaste în știință marea vreadnicie cu care Măria Ta ești un D[o]mnū (vreadnic) (*sic*) cinstit, nici ne rugăm de alt[ă], fără să ne laș Măria Ta, din vinuril[e] țării, pe banī gata, atăta făr cât vor putea fi și oaminilor celor supuș ai Mării Tale. Că nici nă stă, de spre partea noastră, de aciasta nimic înpotrivă, și ne ajunge atăta facere de bine, măcarū numai de s'ar maī lărgi de spre Măriia Ta opreală cea foarte strămtă. Aciastă plecăciune a noastră și rugă-

¹ N° 726.

mente va da înainte Mării Tale, după zisa noastră, din cuvinte, preotu Todor, pe care ne rugăm cu plecăciune să-l ascuți după grația Mării Tale, și să nu-l laș fără de ispravă, den luminata față. Ne foarte rugăm. Acăsta acum. Lăsăm pe m[i]la lu D[u]m[ne]zău să păzească D[o]mnia Mării Tale.

A dooa, în știința facem luminatei fețe Mării Tal[e] pentru ceale ce s'aũ primejduit acel smerit preot, anum[e] popa Todor, de aici, de spre preoții și norodu său, de s'aũ lipsit de un an de bisearca lui și de venitu lui, și nu putem priceape pe alt mai pe largu a știința pre Măriia Ta, fără pentru pizma, că el, ticălosul, destul îl știm, că cu dreptate le-aũ slujit și legii în multe rînduri le-aũ ajutorit, și nici-un lucru prost de dănsu nu putem afla. Din tinerețele lui până la bătrânețe, de când slujește, sânt mai bine de 30 de ani; și noi ce le poruncim, pentru pacea, nu vor să ne asculte. Ci păcat iaste, Măria Ta, a lipsi de aici un om harnic ca acesta; numai ne rugăm foarte Mării Tal[e] să nu te îndur[i] de el, ci s[ă] le porunceșt[i] acestora, ca să fie preotu odihnit și în pace la biseareca lui, fiind Măriia Ta și titor aceștii sf[i]nte biseareci, că iaste zidită de la înălțatu Scaunu D[o]mniei Mării Tal[e]. Făcând Măriia Ta și acest bine, pentru rugăciunea noastră, vom mulțami Mării Tale, că și ei acolo să rănescu, în țara Mării Tal[e], și, aũ cu voe, aũ fără voe, le cată să asculte. Iar și pricina cestui lucru al Șcheilor, bine îl știe și d[u]mnealui Dudescu Vel Log[ofăt], și mai bine va înștiința pe Măria Ta¹.

[Concept. Pe altă foaie, întâiul concept, cu litere latine și ortografia ungurească².]

16.

Cumnate Opro. Să ostenești să te duci cu acăstă țuduțiță la feciorii Volfoae în Târgul Grăului, să le spuți că mu-

¹ Teodor a fost făcut preot la 1721 (Sunghe, *Ist. biseariceș*, p. 56). Dar aici e vorba de «gilceville ce s'aũ făcut de popa Todor» (*ibid.*, p. 110 și urm.). Scrisoarea trebuie pusă apoi în legătură cu documentul precedent.

² No 578.

mă-sa aū murit la Iunie 15 zile, și eū am fostū atunci, am fostū la Pătruburg (*sic!*), și aū murit în casa prințipulū Costandin Antohie, și la moarte eī aū chiebat pe un popă să-sescu, și aū venit și un notareș împărătescu, și aū scris tot ce s'aū aflat: banī, scule și altele, și li-aū pecetluit cu pecetea împărătească. dāndu-le în samă Mării Sale, și scriind, cānd va veni vre un fecior, să le deah. Ci să le zică să vie mai în grab[ă], că așa aū lāsāt și mumă-sa, ca să le iā feciorī și fete, că mulți s'aū ispitit să le iā de la prințipul, dară nici cum n'aū vrut să le dia. Căci Măriia Sa știe familia dumealor. Ci pot face să mulțamiască, că, de ar fi murit airea, nu s'ar fi ales nimic.

Iul[ie] 5, 1743. Prot[o]prez[viter] Efstatie Vasilievici,
manu propria¹.

17.

† Dat-am carte noastră dā judecată luī Petco Eneșoiu ot Brașov, avānd întrebăciune de faț[ă] înnaintē noastră cu fie-săū Petco, care Petco fie-săū a fost dat jalbă la Măriia Sa Vod[ă] pentru zestrile mume-siī, zicānd că, însurāndu-s[e] tată-săū a doara, i-ar fi prăpădit zestrile mumă-siī, și Măriia Sa Vod[ă], după jalba luī, aū rānduit pā Tudor Slăvesc[u], copilul din cas[ă], și cu luminat[ă] cart[e] Mării Sal[e], și i-aū adus pā amāndoī de față înnaintē noastră, și așa s'aū învoit eī între dānșii, și aū dat Petuco (*sic*) Eneșoiul fie-săū vie p[o]g[on] p[o]l [=jumătate], cea aū în dealul Cernăteștilor, și i-aū dat și o păreche de pistoale cu tocuri, și aū dat și zeciual[a] și trepădul copilulū den casă. Drept aciia, am dat aciasta cartea de judecat[ă] luī Petuco Braș[o]vean[ul], ca de acum înnaintē să aibă pace de cătră fie-săū, Petco. Acīasta scriem².

Ap[rilie] 21 dñi, 1753.

A. biv Vel Sărd[ar]:

† Dup[ă] cum am văzut și scrisoare fie-săū de așăzământu.

¹ N° 727.

² N° 731.

18.

† Scrisoar[e] car[e] mi-ai trimis, o am priimit, și toate am înțeles pentru fratel[e] nostru, că au avut necazū multū, și l-au oprit pentru ca s[ă] nu meargă la Țarigrad, și dumniata te-ai făcut chezaș pentru el, și ai dat și zapis. Noi foarte îți mulțămim de dragostia și de fac[e]ria de bine car[e] o faci, și ai scris că îți este mar[e] frică ca s[ă] nu super[i] capuchael[e]le. Dar noi cu capuchiaael[e]le nu avem nimica, nici la lucrurile domnești nu n[e] amestecăm, ci el merge după cum ți-am scris; că avem acolo bani de pe un brău, care știți, lei 1000, și aparte avem, de pe zăblae, car[e] am trimis, lei 4.000, și, mai având încă din marfa car[e] am dat-oo la Slivin, la un Armian, anum[e] Hasan Hămi, lei 3.000, și de pe altă marfă încă vr'o 2.000 de lei; car[i] fac cu toți lei 10.000, și să o iați de acolo, și de acolo, dacă va găsi nescaiva coade de samur bun, la chir Ciuboș, să ia vr'o 5.000, și apoi, cât îi va rămănia, să-i dia la omul dumital[e], acolo. Și, dacă-i va loa, ni-i vei da dumniata acia, dar, dacă nu va găsi co aciaștă marfă, nu va loa, ci, cât ban[i] va avia, așa am dat noi ordin ca să-i dia pă toți acolo, la omul dum[itale]. Și, ar[e] socotială cu Hagi-Costanda, de 7 an[i], apoi, or[i] să fac[ă] tocmeală cu negustor[i] car[e]le duc marfă la Slivin și la Țar[i]grad, ca la câtă sumă le va tribui, că eu de aici o gătesc. Asta este toată triaaba lui acolo, apoi, dacă ar fi pentru pricin[ă] de capuchiael[e], au l-o-i triimite eu în vederia tuturor[or] omen[i]lor? Căzū și noi încă mănecăm sār . . . , l-o-i triimite cu altă socotială, dă ne-ar (nu) putea căuta de negoțtorii noastră, dar să umblăm în alte ellia!? Și zic că ești la mar[e] ipopsia, ce . . . vorbi nimica; dar acumū noi amū intrat la mai mare ipopsie, la car[e] nici că știm ce fac[e]mū. Căci ne scrie că, încă după plecarea fratelui nostru, au venit mulți omin[i] de au pohtit chezașie de l[a] dumniata pentru el. La car[e] multu ne mirămū noi, că noi nu știmū acolo, ca s[ă] fi: el dator cuiva nici-un ban măcar; că câtă sum[ă] de marfă am loat, toată am plătitu-o cu ban[i] gata. Noi știm că numai dum[i]tal[e] îți sintem datori.

Și așa mă rog să-ți Dumnezeu pă nenumiț[i]. Să-m[î] scrii, cin[e] l-au oprită, și cin[e] aă mai pohtit chizășie pentru el. Că noi sintem forte supăraț,— că el poate aă loatu de la cin[e]vaș nescaiva ban[î] cu dobândă sau împrumut, și noi nu știm, și el poate că i-aă mâncat, sau i-aă prăpădit, sau aă dat cuiva, și s'aă mâncat, și noi n'avem la știria noastră nimica. Căci că, încă eă fiindu acolo ast[ă] prim[ă]vară, nu mi-aă zis nimin[î] pentru el că este cuivaș dator; ci iată că triimetem un omă dinnadinsu cu scrisor[e] asta; să-mă faci bine să-m scrii pă largu toată pricina, că sântem forte supăraț tare. Că noi acum toată taina noastră o dăm cătră dumniata: nu n[e] păzim de nimica ca s[ă] nu-ț[î] spun[e]mă. Apoi, fiinducă aă plecat cu chir Enia al dum[i]tal[e], îț va scrie chir Enia, ce triaabă am acolo, daca nu n[e] veți crede pă noi¹.

19.

1759. Sept. 15 ... și tocmire de datorii...

1762, Δεκεμβρίου 18.

† Mergănd la Caț; , să mergă la gazdă la Estărgar Ianoș, lângă casă Nemților, în măn[a] dereaptă.

[Socoteală în zloți.]

La Tița Pănoe... Baci Coifănar... La Ion Găuvelcă...

1760, Ghen[arie] 26.

Cu ajutor[iul] lui D[u]m[ne]zeu mă am socotit cu taica, și din tot[ă] socotiala aă rămas să mai iaă eă de la dum[n]ialui lei noi 1000, adecăte lei o mie tocma.

Și am loat eă de la dum[nea]lui vin buț 9 și butoe 2; căț banî vor prinde la măsur[ă]tor[e] lor, să aibă a-î scădia din suma de sus; apoi, căt va fi preț[ul] vin[u]lui, pă cum l-oî vinde, tot așa să s[ă] socotiască, tot, nicî mai sus, nicî mai jos; 1760, Ghen[arie] 26.

... Ne am mai dat la Țar[i]gradu lei 26. Am mai dat maicăi, cândă am plecat la Slivin, tl. 200. La chir Dimitrul

¹ Registrul de negustor din 1759. V. n¹ următor.

Vlad, pă ploșce... La ciubuc, la hărtie... Zăblău, coț... Ploșce de 3 cof[e]... La ploșca înșelător...

1760, Ghen. 16. Cu ajutor[iul] lui Dumnezeu avem cu chir Enia în tovarășie bumbac, saci 15¹....

20.

Prea-cinstiților celor de bune și fericite neamuri și ai noștri mai mari poruncitori, Măriia Voastră cinstiț domni ai cinstițului Maestratū, cu lacrămī și cu multă plecăciune Măriia Voastră ne închinăm.

Noi, eū Dumitrul Hărsū, dinpreună cu feciorul mieū, anume Dumitrū, cădem la mila și dereptatea Măriia Voastră, ca să vă aduceț aminte și de noi, de vreme ce am ajunsū la atăta năcaz și pedeapsă, și, cui sântem datorī noi, ne dăm platnici cu toată bunătatea noastră ce avem, ca să plătim la toți, cine sântem datorī. Dară și dumnealor datornici, la cine sântem noi datorī, să-și aducă aminte și de Dumnezăū, în ce fel să vinde bunătatea noastră, și pe noi ne ține la închisoare, și pă semne ne poștește toată paguba noastră, câtă să face de toate părțile.

1. Marfa din boltă să va mucezi și să va strica ; pagubă va fi.
2. Venitul moșilor acum este și să prăpădește de streini.
3. Fămeile noastre umblă pe ușile altora, fiind lipsite de toate părțile, pecum sântem și noi aici la închisoare.

Pentru aciasta ne rugăm Măriilor Voastre, să vă milosti- viț pre noi, că și noi sântem de aici, și totū vom să rămă- nem iar totū suptū ascultarea Măriilor Voastre ca și până acum, după cum am fostū supuși la toate poruncile.

De vreme ce s'aū luotū în samă toată bunătatea noastră ce am avutū, atătū câtū am rămas numai cu trupurile și cu sufletele, păcatū ar hi să ne mai păgubim peste toate și de la marfă și de la moși și de la toate; ci ne rugăm să ne lăsaț afară, și poftim un cinstițū comision, și să ne socotim, și să ne plătim cu toate ce avem, de datornici, dar să nu perim de toată lipsa, noi aici în chisoare și fămeile și copii

noștri afară, pe ușile altora. Acăsta, și mila lui Dumnezeu să se milostivească cu gândul' cel bun spre noi.

Și rămănem mai micî ubligaț ai Măriilor Voastre :

Dumitru Herțu, dinpreună cu feciorul, Dumitru.

Av[gus]t[ă] 14 dni, 1761 ¹.

21.

1764. Ghen[a]rie. Anum[e] cî-am cheltuit e[ă] de la min[e] pentru Chivuț[a].

... 1 cheptar, f. 6. 1 tivilichie verde, f. 10. 1 deto pestriț[ă], f. 12. 1 deto belicos[ă], f. 20. 2 rochi cutnie, f. 33, 86. 1 șurți bun, f. 22. 3 deto carton, f. 5, 32. 1 roche șamalagă, f. 13, 23. 10 coț belacos[ă]... 10 coț atlază... 2 părechî cizăme roș... 3 părechî condurî, f. 3. 1 colan bun, f. 2, 18. 1 mintie, f. — Cheltuiala la rochi, f. —

1760, Av[gust] 20, datoriia gostinar[i]lor din an[ul] trecut... Blan[ă] de pisic[ă]... La mătăș... La 10 povăr[i] de bum-bac... Arnici sac 1, cu lei 73...

1761, Mai 7.

Am trimis lui Tudor marfă de l[a] Giurgiu, anume:

Cos[e] lungi 194, căte 33 lei

Cos[e] scurte 100 » » »

Pănză coț 52, căte 8 »

Coț 101, căte 7 »

Coț 282, căte 9 »

Coț 342, căte 10 »

Coț 200, căte 7 »

Mătasă 2, cu lei 22 »

Castar (*sic* = astar) 1 pes. (*sic*) 45².

22.

E[ă] cel mai jos cu numele iscălit dau scrisoare mea de bună încredințare la mâna Mării Sale domn sicitar Marcus Tartlăr, precum ca să știe că am luat în sam[ă] pe fe-

¹ N° 745.

² Ms. IV, U. 3.

ciorul mieu Gheorghe, carele l-am trimis cu neguțătorie la Moldova, la Iaș, și, fiind vr'o poruncă, or pentru dajde, or pentru altele să am a răspunde pentru feciorul mieu, Ghiorghie. Și, pentru credință, m'am iscălit mai jos, ca să să crează¹.

Brașov, 1788, Oc[tomvrie] 21.

Ioan Vladu.

23.

No. 1. Catastivu de datori ce mi să află la Ardalū, la fiteșce niguțător, anume de anume, sup număre lui.

1801. Am dat lá kir Georgize Marinovits, am dat la Klus ánúme marfa.

181/3 ólá arnitsi ross, 67, 10 tórt, 6 tzóluri.

1802, Маѣто 19. Am primit din summa, din suma din drept, de la kir Scaadrutz, ku kalu din preuna, deplin, f. 443, 40 d.².

Ștucor[i] pânză..., 1 tonă pește³....

24.

Mă închin cu sănătate dumitale, chir Șendruț, și la tot cuprinsu dumitale, vă poftescū fericită sănătate; 819, 13 Oc[tomv]rie[!].

De alta n'am, fără mă rog să faci bine, să dai la omu meu acesta, acei 14 #, ce am rămas de la Tanciu Aghel Abotă..., că am forte lipsă mar[e] acuma, și, de astă dată, orce mi-î porunci, bucuros voi sluji. Așa mă rog.

Cu aciasta rămân al dumitale de bine voitor și bun prietin, ca unuî frate:

Nicolae Badiu⁴.

¹ No 750.

² De la «1801», cu litere latine în original.

³ Ms. IV, U. 68.

⁴ *Ibidem*.

II. Sătenii Ținutului.

Ar trebui multe cercetări în Archivele, încă neîndestulător orînduite și catalogate, ale Brașovului pentru ca să se poată înfățișa o icoană ceva mai bogată și felurită a vieții ce ducea sătenii din «olat». Așa cum se află însă materialul până astăzi, se poate spune numai puținul ce urmează:

În cele mai vechi timpuri, Ungurii abia dacă se vor fi găsit în aceste sate, și Secuții nu vor fi ajuns încă până la ele. Numărul străinilor a crescut însă foarte răpede în veacul al XIX-lea, și astfel la 1839 erau în cele Șapte Sate 10.218 Români și 9.006 Unguri, iar în 1864, pe lângă Brăneni, 15.191 de ai noștri față de 13.190 de Unguri. Toate încercările făcute în cele mai vechi timpuri de a scăpa de Români din aceste sate, se dovediseră zădarnice¹. Ba încă în unele localități cu populație săsească, precum era odată Rîșnovul, înmulțirea Românilor puse pe gânduri, și se luă măsuri foarte aspre și nedrepte pentru a împiedeca trecerea pe încetul a pămîntului în minile acestui neam desprețuit, care înainta cu obișnuita lui stăruință tăcută². Dar în cele Șapte Sate nu era nevoie de o astfel de înaintare cuceritoare, căci ele rămaseră până acum vre-o sută de ani ceia ce fuseseră de la început și cum le numiseră totdeauna stăpîinii veniți mai târziu, *Bleshdörffer*, «sate românești», sau, cum se zicea în epoca de limbă oficială latină a evului mediu: *villae olachales*.

Cîrmuirea asupra celor Șapte Sate o are un *șpan*, trimes din Brașov. Altui *șpan* îi sînt supuse alte două sate, așezate unul lângă altul, la o parte: Apața și Crizbavul. Branul atîrna de comandantul cetății. Aceștia sînt dregători! *domnilor*. Afară de dînșii, vameșii aŭ drepturi în ceia ce privește alegerea, supravegherea, pedepsirea plăiașilor, ce se aleg, în număr de vre-o 60 de oameni, pentru a îndeplini în această parte slujbele la care sînt ținuți, după aceiași veche datină românească, plăiașii de dincolo, ai Țerii-Românești.

În sfârșit Scaunul judecătoresc al *Stadthannului* din Brașov, al judeului chiar, «marele-județ», sînt deschise aceluia dintre Romîni supuși pe cari nu-i mulțamește hotărîrea șpanului. Pentru Zîrnești și Tohanî, altă «insulă», trebuie să se admită împrejurări întocmai ca acestea¹.

Afară de această cîrmuire adusă prin hotărîrile regale, care, în deosebite timpuri, au dat acest pămînt și acești oameni în puterea Sașilor, trăiesc încă vechile noastre obiceiuri, aceleași în tot cuprinsul Romînimii. Fiecare sat își are un număr de «dregători» sau «jurați» romîni — odată numărăm cinci — și sfatul «bătrînilor». Ei au dreptul a face unele judecăți, și de la dînșii pornesc toate adevăririle și mărturirile. Cel mai mare din dregători e birăul, numit și aici, ca și în Ținutul bistrițean și în unele locuri din Ungurime, cu acest cuvînt unguresc, ce ținea locul celui vechiu de jude, păstrate în Siliștea Sibiului, de pildă. Poate și aici birăul, judele se alegea în biserică, după o anumită rînduială. El e întărit de «domnii» din Brașov, «Măriile Lor» (acest atribut se întrebunțează mai des și mai jos de Romîni de dincolo, cari se ieau în această privință după Unguri). Birăul are și dreptul de a hotărî cercetări, care au în vedere alcătuirea mărturie².

Cîte un preot, doi, neuniți, stau în fiecare sat. Afară de cunoașterea unui număr de rugăciuni și regule, afară de oarecare știință a cetitului și scrisului, ei nu se deosebesc prin nimic de țerănimea, a căreia păstorire sufletească o au. În fruntea lor stă protopopul brașovean, de care mai ascultă însă și alte parochii: Țințarii, Bodul, Feldioara (în schimb însă, unele sate brașovenești se pare că nu-i sînt supuse). Dascăl este sau nu-i. Pe alocurea, oamenii au la îndămină și cîte un logofăt, meșter de condei, care face scrisorile, pe care s'ar întîmpla că părintele să nu le poată

stadt, I, p. 128 (an. 1709): Sașii au voie a întoarce preșurile pămînturile cumpărate de Șchei sau de sătenii romîni pe teritoriul lor.

¹ Broșura germană citată; Herrmann, I, p. 64 (an. 1709)

² *Rechtstage* și actele ce urmează.

duce la capăt bun. El strînge veniturile sale, ține pămîntul bisericii și trimete Vlădicăi,— care este une ori cel din Rîmnic, alte ori Mitropolitul muntean sau cine știe ce Sîrb, până, la urmă, după potolirea furtunilor Unirii, rămîne episcopul neunit din Rășinari și Sibiiu, — «baniî vlădicești».

Sătenii romîni ai «Ținutului» privesc pe Brașoveni ca pe «domniî lor de pămînt» și pe represintanții regelui. Deci ei li dătoresc multe de toate. Anume: dijma sămănăturilor, a albinelor, o dajde pentru oi, alta pentru vițeî, o a treia pentru cășării. Pentru judecătî se răspunde *birșagul*. Se duc la Brașov cară cu lemne. Judele care stăpînește și judele ce a fost, aū dreptul la anumite slujbe. Moara, cîrciuma, muntele, pășunea sînt adesea ale Sașilor, cari le arendează. În sfîrșit, se adaoge un număr de zile de muncă, statornicite de la o vreme la două pe săptămînă, fie cu mînile, fie cu cîți boi are fieștecare ¹.

Aceasta e starea locuitorilor vechi și statornici. Cei cari se așează abia în «Ținut», aū altfel de sarcini, plătînd birul nunții, cînd se însoară în vre un sat al Brașovului, birul «vaganților», cînd vin ca fugari în ele. Locuitorii așezați în colibe risipite, și nu în sate, de jur împrejurul cetății Branului, pe munte, și numiți pentru aceasta *colibași*, aū anumite taxe și datoria de a tăia și duce lemne stăpînilor. Colibașii aceștia sînt mulți: prin 1860, vre o 2-3.000, astăzi ei se ridică la peste 8.000 de locuitori. Dar, fiind mai săraci de cît ceilalți, ei hrăniaū mai puțin decît dînșii Vistieria Brașovului. Odată, între 1711 și 1732, se făcuse decî planul de a-i strînge într'un singur sat, sau de a-i da afară.

Mai ales în veacul al XVIII-lea, sătenii aceștia nu sînt ușor de stăpînit. Răscoalele religioase din vremea Unirii, conștiința, pătrunsă până la dînșii, că Împărăția e cu priință față de oamenii săraci și apăsati și dușmănoasă puternicilor cari storc și împilează, îndemnurile ce li vin chiar de la agenți ai Curții, cari merg mai departe decît instrucțiile lor, bucuria cu care Guvernul primește pe cine vrea să fie ostaș,

¹ *Ibid.*, p. 40 și urm.

cătană sau *grănicer*, — toate acestea țin pe oameni într-o neconținută fierbere. Ei nu se mai tem și îndrăznesc orice împotriva unei dominații, care vădit se apropie de sfârșitul ei.

Astfel pe la 1750 Vlădenii, Zirneștii, Tohanii, Satu-nouă se privesc ca sate libere și nu vrea să plătească bani, nici să dea dijmă. Sfatul îi silește a se ținea de obicei. Aceasta aduce o răscoală în toată forma. Trebuie să se trimeată împotriva lor o ceată de slujitori ai cetății pentru «a pedepsi pe răsculați cu 25-30 de bețe și a aduce pe căpeteniile legate în oraș». Și istoricul sas de pe acele timpuri urmează astfel: «Aceasta se îndeplini întocmai. Doi dintre cei mai de frunte turburători fură mînați la temniță, osîndiți a primi 25 de bețe și a lucra o lună de zile în contumația sanitară de la Timiș. În acest chip, și Vlădenii și celelalte sate care făceau greutăți, își veniră în minți»¹.

În aceste împrejurări de vălmășaguri, în care se trag clopotele și se aleargă cu furcile pentru a scoate pe arestați, se deosebește mai ales ca ațîțător un anume Pavel Molnar. Pe lângă zgomot, lovituri, opriri a dăjdiilor și dijmei, țeranii noștri trimet jalbe la Viena tuturor îndurărilor, cerînd a li se da munți și pășuni și a li se ierta taxele, — cum ar fi fost mai bine. Trimeșii lor merg cu această nădejde la Sibiu, la Viena chiar. Nicî-o asprime nu-i face să-și piardă încrederea în bunătatea împărătească, și doar li se aruncă în față petecile jalbei rupte și li se făgăduiește regala milostivire a 100 de bețe de fiecare!

Cînd agentul Ștefan Enyedi vine în 1774 cu vești de cătanie, satele se mișcă iarăși, scuturîndu-și lanțurile. Vreau să fie ostași ai Împăratului, numai să scape de domni! O sută șezeci de săteni din Apața cer într'un singur avînt ranița și pușca.

La 1780, în sfîrșit, vechea lor dorință de a se hotărî măcar sarcinile, e îndeplinită. *Urbaniul* cel nou apare, dar Romîni, îndîrjiți și deprinși acum cu lupta, nu se mulțămesc cu ce scrie în el, și încă mai puțin cu felul cum se aplică aceste

¹ Herrmann, I, pp. 204-5, 207.

scrise de acei cari aveau tot interesul să nu le ție în samă. Șarlatani se mai amestecă, făgăduind să facă jălbii cu izbîndă sigură, și cerînd pentru o binefacere ca aceasta numai suma mică de 1000 de florini. Se reclamă, în 1781, de toate satele la un loc, dreptate, voie de a-și vinde singure rachiul și tot lucruri de acestea. Apața-și alege un jude și doisprezece jurați pentru a o cîrmui neatîrnat; cei din Crizbav încep cu împărțirea pămînturilor, cunoscutul vis de fericire al țeranilor noștri ¹.

Dar peste cîțiva ani, cînd Horia apăru în depărtații munți ai Apusului, Craiū nou de sînge, aici fu liniște. Sașii lăsaseră friul mai ușor. În curînd, odată cu desființarea iobăgiei, întăia și a doua oară, el cădea cu totul din minile lor slăbite.

I.

† Adec[ă] eū Mărtin dat-am zăpisul mieū la mănă cumnă-tuluī Gherghi văt[aful] precum să s[ă] știe că-i săntū eū dum[i]-sal[e] dator f. 150, și mi-aū dat dumnealuī aceșt[i] ban[i] tot gata, și, cāndū s'aū făcut aciastă scrisoare, fost-aū mulți oa-min[i] bun[i] de faț[ă], car[i] să vor și iscāli mai gîos. Iar eū Mărtin, pentru mai mare și adevărată credință, mi-am pus deagetul în loc de peciate, ca s[ă] crează în totū locul și la fieștece judecată, și locul casi pe sama dumnialuī iaste.

Pis [= s'a scris] Fev[rUAR] 27 dni, lt. 7203 [1695].

Eū Stoica postăvariul mart[ur].

Eū Rad[ul] Tohanul, mart[ur].

Eū Ianū Soltanul, mart[ur].

Și am scris eū Ion, și sănt mart[ur].

Eū Mărtin snă [= fiū luī] Mărtiniță.

† Pre acest zăpis săntū chizaș Ion și eū Dumitru, feciorii luī Mărtin, ca s[ă] slujim cānd ne va pohti dumnealuī, să plătim acești bani cu cujba [= slujba?], și banii făr[ă] do-

¹ Herrmann, pp. 450-1; II, p. 261 și urm.

bândă. Și să fim în sama dumnealui. Martor[i] cari vor iscăli.

Pis az [= am scris eu] diiacon Rađu.

Pis Fev[ruar] 1 dni, 1696 [cifre].

Protopop Văsi, mărt[urie].

Eü Ion, eü Dumitru Șimanul Oana¹.

2.

† Cinstitü mare[e] județ Andriiaș Reaităr dintru cinstită cetatea Brașovului și a tooată Țara Bărsei, adecă noi bătrăni den Zrăneștū, împreună cu deregătorii, scriind cartea Mării Tal[e] ca să vie rudele acestui omū Vladu Căprițoiului aicea, innaintea Mării Tal[e], iată că, neputând veni, pentru nevoile noastre, iată că ne-amü scris careș pre nume, și mărturisim cu sufletele noastre inna(na)intea Mării Tal[e]: întâi Radu vătafu iaste verî primari, feciori din frați, și Dan al lui Coșotă, verî primari, feciori din frați, și Micu al lui Coșotă, verî primari, feciori din frați, și Aldimiru Căprițoe, verî primari, feciori din fraț[i], și Stanciu Căprițoe, verî primari, feciori din fraț[i], și Oancea Căprițoe, verî primari, feciori din frați, și Stan Ciocanea, verî primari, feciori din frați, și Oprea Ciocani, verî primari, feciori den frați, și Radu Neagăi, văr primare, fecior den fraț, și Vlad Bercea, văr primar, fecior din frați, și Vlad al lui Plumbotă, văr primare, fecior din fraț, și Aldimiru Bucuru lui Dan, văr primare, fecior din fraț, Ionu Bucuru lui Dan, verî primari, feciori din frați. Și așa mărturisim noi deregători Vlădușcă Sindel, Bucur Dan, Manea Alduli, Stoica Gîrgea, Vlad Barna, și împreună cu toți bătrăni, precum scrie mai sus, precum sintü rudă acești oaomeni și alți mulți după aceștea.

Pis m[e]s[i]ța M[art], 11 dni, leat 7210 [1702]².

¹ N° 650.

² Stenner, II, la n° 204.

3.

† Cinstitului și al nostru mai mare și bun priiatin Măria Sa Boartăș Seailer, marele-giudeț al cinstitei cetăți a Brașovului și a toat[ă] țara Birsei, de la prea-putearnicul și a-toate-țiitorul Dumn[e]dzău pohtescu să trimiță Măriei Tale bun[ă] și fericită săn[ă]tate, întru cinstit și luminat Scaunul Măriei Tale pur[u]rea rog.

După aceasta mă rog Măriei Tale pentru cest voinic al nostru, anum[e] Florea, care i-am dat o fată din casa mea, mă rog Măriei Tale să faci bine pentru cea curvă care a umblat cu dînsul, să trimeț un portari la dînsa, să nu mai meargă la dînsul, că el i-a plătit tot ce a avut la dînsul. Acum tot merge la dînsul de cere bani pentru copil. Ce mă rog Măriei Tale, pentru voia mea, să faci atăta bine, să dai poruncă acei curve să nu mai meargă mai mult la dînsul, ce să-ș caute treaba ei; că ia numai ce s'au legat de dînsul, — că el s'au prins înaintea mea că n'au avut treabă cu dînsa. De aceasta mă rog Măriei Tale. Mila lui D[umne]dzău să fie pur[u]rea cu Măria Ta. Pis [= scris] Ap[rilie] 5 dni, 1709.

Măriei Tale în toat[ă] vremea gata spre slujbă:

Gheorghită Obrăștin¹.

4.

Eu popa Stoica dăn Țânțar[i], împreună cu Lupu Boiaru Cămlitu, și cu Bucur Vlădău, și cu Ion Munteanu, și cu Bucur Călător, și cu Mihăil[ă] Glegoț, și cu Șerbu Vadră, și cu Sămion Răducan, și cu Oprea Mihaî.

Dat-am a noastră credincioș[ă] cartea noastră, ca să fie de bun[ă] și de mar[e] credință la cinstite mâncle Mării Sal[e], cinstiților județ din censtit[ă] cetatea Brașovului, precum să ș[ă] știa că am luat noi pe chez[ă]șie noastră de la Mărie Lor pă Stan Bărco și pe Marin Bălcășoe, de s'au slobozit din prinsoar[e], păn când îi va pohti Mărie Sa ghi-năraru și Mării[le] Lor domni județii, să fie de față când îi vor pohti la judecat[ă], dar, nefind de față acei oamen[i], să avem noi, chizași lor, a darea sam[ă] de dușii, și burșag

cu fr. 210. Și, pentru mai mar[e] și adev[ă]rat[ă] credință, ne-am pus mai jos și deagetul, în loc de peccate, ca s[ă] să creaz[ă] în tot locul, la fice judecat[ă].

Ap[rilie] 24 dni, l^r 7217 [1709].

Eū pop[a] Stoica, chezaș.

Eū Lupu Boiar, chezaș.

Eū Bucur Călător, chezaș.

Eū Șerbu Vadră, chezaș.

Eū Semion Răducan, chezaș.

Eū Oprea Mihaï, chezaș.

Eū Bucur Vlădău, chezaș.

Eū Ion Munteanu, chezaș.

Eū Mihail Gligoț, chizaș.

Ș'am scris eū, Oancea Log[o]f[ă]t, cu zisa lor, și sănt și martur.

[Punere de degete¹.]

5.

† Cinstitului și mare[e]-județ al cinstiții cetății Brașovului și preaste toată Țara Bărsii, rugăm pre m[i][os]t[i]vul Dumnedzeū de săn[ă]tatea Mării Tal[e], și de toat[ă] cinstit[ă] casa Mării Tale. Dăm știre Mării Tal[e] pentru un om al nostru, tânplându-s[ă] de aū fost fugit în Țara-Rumânească, și aū dorit să-ș vie acas[ă], și, neavând fân, să-ș dia vitelor, s'aū dus pă otarul Șinci și aū ernat astă iarnă acolo. După aceeaia aū dorit ca s[ă] vie acas[ă], și aū trecut cu vitel[e] pă otarul nostru; dup[ă] aceeaia s'aū sculat Poenari dă ne-aū călcat otarul, și, l-aū legat, și l-a dus în Poiana Mărului, și-l țin prinsu, ca să-l obăgiască, și l-aū bătut, dă est[e] mai pre moarte. Și am mănāt 2 bătr[ă]nii ai satului acolo, ca s[ă] vază pentru ce l-aū loat din marginea satului; și l-aū dus legat acolo birăul, și aū dat sama așa, precum căce aū ernat el pre otarul Șinci, va să iă el dă oae câte 5 ban[î]. Oamenii noștrii aū zis așa, că ei bani nu-î vor da: nu sintem obagii Mării Sale lui Vod[ă], ci sint al cinstitului Svat. Pentru aceeaia, vom da știr[e] Mării Sal[e] județului. Ei aū zis, ce bagă ei samă de Măria Sa județul! Că, d'ar aduc[e] 10 cărți, nu le baga samă. După acia, de pizmă, s'aū sculat de aū făcut toege ca să-l bată. Bătrăniū s'aū rugat să nu-l bat[ă] nejudecat; ei n'aū băgat sam[ă] de aceeaia, ci l-a pus la bătae, de n'o mai fii de vac. Ci-ț daū știr[e] Mării Tale,

cu[m] n'eî învăța de acest sărac de om. Mila lui D[u]mnează
cu M[ă]riia Ta, amin.

Al M[ă]rii Tal[e] mic[ă] slug[ă]: Dan, birău, din preun[ă] cu
bătrâni din Zrăneșt[i].

A[prilie] 29 dni, l^t 7217 [1709].

[V^o:] Cinstitului și marelui județ, cu cinste și cu multă
sân[ă]tate să s[ă] dea.

[Pecete mică, neagră.]

6.

Azū eū popa Matei Tămpia din Turchiși, împreun[ă] cu
Ion Văltoar[e] dăn Staril[e], dup[ă] porânca Măriei Sale v[e]l
județ Ștefan Filiștah, dăm noi aciastă scrisoare a noastră la
măna dumisale jupănului Gligorie Lazul precum să s[ă] știe
că, tâmplându-s[ă] moarte Voicăi Corciuleț, la moartea ei
aū lăsat ia cu sufletul ei precum-să [să] știe că are ia o
sum[ă] de bani la jupănul Gligorie. Deci, tâmplându-i-s[ă] ei
moarte, și neavând cu ce să o grijască, am mers eū popa
Matei la dumnealui jupănul Gligorie și mi i-aū dat dumnealui
mie în măna mea zloți rumănești 10, și, în urmă, neajungând
acești ban[î] de pomenă și de serendare, am mersū eū popa
Matei, denpreun[ă] cu Ion, la domnealui jupănul Gligorie, și
noi am cerut la dumnealui ca s[ă] ne mai dea bani, ca s[ă]
fac[ă] poman[ă] la 6 săptămăni, și să s[ă] plătească serinda-
riul. Iar dumnealui, nevrând ca s[ă] mai dea bani, l-am che-
mat înnaintea Măriei Sale județului, și l-am apucat pe dum-
nealui pentru toț banii care aū grăit ia la moartea ii, și dum-
nealui s'aū jurat cu jurământū înnaintea Măriei Sale județului
și înnaintea noastră, precum la dumnealui mai mult decât 10
zlot, car[e] i-aū dat, și mai sânt la dumnealui 10 lei și 1 zlot,
iar dăn porânca Măriei Sale ne-aū dat dumnealui la mănile
nostre și acei 10 lei și 1 zlot, ca s[ă] să plătească serin-
dariiul și s[ă] să fac[ă] poman[a] de 40 de zile. Iar, adevărat,
jupănul Gligorie aū jurat cu juratū (*sic*), precum înnaintea
Măriei Sale județului, precum aū mai avut la dumnealui mai
mulți ban[î] de cum scrie mai sus, și i-aū dat dumnealui în
măna ei, lei 18, și iar s'aū mai jurat înnaintea noastră pre-

cum la dumnealui, din ce scrie mai sus, n'au avut nici-un ban. Acest jurământ s'au jurat înaintea mea popei, lu Matei, duhovniceaște. Pentru aciasta am întărit aciastă carte cu pecetele noastre, ca s[ă] crează în tăt locul, și la fieștece judecat[ă].

Eu Pop Matei ot Turchiș {
 Eū Ion Văltoare { [pun degetele].
 Protopop Florea Băran, iscal [= iscălește].

Și am scris eū log[ofătul] Radu al cinstitului Sfat, cu zisa dum[neal]or, și și martor ¹.

7.

† Răjnovū: pop[a] Stoica, pop[a] Lupu, f. 6.

† Tohanu: pop[a] Ion star[ețul], f. 1, pop[a] Brat, f. 1.

Pop[a] Radu Găbănea, f. 1.

† Pop[a] Andre[i]; pop[a] Burcu, pop[a] Radu snă [fiu] pop[a] Ion, câte b[a]n[i] 50.

Zărnești: pop[a] Vlădușcă, f. 1, pop[a] Mănăil[ă], f. 1.

Popa Dobri, f. 1, pop[a] Vlăduț, f. —, pop[a] Zmădu, bani 50, popa Vlad Dobre[s]cu, ban[i] 50, pop[a] Comșa, ban[i] 50.

Pop[a] Ion Baiu, ban[i] 50, pop[a] Ioniț[ă], ban[i] 50, pop[a] Mănăil[ă], lun[ie], f. 50, pop[a] Ion zet [=ginere] pop[a] Vlăduț, b[an]i 50.

† Vlădeanii: pop[a] Ion star[i] = cel bătrîn], f. 1, pop[a] Burcu, f. 1.

† Țântării: pop[a] Burcă star[i], f. 1, pop[a] Stoica, f. 1.

† Feldioara: pop[a] Ionașcū, f. 1.

† Bodu: pop[a] Marcu, f. 50.

Preajmărū: pop[a] Oprea, f. 1.

† Tărlugeanii: pop[a] Stan Breace, f. 1.

† Pop[a] Rad[u] Verzea ot Satulungu, f. 1.

† Turchișu: pop[a] Gheorghe, f. 1.

Acești bani, f[lorin]ț 28, carii săborul nostru cu protopopul chir Florea, ca să să dea preotului Statie, și așa aū poruncit

părintele Vl[ă]d[i]ca, să aveț a da aciastă veachie rămășiță, să nu faceț într'altă chipă. În Braș[ov], l¹ 1736, Ghen[arie] 16 dni.

Ierei Radul Team[pea],
prot[opop] al Braș[ovului].

Manu propria.

Acești bani i-aū dat părintele protopop Florea în mână popei lui Statie, fr. 28, ce s'aū cheltuit pe sama Vl[ă]d[i]căi de la Râmnic.

Popii din Tohan, pop[a] Rad[u] Tătulea de 10 ani, nu dăi dajdea vlădiciască și frate său pop[a] Andrei, iar (?) de 3 ani¹.

8.

Rămășițele ce s'aū scos din catastigul prot[o]popi Flori, care preot cî-aū rămas dator de bani vladicești, așijderea și de bani de cheltuiala, ce s'aū dat lui popi Eustatie, precum le însămnamă toate pă rend.

Zernești.

Popa Dobra, 1 flor[in], 40 de ba[ni].

Popa Smadul, 1 flor[in], 20 de b[ani].

Popa Vladuța, 1 fl[orin], 20 de b[ani].

Popa Vlad Dobrescū, 1 fl[orin], 20 de b[ani].

Popa Comșa, 1 fl[orin], 20 de ban[i].

Popa Ioanū B[]la, 1 fl[orin], 20 de ban[i].

Popa Ionița, 1 fl[orin], 20 de b[ani].

Popa Emanuil Iuni, 1 fl[orin], 20 de ban[i].

Popa Ioanū, ginere lui pop[a] Vladuța, 1 fl[orin], 20 de b[an]i.

Tohani.

Pop[a] Andrei, pop[a] Radul, pop[a] Bucur de patru an n'aū plat[it].

Terlungeni.

Pop[a] Stanū, 2 flor[ini], 40 de ban[i].

Și iare fl[o]r[in]i 28, ce s'aũ dat la popa Statie, acește restanție trebue să plătiț voi preot, cari sãntet dãtori, cã-s banĩ vledicești.

Zernești: pop[a] Dobre, zlot 6.

Nicanor Miletcevicĩ,
episcop cruședolschi¹.

[Pecete roșie².]

9.

Prea-cinstiților cei de bune neamuri, Măriia Voastră prea-cinstiț Domni ai prea-cinstitului maestratũ și ai noștri mãi mari stãpanitori, cu plecãciune Măriia Voastră ne închinãm, noi toți numiți mãi jos, și ne rugãm Măriilor Voastre, și poftim ca să ne rãnduiț birãu pe Aldimir, iar pe altul noi sãteni nu poftimũ.

Eũ Ion Strãvoiuł Zãrnescul.

Eũ Stan Tãrãtul.

Eũ Vlad Noghiia.

Eũ Aldea Mãrtoiul.

Eũ Ion Pãrșoiul.

Eũ Ion Popocea.

Eũ Ion Dobre.

Eũ Dobre sin Dobre.

Eũ Dușea Mihaĩ.

Eũ Bucur Gãrnițã.

Eũ Oprea Clinci.

Eũ Voina Mãnãilã.

Eũ Toader Mørariũ.

Eũ Bucur Pitea.

Eũ Vlad Jinga.

Eũ Ilie al Babi.

Eũ Vlad Buzã.

Eũ Gheorghe Munteanul.

Eũ Dobre Neagũ.

Eũ Toader Munteanul.

Eũ Vlad Stroe.

Eũ Stoica Drãgoeseĩ.

Eũ Stanciul Cãprițoiul.

Eũ Enea Nãmãescul

Eũ Radu Voiculeț.

Eũ Toma Budia.

Eũ Bucur Pepelea.

Eũ Vlad Coșotoiuł.

Eũ Baiũ Șușu.

Eũ Nistor Șerban.

Eũ Mariian.

Eũ Ion Tatu.

Eũ Vlad Buzãrlan.

Eũ Ilie Buzãrlan.

Eũ Radu Paraschivuł.

Eũ Vlad Buzãrlan.

Eũ Radu Buzãrlan.

Eũ Bratu Picicu.

¹ De Cruședol.

² N° 589.

Eū Radu Olteanul.
 Eū Ivan Vilsan.
 Eū Radu Olteanul.
 Eū Vlad Țențul.

Eū Ion Zmedu.
 Eū Radu Bădilă.
 Eū Vlad Voicul.
 Eū Alde Voicul.

Și am scris eū Radul Turcul grămăticul, iar căce am scris aciastă carte, și dacă aū aflatū birăul, aū vrutū să mă ucigă de totū, să stric cartea, dar eū am scris cu voia sătenilor ce sânt numiț. Și, aflănd săteni, aū sărit cu toți ca să mă scoată de la bătae. Iar eū, văzănd că va să-m ia Ion birău cartea, o'm ruptū, iar săteni de iznoavă aū făcut aciastă carte, și, de-ī va pofti cinstiți Domni pe săteni, vor veni și de față. Aciasta, și mila lui D[u]mn[e]zăū să fie cu cinstiți Domni.

Mici și plecaț noi: Zărnești¹.

10.

Facem știi[n]țare M[ă]r[i]ilor Voastre, pāntru ahest omu, anume Stoica din Cumătra [= dinnu Mă[n]tra?] că mult[ă] gălceav[ă] face: închide vite din hotarul nostru, și le duce în că[r]cīma Cotli, și nu aduce vite din hotarul nostru la noi, ce le ba[gă] în cărcīma Cotli și el ia trāsura, și să adun[ă] oameni strein[i] pe lângă el. Și ne-ar fi voia să vie în sat cășaș, să nu mai facă gălceavă [șters: că aū închis un ștucū de pământ] al satului fār știrea noastră. Noi am rumpt gardul, și noi ne-amū ruga Măriilor Voastre, să aducețū M[ă]r[i]ile Voastre pe ahei oameni în sat, căcī multă pagubă facu la hotar[u]lu nostru.

Eū birău din Vlădeani, împreun[ă] cu jurați și cu bătrāni.
 Lun[a] Iun[ie] zil[e] 20, 1761².

11.

Ai Mării Tale mai mici și plecaț. Alta, pen oameni[i] avem pace, iar vite s'aū mai beategit 3, tot la oameni ahei oprit, iar la alți sânt boi, vacile s[ă]n[ă]toase toate.

¹ N° 733.

² N° 742.

Ni-am ruga miliî Mării Tale, oameni carii sânt sãn[ă]toș, să s[ă] sloboz[eas]că: n'aũ ce mănca. Porționul pocî scoate, ci mar[e] năcaz avem.

Că oameni carele le iaste vitele beteage, staũ departe: cari-s cu boi, cu vaci, cu tot, no-s ameastecă c'alte vite.

Luna Iunie zi 20, 1761.

Eũ birău din Vlădeanî¹.

III. Birsanii păstorî.

De sigur că din cele mai vechi timpuri păstorii din Țara Birsei treceau dincoace de munți, pentru a căuta pășune bogate în văile munților și în toată întinderea șesului, până la stufurile «bălții» dunărene. Țeranii noștri îi numiau Birsanî, după numele apei Bîrsa, precum locuitorii de la Olt erau numiți de ceilalți Romîni Olteni, cei de la Jiiu Jieni, și așa mai departe. Drumul Birsanilor era mai ales prin Țara-Românească, și numai arare ori, prin Secuime, în Vrancea, unde erau alți păstorî, sau prin munții Bacăului, de unde se putea merge și până 'n Basarabia de astăzi.

Pomenire despre păstorii birsanî nu se face însă în timpurile mai vechi. Birsanî, lînă birsană, «oițe birsane» — ca în balada Mioriței — nu se înseamnă în răvașele ce trimet Domniî și boierii noștri la Brașov în veacurile al XV-lea și al XVI-lea.

La începutul celui de al XVII-lea însă, aflăm că Birsanii aveau toată voia de a colinda și locui plaiurile și cîmpia de la picioarele lor și că pentru această întrebuintare a bogăției terii Domniî muntenî le luaũ o dajde anume. Principii ardeleni, la cari se plînseră Brașovenii, nu voiaũ să recunoască acest drept, de alminterea foarte firesc, și înainte de Domnia prietenească a lui Matei Basarab se ajunsese la învoiala ca darul în bani, pe care, pentru ocrotire și asigurare, Țara-Românească îl răspundea «Craiuului» vecin, în sumă de 5-6.000 de galbeni, să fie socotit ca o despăgubire pentru dajdea luată de la Birsanî. Astfel rămîneau cu paguba, ce e drept, și Birsanii înșii și stăpîniî lor, Brașovenii².

¹ N° 741.

² *Studii și doc.*, IX, p. II și urm. și izvoarele citate acolo.

De la Matei însuși nu ni-a rămas nici-un privilegiu pentru Bîrsanî, cu toate că el trebuie să li fi dat unul.

Se pomenește odată hrisovul pentru Bîrsanî al lui Antonie-Vodă din Popeșți, al lui Șerban Cantacuzino și al lui Ioan Mavrocordat, pierdute și ele. Numai de la Domnia lui Brîncoveanu, începută în 1688, pornesc știri neconținute și sigure asupra păstoritului în Țara-Românească a ciobanilor supuși Brașovului. Până atunci găsim doar vre-o scutire de bir și de sarcini — ca acea de la Duca-Vodă, care se tipărește aici, — pentru oamenii de la oile, pascînd în țară, ale vre unui prieten brașovean.

După vechiul așezămînt, care n'a suferit pînă după moartea lui Nicolae Mavrocordat (1730) ¹, decî în curs de vre-o sută de ani, nici-o schimbare însemnată, primînd numai cite un adaos întîmplător, iată care era situația Bîrsanilor veniți cu oile pe pămîntul muntean :

Ei pot sta în voie tot timpul ce trece de la Sîmpietru pînă la Sf. Gheorghe, fiind decî îngăduiți ca locuitori aproape statornici ai țerii. În munte, ei nu plătesc nimănuî nimic pentru pășune. Nu se dă nici oierit, nici ierbărit, nici chiar vamă pentru brînză, lina ce se aduc înapoi în Țara Bîrsei. Numai cît, atunci cînd păstorii vînd din oile lor la tîrgurile din josul muntelui, ei plătesc vama vînzării în țară (care e în Moldova mortasipia). Stînile de căpetenie le aveau aceșți Bîrsanî pe muntele Buceciului și pe al lui Leaotă (sau Laiotă).

Cu totul altele, mai grele, potrivit cu folosul, sînt îndatoririle Bîrsanilor ce se coboară la baltă. Întăiî, ei trebuie să se înțeleagă cu stăpîniî de moșii, în cea ce privește *adetiul*, prețul pentru pășune. Apoi ei răspund stăpîniî darea pe capetele de oi, oieritul : suma e statornicită de de mult, 10 bani vechi de vită, ceva mai mult de trei parale ; oierul care face numărătoarea și strînge banii, primește și el pentru muncă 10 bani de fiecare turmă. Cînd turmele pleacă în primăvară la munte înapoi, se mai dă un miel de fiecare și cite 2 bani de cal,—ca despăgubire, ziceau păstorii, pentru că «dă-

¹ Urechîă, în *An. Ac. Rom.*, XV, p. 817.

rîmă pădurii de salcie în bălți pentru hrana oilor lor»¹. Vitele mari și caii sînt scutite de ierbăritul, care apasă asupra «bucatelor» pămîntene. Ciobanii, dacă sînt străini, n'au nici-o sarcină. Brînză nu plătește la plecare, dar cașcavalele ce se vînd, în tîrgurile de la Cîmpina și Văleni mai ales, dau obișnuită vamă a vînzării. Cînd, pentru o pricină oarecare, tunsul oilor se face în țară, la popasurile din Breaza, din Comarnic, vama lînei la ieșire e de 40 bani pentru vechea măsură a povereii. Nu se ia vamă însă pentru pieile oilor sau vitelor moarte. Alte măsuri și scutiri nu se prevăd.

Dar viața țărilor noastre era pe atunci prea zbuciumată ca să se poată ținea în samă toate aceste asigurări. Chiar un Domn bogat, cinstit și omenos, ca Brîncoveanu, era silit une ori să calce pe alături, fără a se mai vorbi de păcatele slujbașilor, care de altminteră nu rămîneau nepedepsite. Astfel vedem că ierbăritul se culege de la turmele ce s'au coborît la baltă. Ceii cu scutiri generale plătesc totuși oieritul la trei ani cînd, după o datină ce se întîlnește și în Moldova, chiar boierii erau supuși la dijme ca aceasta. Cînd în 1707, începe a se strînge văcărîtul, pe vitele mari și pe cai, Bîrsanii nu pot fi scutiți. Cînd Turcii fac o mare cerere de oi pentru Constantinopol, pentru tabără, pentru cetăți, se ia și de la păstori Brașovului a douăzecea parte din turmele lor, și ei trebuie să adauge și cîte trei bani de cap de oaie pentru dusul acelor oi la locul de cuvîință. Cînd vin beglicgiu, oamenii trimeși de Casap-bașa, starostele măcelarilor constantinopolitani, Bîrsanii sînt și ei siliți a li vinde lor întăiu, cu un preț statornicit de mai înainte. Scrisorile de plîngerii nu ajută mult. Județul Brașovului, cutare om de cinste și vechiu prieten de acolo e scutit, dar ceilalți trebuie să se supuie.

După Nicolae Mavrocordat, Brașovenii se mai putură înțelege trainic și cinstit numai cu Grigore Matei Ghica-Vodă. El apucă însă oieritul crescut — dacă nu-l crescău chiar în-

¹ Privilegiul e păstrat în forma întăririi lui Brîncoveanu, 12 Ianuar 1712 (*Studii și doc.*, V, pp. 351-2) și a lui Nicolae Mavrocordat, 15 Novembre 1719 (documentele ce urmează). Cf. și *Studii și doc.*, V, p. 344.

suși — la 15 bani. După sfârșitul Domniei lui celui d'întăiu, Mihaï Racoviță și chiar Constantin, fiul lui Nicolae Mavrocordat, întrecură marginile privilegiului. Oieritul se ridică la 10 parale sau treizeci de bani, fiindcă era strîns acum de două ori pe an. Și văcăritul fu îndoit, supt Racoviță. Din partea lor, păstorii ardeleni născociră mijloace de a scăpa de sarcini, și ei sînt învinovați că plecau din țară încă de la începutul iernei, până nu veniau la turme oierii și ceilalți împlinatori de dădii¹.

În 1751-2, Grigore Ghica, întors în Domnie, orînduiește lucrurile, și pentru Bîrsani, și pentru Romîni de lîngă Sibiiu, după vechiul obicei. Va fi numai un oierit de 15 bani și numai un văcărit; pe acesta nu-l poate coborî la jumătate de taler, cum i se ceruse, dar îl înjumătățește față de ce se plătise pe tot anul până atunce, hotărîndu-l la 1 «zlot vechi» sau 22 de parale. Ierbăritul e desființat. Pentru celelalte puncte, privilegiul de la început nu suferă nici-o atingere².

Cînd țara căzu însă pe mîna fiilor lui Grigore-Vodă și, încă mai rău, pe mîna fiilor lui Mihaï Racoviță și a lacomilor Greci țarigrădeni, cari-i stăpîniau și pe unii și pe alții, năpăstuirile crescură răpede și mult. Supt Constantin Racoviță oieritul era în adevăr numai de 16 bani și jumătate, și, la plîngerile din Brașov, se întîmpina că, plătind Bîrsanii numai 10 bani, Turcii, cari aveau tot mai multe stîne și cișle la Dunăre, nu vor voi să dea decît 8. Suma rămăsese adecă tot cea din privilegiul lui Grigore Ghica, pentru că 1 ban și jumătate era «poclonul de nume». Dar văcăritul ajunsese la nu mai puțin decît 66 de parale, pe cînd trebuia să se dea 66 de *bani*. Stăruințele Brașovenilor aduseră statornicirea din nou a acestei din urmă sume. Ba încă se iertă ierbăritul, în sumă de 40 de bani pe capul de vită sau de cal, și vama de

¹ Obiceiul s'a păstrat însă și mai departe pentru păstorii sibieni, cari veniau prin Vilcan și mergeau până la Vodița, lîngă Vîrciorova, iar «de spre toamnă se trag înapoi fără a nu plăti oieritul». La 1784 se hotărește că li se va lua o oaie la sulă (Urechii, în *An. Ac. Rom.*, XII, p. 1108, nota).

² Cf. *Studii și doc.*, V, pp. 157-8, n° 105, și documentul din 1752 al lui Ghica, ce urmează.

vînzare, care făcea doi bani de oaie. De văcărit fură iertați doi cai de fiecare turmă, acei cari «poartă odaia dupe oi». Se făgădui o plată bună și dreaptă din partea beglicgiilor.

Stefan Racoviță, copleșit de datoriile sale și de cele pe care i le lăsase fratele, crește oieritul la 17 bani și jumătate, deci cu un ban, scutind în schimb a zecea parte din oi. El hotărăște chiar că, la *beilic*, se vor da de acum înainte numai 7 la sută din oile Bîrsanilor, și nu 13¹.

După reforma generală din 1774, se alcătui alt așezămînt, de către Alexandru Ipsilanti; el fu cuprins în condica Vistieriei, dar nu ni s'a păstrat. În el se cuprindea fel de fel de măsură, după cele vechi. Dar privilegiul de oierit și văcărit scăzut nu se mai întîlnește. Ipsilanti unificase oieritul tuturor, în sumă de 12 bani numai (120 bani = 1 taler), fără «poclon». Văcăritul rămîne în suma de 66 bani pentru alți «străini», dar se vede că Bîrsaniî izbutiseră a-l scădea pentru dînșii la 33 de bani numai².

Aceasta fu, de acum înainte, starea de lucruri, căci de la Alexandru Ipsilanti înainte nu s'a mai făcut nici-o reformă.

În Moldova, datoriile și scutirile Bîrsanilor erau altele. Nu le putem cunoaște după scrisori brașovenești, dar avem alte izvoare la îndemîină.

La începutul veacului al XVIII-lea, cînd putem cerceta și rostul Bîrsanilor în Țara-Românească, erau în Moldova două feluri de Bîrsani, afară de grupe de Mocani care stăteau pe lîngă dînșii. Unii erau adevărații Bîrsani, cari petreceau pe plaiurile Putnei și Bacăului numai nouă din cele douăsprezece luni ale anului și-și aveau gospodăria, familia, neamurile pe pămîntul brașovenesc. Și ei erau scutiți de sarcinile personale ale țerii, ca și Bîrsaniî munteni; pentru oi, ei aveau să răspundă goștina de oi sau oieritul moldovenesc. Această dajde era socotită «de la dzeace bucate un leu» sau 2 parale ori 6 bani de oaie, pe lîngă 1 leu și jumătate

¹ Documentele ce u. mează.

² Urechia, *l. ult. cit.*, p. 395, nota. Cf. *ibid.*, p. 646, nota.

pentru o stîină întreagă. Această «gorștină» și «gorștinarii» ei erau numiți, în deosebire de ceilalți, «bîrsănești»; a plăti numai atît, se chema a plăti «bîrsănește». Adetiul său despăgubirea pentru pămînt se dădea în natură: un miel de turmă. Și încă acest adetiū se dădea numai pentru locul pe care se ridica, pentru o vară întreagă, stîina, căci vara li era îngăduit a merge în voie «pe locuri slobode», unde nu puteau face nici-o pagubă¹.

Alți Bîrsani erau așezați numai în anumite locuri, la Soveja, la Răcoasa în Ținutul Putnei, la Cașin, în Ținutul Bacăului; lîngă ei la Bîlca erau Mocani². Aceștia nu mai erau priviți ca «Bîrsani străini», ci ca «birnici pămîntului» pe care fuseseră colonizați, ca «slobozieni»³. În frămîntările ce zguduiau atunci Ardealul, ei socotiseră că e mai priincios și mai sigur a trăi pe pămîntul moldovenesc al lui Vodă. Ei se bucurau de toate drepturile celorlalți Bîrsani, dar aveau și îndatoriri deosebite, pentru folosul mai mare ce scoteau din țară. Printr'o învoială încheiată din capul locului, o *rumptoare*, ei se învoiseră a da cu toții, în locul birului, suma de 3.000 de lei vechi pe an. Ea se împărția, se cislua între păstorii de către Vornicii lor: unul la Soveja, cellalt la Cașin. Acești Vornici aveau și putere de a judeca, afară de întîmplări de furt și de omor, cînd hotărîrea și pedeapsa o hotăria de-a dreptul Domnul.

Bîrsanii de țară erau scutiți de podvoade, de cai de olac — de toată slujba drumurilor, musafirilor, dregătorilor în călătorie și ștafetelor, decî —; dar, în schimb, trebuiau să gătească vestitele lor «care mocănești» pentru nevoia Domnilor: cînd veniau, cînd plecau, cînd se strămutau sau făceau trimeteri. Țiganii lucrau neconținut la aceste care, și Soveja se certa adesea cu Cașinul în ceia ce privește datoria fiecărei așezări în această privință. Alte ori erau gilcevi pentru oi

¹ *Studii și doc.*, VI, p. 313, n° 714; p. 333, n° 876; p. 334, n° 882; p. 388, n^{le} 1347-8; p. 436, n° 1638; pp. 440-1, n° 1659; p. 443, n° 1672. Cf. situația păstorilor din Cimpulung, *ibid.*, p. 434, n° 1635.

² *Documente Callimachi*, II, p. 88.

³ *Studii și doc.*, VI, p. 441, n° 1659.

furate. În sfîrșit, nu lipsiaŭ la Cașin neînțelegerile cu egumenul mănăstirii lui Gheorghe Ștefan, pe pămîntul căreia se așezaseră.

*

Acești coloniști ardeleni, cu zeghe albă și căciulă pătrată, mare, cari nu s'au schimbat ca îndeletnicire, port și datini pînă în ziua de astăzi, își treceau vremea și-și cîștigau hrana numai cu păstoria de oi, cu îngrășatul porcilor, cu căraușia poate. Bîrsanul și Mocanul vindeau oi, brînză, cașuri, lînă, cergî, burcî. Se coborau călări cu aceste mărfuri pînă la Galați chiar, și ei neguțau de o potrivă pe un mal și pe altul al Milcovului; Turcii din Focșani, salhanagii în legătură cu Constantinopolea, cumpărau foarte mult de la dînșii ¹.

Și Domniile moldoveni se înfruptau, ca și cei din Țara-Românească, la cîștiguri în afară de îndatoririle scrise. Astfel, pe la 1740, Constantin Mavrocordat făcu goștina Bîrsanilor tot de 4 parale de oaie, ca și a celorlalți locuitori, și mai impuse și o răsură — pentru strîngători —, și anume 10 bani. Goștina ajunsese pe la 1780 a fi numai 10 bani de oaie. Dar plîngerile judeului și Sfatului din Brașov nu ni s'au păstrat și pentru aceste încălcări ².

*

Între anii 1761 și 1767, Curtea imperială stăruia cu cea mai mare energie pe lîngă Turcii pentru ca, atît în Moldova, cît și în Țara-Românească, să nu se mai facă greutăți «Bîrsanilor străini». Se pare că, și de o parte, și de alta, Domniile îi cam năcăjiau la vămî, «adetiuri» și dăjdi pentru a-î face să se așeze în țară. Porunci se căpătau, dar ele nu folosiră mare lucru.

Cînd, după pacea din 1774, Împăratul își avu agenții sta-

¹ *Ibid.*, p. 212, p. 231, n° 190; p. 294, n° 592; p. 313, n^{le} 708-9; p. 322, n° 790; p. 333, n° 876; p. 334, n° 879; p. 334, n° 881; p. 363, n° 1134; p. 369, n° 1188; p. 381, n° 1296; p. 385, n° 1326; p. 388, n° 1346; p. 389, n^{le} 1352, 1354; p. 389, n^{le} 1355, 1359; p. 400, n° 1488; p. 401, n° 1493; p. 405, n° 1530.

² *Ibid.*, p. 340, n° 936.

tornici, cu caracter consular, în amîndouă principatele, cel d'întăiu dintre dînșii, Raicevich, înnoiește după douăzeci de ani plîngerile de altă dată. El izbuti să înlătore în Moldova abuserile cu adetiul, pe care-l luaŭ și beșleaga de Fălciŭ, și Vlădica de Huși, și toți moșierii prin pămîntul cărora treceaŭ păstorii, unele vămî nedrepte, ca aceia pe hainele Bîrsanilor, precum și cumpărătura cu de-a sila a beglicgiilor. Austriacii nădăjduiaŭ chiar să capete de la Poartă de-a dreptul scăderea oieritului și gorștinei de oi până la 8 bani pre oaie. Privilegii solemne din partea amînduror Domnilor hotărîră lucrurile în dezbatere, la 1785³. Dar multă vreme încă asupra Bîrsanilor fu unul din punctele de plîngere cele mai obișnuite ale Puterii ce stăpînia dîncolo de munte.

Pe vremea cînd Știrbei-Vodă era Domnul muntean, deci prin anii 1850, păstorii ardeleni plătiaŭ Vistieriei oierit și, pe lingă el, *cornăritul*, care făceaŭ la un loc 80 sau chiar 100.000 de lei pe an. Mai tîrziu numele vechi dispărură, și darea pentru folosirea pămîntului de pășune ajunse o simplă taxă modernă. Ea se hotărește și astăzi în tarifele sau învoielile de vamă cu Austro-Ungaria.

I.

[Matei-Vodă către județul Mihaî.] Cătră aceasta-ți dau știre Domnia Mea pentru cinstit[a] carte ce mi-ai trimis dumneata, dă toate înțeles-am Domnia Mea pre rîndu, și foarte-ți mulțemescu domnetal[e], căci nu sântem uitaț cu scrisoarea pururea de cătră dumniata. Alta, pentru obagie dumnetal[e], Bucuru, cu frate-său Stoeca, făcut-le-am Domnia Mea cartea Domnie Meal[e], și l'am dat și omulu Domnie Meal[e], să lă iă toate oile de la Pan[ă] Căpitanul, carel[e] aŭ fostu oiar, pîn la un miel. Altu, nici-o pag[u]bă să n'aebă dă cătră

³ Hurmuzaki, VII, pp. 26-7, 37, 39, 41, 426, 435, 437, 444, 448-9; Raicevich, *Osservazioni intorno la Valachia e Moldavia*, Napoli, 1788, Appendice. Cf. și Hurmuzaki, *Fragmente*, V.

nimenia. Aceasta-ți facu știre Domnia Mea. [7152 [1644],
Februarie 12.]

[Pecete rotundă ¹.]

2.

† La al nostru cinstit și de m[i]l[o]stivul Dumnezeu dă-
ruit vecin de aproape și ca un părinte, jupan Mihaiu biv județ
a mării cetățî a Brașovului, pac[e] și săn[ă]tate pohtescu
dumnital[e] și a toat[ă] cinstit[a] casa dumnital[e]. Alta, să verî
pohti dumneata a știrea dentr'acoc[e], cu mila lui Dumnezeu
Măriia Sa Domnu nostru iaste săn[ă]tos și veasel; noi încă
ne aflămū cu săn[ă]tate pre lângă cinstite speatel[e] Mării
Sal[e]. Alta, de scrisoare ce ne-ai trimis dumneata, cu dragă
inemă o'mu priimitu, și de tooate amu înțeles, scriindu-ne
dumneata pentru rândul oiloru dumnital[e]. Decî, cu scrisoarea
nu putemu lungi, ce vei înțeleghe dumneata den cartea Mării
Sal[e] Domnu nostru și den omenii dumnital[e]. Decî, nici de
acuma innainte să nu fimū uitaț de scrisoarea dumnital[e].
Iar noi încă, de ce vomū putea, vomu fi gata a sluj[i] dum-
nital[e], ca unuî priiaten al nostru. Acîastă puțin[ă] scrisoare
a noastră să afle pre dumneata săn[ă]tos... Pis [= scris] Mai
1 dnă, v¹ 7161 [1653].

† Mai mic fratel[e] dumital[e] și vecin de aprop[e]:

Radul Vel Com[i]s.

[V^o:] † La al nostru bun priiaten și vecin de aproape și
ca un frate, dumnealui jupan Mihaiu biv județ Brașovului,
ЧЕНО ДАТИ ЧК [= cu cinste să se dea.]

[Pecetea obișnuită ².]

3.

Mlstiiu bjiu Io Duca Voevod i gsprū zemli vlahiscol. Да
КАТ РСАКМІ СІЕ ПОВЕЛѢНІЕ РСАКМІ [= am dat Domnia Mea
această poruncă a Domniei Meale] lui Hărman Mihaiu, Bra-
șoveanul de la cetatea Brașovului, de la Șchiai, ca să aib[ă]

¹ N° 335.

² N° 629.

a-ș ținearea la oile lui, aici, în țeara Domnii Meal[e], șapte ciobani; însă să fie oameni striini, barseani, den Țeara Ungurească, fără[ă] bir și fără nici-o gălciavă. Iar omeni de țeară să nu fie nici-uuul. Dup[ă] cum s'aū adevărit cu bună adevărită și cu mare prinsoare dennaintea Domnii Meal[e], cum să-i fie ciobanii lui toț streini, iar de cătră Domnia Mea să fie acești ciobani în pac[e] de bir, și de seamă și de alte dăjdī, câte sânt preste an în țeara Domnii Melea, de nimic să n'aibă nici-un val și nici-o băntuial[ă], de cătră nimenea. Așjderea, poruncescu Domnia Mea și voao, slugilor Domnii Meal[e], carii veț fi semaci într'acel județ, și voao altor slugi, carii cu ce slujbe veț umbla, deaca veț vedea aciasta carte a Domnii Meal[e], iar voi toț să vă feriț de aceșt[i] ciobani, să le daț bun[ă] pac[e] de toate, cum scrie mai sus. Că, cine le-ar fac[e] vre un val preste cartea Domnii Meal[e], rea scărbă și certare vor petrece de cătră Domnia Mea. Iar, de nu s[ă] va ținea precum s'aū adevărit și se-aū prinsu denaintea Domnii Meal[e], ci s'ar afla între ciobanii lui vre unul să fie om de țeară, pentru unul ca acela să nu fie scutiț nici ceialaltī, ci să dea și seamă, și oile lui încă să nu le aducă în țeara Domnii Meal[e], ci să lipsească den țeari. Pentru că așa s'aū prinsu dennaintea Domnii Meal[e]. **Иіс савм рск ркармн** [=s'a scris cu mina Domniei Mele]. Pis Noem[vrie] 26 dni, l¹ 7184 [1675].

[Pecete octogonală.]

[Monograma.]

[V^o.:] Hărman Mihai¹.

4.

Io Costandin Voevod bj. mlstiu gsdnū zemle vlahiiscoe. † Cinstiilor și ai noștri de bine voitōri, dumnealor tot Sfatul cinstitei cetăți Brașovul. Sănătate și tot binele poftim dumneavoastră de la Dumnezeū. Cartea ce aț trimis dumneavoastră, ne-aū venit, și, de săn[ă]tatea dumneavoastră înțelegând, ne-aū părut bine. Alalte căte ne-ați scris dumneavoastră,

am înțeles, cum că au venit oamenii dumneavoastră, cari sânt cu oi, aici în țara noastră, de s'au jăluit cum că li s'au luat acum câțeva sumă de oi. De aciasta veți ști dumneavoastră, că noi n'am fi poftit să să iă de la nimeni nici-o oae, numai de mare nevoie și de mult păs ce au fost asupra țării, n'am avut ce face. Că ne-au venit poruncă de la Împărăție ca să dăm 20.000 de oi de treaba Împăr[ă]țiii. Care puteți socoti dumneavoastră, că 20.000 de oi nu iaste puțin lucru și, cunoscându că nu iaste cu puțință ca să să poată plini aceaste oi numai de la țar[ă], pentru mare păs s'au socotit ca să facă ajutor și oamenii de țara dumneavoastră, pentru ca să să rădice acest greu. Măcar că nici atâtea oi de multe de la dănsii nu s'au luat, ce de la toți oamenii țării Ardealului, căți sânt cu oi aici în țara noastră, s'au luat 1000 de oi, adecă după scrisoarea oiarilor de astă iarnă, câtă sumă de oi s'au aflat peste tot hotarul țării dumneavoastră, așa s'au socotit, de s'au rânduit să dea pentru o sută de oi o oae. Care ce să cunoaște, și ce lucru mare iaste, căce au dat la o sută o oae?! Măcar că nici de atăta n'ar fi mai avut nici-o supărare, ce, de mult păs ce venise asupra țării ne miram ce vom să facem! Ce ne-au căutat a pune de au ajutat cu toții, căți au avut dobitoace pe locul țării. Iar pentru aciasta ce s'au mai jăluit oamenii dumneavoastră, cum că le-au luat și 5 bani de oae, de aciasta veți ști dumneavoastră, că porunca noastră au fost să iă numai câte 3 bani de vită, pentru plata banilor celor ce au dus oile până le-au dat în seama Casap-bașii. Iar ca să iă cate 5 bani, n'au fost cu știrea noastră, ce iat[ă] că acei 2 bani ce au luat mai mult, am pus de au apucat de Ivan Căp[i]t[anul], care au strănsu oile, de i-au întorsu înapoi. Care s'au făcut t^l 15, și iat[ă] că s'au trimis cu omul dumnealui județului. Ce dumneavoastră îi veți lua, și veți da oamenilor de la cine s'au luat, iar pe acesta, pe Ivan Căp[i]t[anul], nu numai căci l-am scos den Căpitănia ce era, ce încă va păți și mare nevoie, căci au făcut peste porunca noastră. Însă dup[ă] fapta lui el pedepsa iș va lua. Iar oile ce au luat, a să mai întoarce înapoi nu să pot, că

s'aũ dat de cãtãva vream[e] în seama oamenilor Casap-bașii. și s'aũ și dus cu dãnsele ; ce n'avem ce face. Iar pentru Drãghicĩ Spãtariul, cãte ne mai scrieți dumneavoastrã și pentru dãnșul, cum cã face multe supãrãri oamenilor de țeara dumneavoastrã, și aũ mult val, fãcãndu-le feliũ de feliũ de obiceiuri, — de acãsta deaca am înțeles den cartea dumneavoastrã, unele ca aceastea, iat[ã] cã am rãdicat și pre Drãghicĩ Spãt[ariul], sã nu mai fie nici-un ispravnic la Cãmpina, și de acum nu vor mai avea oamenii dumneavoastrã nici-o supãrare. Cã noi unile ca aceastea nici de cum nu le suferim, ce pururea poftim ca sã avem cu dumneavoastrã bunã vecinãtate și priitineascã dragoste, și așa voim, ca și oamenii dumneavoastrã sã aibã bun traiũ în țara noastrã, și ni sã pare cã nu vor mai avea de aceaste supãrãri. Ce înțeleasem acum cã aũ avut acãsta. Și fiț dumneavoastrã sãnãtoși.

Ap[rilie] 17 d., 7204 [1696].

De bine voitor dumneavoastrã :

Io Costandin Voevod.

[V:] † Cinstișilor și ai noștri de bine voitori, dumnealor cinstitul Sfatul al cinstitei cetãți Brașovului, cu sãn[ã]tate sã sã dea.

[Pecete mare, rotundã¹.]

5.

Cinstite al nostru bune vecine și priiatnice, dumneata jupãne judeațe, sãnãtate și tot binele de la a tot putearnicul Dumnezeũ poftescu dumitale.

Cartea dumitale de la sluga dumitale, cu cinste și cu dragoste o am luat, și, de bunã sãnãtatea dumitale înțelegãnd, ne-am bucurat. Caria în lungã vream[e] a fi întregã și cu norocir[e] de la Domnul Dumnezeũ poftim. Alalte cãte dumneata ne mai scrii, încã am înțeles. De care lucru foarte ne-aũ pãrut și ne pare rãu de supãrãrile și nedreptãțile oamenilor dumneavoastrã ce aũ avut aici, de unii și de alții : unii trã-

¹ N° 352.

gându-le bucatele, alții luându-le bani afară den socoteală și den obiceiul. Însă, săvâi că dumneata, acestea ce ai os-tenit de mi-ai scris mie, și Mării Sale lui Vod[ă] încă ai scris, de ai dat în știre, iar încăș și mie, mi-au fost pren puțință, n'am pregetat a nu grăi Mării Sale. Care lucru nici Mării Sale nu i-au părut nici-un bine de unele ca acestea ce să fac. Pentru că porânca Mării Sale, nici au fost, nici iaste să să facă unele ca acestea, să să iă cel[e] ce nu iaste obiceiul și direptatia; ce n'avem ce face deaca vream ce așa sânt slugile! Măcaru că mi să pare că ca acestea nici într'o țeară, nici la un loc nu lipsescu: jafuri și mănăcături de oameni răi ca aceia. Unde și aici, că nu sânt de aceia, nu tăgăduim. Derept aceia, unii ca aceia cine au fost de au umblat într'acest chip, înțelegându Măriia Sa Vodă, și necinstei cum li s'au convenit au luat, unii încă și den deregătoriia lor au scăzut și, cui ce au luat fără cale, ca să întoarcă înapoi, au porâncit Măriia Sa. Iar, precum am zis, ca aceia răi, nicăiri în lume nu lipsescu. Că iată și vremile și oamenii acum s'au iuțit foarte: poate fi căci și stăpănitorii și putearnicii cei mai mari cer mai mult și afară din obiceiul și socoteală vor să iă, și așa urmează și alalte necuvioșinte și pagube mai multe la norod. Însă, cât dară pentru aciasta cu oamenii dumneavoastră, mai multe nu lungescu, de vream ce den cartea Mării Sale lui Vodă, ce răspunde dumitale, mai pre largu vei înțelege dumneata, și de la sluga dumitale așijderia. Și iarăș și de acum înnainte, întru ceale ce ne vei pofti dumneata și va fi pren puțința noastră, în lucruri cuvioase și direapte, gata sântem pururea a sluji dumneavoastră, ca unor bunî vecinî și bunî priiatenî. Și mila lui Dumnezeu să fie tot cu dumneata den toată voința poftim.

Al dumitale de bine voitoriul priiatin și vecin, și gata pururea a sluji:

Constantinus Cantacuzenus.

[V^o :] Cinstitului și noaă bun priiatinului și de aproape vecin, dumnealui jupănului Ioanes Mancoș, marelui-județ al cinstitei cetăți ai Brașovului, cu cinste și cu multă săn[ă]tate să s[ă] dea.

Anno 96, die 2 Maj, Stolnikul Koztandin Schreiben wegen unser Wallachen.

[Pecete neagră, octogonală, cu vulturul bicefal, coroana împărătească și literile : «C[on]st[antin] C[an]t[acuzino]¹».]

6.

Cinstit al nostru bună vecinū și priiatenū, domneata ju-păne judeațe, sănătate și tot binel[e] de la puternicul Dumnezeu pohtimu dumitale.

Cartea dumitale de la slug[a] dumitale cu dragoste o am luoat și, de bună săn[ă]tatea dumital[e] înțelegându, ne-am bucurat. Carea în lungă vream[e] a fi întregă și cu norocire de la Dumnezău pohtim. Alalte încă, câte dumneata ne mai scrii, am înțeles. De car[e] lucru foarte ne-aū părut și ne pare rău de supărăril[e] și nedreptățile oamenilor dumneavoastră ce aū avut aici, dă unii și dă alții, — unii trăgându-l[e] bucatel[e], alții luundu-le banii, afară den socoteală și den obiceiū. Însă, săvai că aceastea ce ai ostenit dumneata de mi-ai scris mie, și Mării Sal[e] lui Vod[ă] încă ai scris și ai dat în știre, iar încăș și mie, cât mi i-aū fost pren putință, n'am pregetat a nu grăi Mării Sale. Care lucru nici Mării Sal[e] nu i-aū părut nici, etc. [Întocmai ca a lui Constantin.] Ap[rilie] 19, l^a 7204 [1696].

Al dumital[e] de bine voitoriū și gata a sluji :

Mihai Cantacuzinò.

[Pe o foaie adausă:] 2 ban[i] ce s'aū luoat mai multu de la oamenii dumneavoastră, care aū făcut t^l 15, scoțându-i duple porunca Mării Sal[e] lui Vod[ă], i-am dat în mână omului dum[i]tal[e], ca să-i aducă la dumneat[a].

[Adresa ca la aceiași scrisoare.

Pecete ca aceia, brună, cu inițialele : «Miha Ca[n]ta[cuzino]²».]

¹ N° 656.

² N° 660.

7.

† Io Costandin Voevod bj. mlst. gsdnŭ zeml. vlah[i]scoe.

† Bunului nostru priiaten și vecin de aproape, în toată vremea de bine voitoriŭ, dumnealui jupănul Hanăș Mancăș, marele-județ al cinstitei cetăți Brașovul, sănătate și tot binel[e] poftim dumital[e] de la Dumnezeu. Cinstită cartea dumital[e] o am luat — și de săn[ă]tatea dumital[e] ne-aŭ părut bine. Alalt[e] ce ne scrii dumneata, pentru oile dumital[e], cum că aŭ apucat oiarii pe oamenii dumital[e] de le-aŭ plătit de oerit, de aciasta vei ști dumneata, că, estimpu fiind al treilea an, și pentru mare păs al săracii de țări, s'aŭ socotit cu tot Sfatul nostru ca să dea cu toții oerit estimpu, și așa și sfeatnicii, cinstiți boiari noștri, toț aŭ dat oerit, ce s'aŭ socotit, și pentru alți priiaten[i] cari aŭ cărți, să fie în pac[e] de oerit, ca să dea estimpu, să ajute pe săraca de țar[ă], iar la anul și la celalalt an vor avea oile dumital[e] pac[e]. Aciasta, și[m] mila lui Dumn[e]zeu să fie cu d[u]mn[ea]ta. Dech[emvrie] 30 d., lt. 7207 [1698].

De bine voitor dum[i]tal[e]: *Io Costandin Voevod.*

[V^o:] † Bunului nostru priiaten și vecin de aproape, în toat[ă] vremea de bine voitor, dumnealui jupănul Hanăș Mancăș, marele-județ al cinstitei cetăți Brașovul, cu mult[ă] săn[ă]tate să s[ă] dea.

[Pecete mare, roșie ¹.]

8.

Io Costandin Voevod bj. mlst. gsdnŭ zemle vlah[i]scoe.

† Cinstitului și al nostru vechiŭ priiatin, dumnealui jupănul Ghiorghe ce aŭ fost județ la cetatea Brașovul, săn[ă]tate și tot binel[e] poftim dumital[e] de la Dumnezeu. Cinstit[ă] cartea dumital[e] ce ne-aŭ trimis cu gineril[e] dumital[e], jupănul Țaco Gheorghe, ne-aŭ venit, și de sănătatea dumital[e] ne-am bucurat. Alalte ce ne-aŭ scris dumneata și ne pohtești ca să nu uităm prieteșugul cel vechiŭ ce am avut cu dum-

¹ N° 360.

neata, de aciasta nici am uitat, nici vom uita prieteșugul dumital[e], că dumneata ești al nostru vechiū și bătrân priiatin. Pentru vitel[e] dumital[e] ce ai aici în țar[ă], oi, te rogi ca să ți le ertăm de oerit. De aciasta vei ști dumneata că oerituril[e] s'aū vândut de iaste acum o lună; de ne-ai fi pohtit dumneata mai de nainte, am fi făcut dumital[e]. Iar încăși iat[ă] că am făcut dumitale carte, de acum înnainte să aibă oile dumital[e] câte scri în carte, bună pace de oerit. Aciasta, ș[i] mila lui Dumnezeū să fie cu dumn[ea]ta. Dech[emvrie] 4 d., l' 7214 [1705].

De bine voitor dumital[e]: *Io Costandin Voevod.*

[V":] † Cinstitulū și al nostru vechiū priiatin, dumnealui jupănul Ghiorghe, ce aū fost județ la cetatea Brașovului, cu multă săn[ă]tate să să dea.

[Pecete mare, rotundă ¹.]

9.

† Io Costandin Voevod bj. mlst. gsdnū zeml. vlahiscoe.

† Bunului nostru priiatin și vecin de aproape, în toat[ă] vreama de bine voitor, dumnealui jupănul Andreiași Reiter, marel[e]-județ al cinstitei cetăți Brașovul, sănătate pohtim dumital[e] de la Dumnezeū. Cartea ce ai trimis dumneata, aū venit, și de sănătatea dumital[e] ne-aū părut bine. Alalte ce ne-ai scris, am înțeleș, pentru bucatele Șcheailor, ce aū aici în țar[ă], cum că aū băntuială de erbari și de vameși, și zici dumneata că n'aū fost obiceiū. De aciasta noi atăta știm că numai Șcheaii carii ș'aū ținut dobitoacele în munte, la stăni, de le-aū îngrășat și iar le-aū dus înnapoī, aceia ș'aū plătit numai adetul muntelui, precum s'aū putut tocmi la stăpăniū moșii, iar erbărit și vamă n'aū dat. Iar cei ce le-aū coborât la vale, la câmpu, de la aceia aū luat și vameșiū vamă, și erbariū erbărit. Ș[i] așa am poruncit și acum, și vameșilor, și erbarilor, pentru bucatele Șcheailor ce vor fi în munți, să le dea pac[e], precum aū fost obiceiul; însă numai

ce vor fi ale Șcheailor, iar nu și ale altor oameni de acolo den Țara Ungurească. Iar pentru cei ce-și vor fi coborât vitel[e] de la munți mai la vale, aceia-și vor da și vama și erbăritul: precumu-și plătescu oile de oerit, își vor plăti și alalte dobitoace de erbărit, fie Șcheaū, fie cine va fi. Iar cui nu va plăcea așa, iaste pe lesne să nu-și mai aducă bucatel[e] să le hrănească aici în țară, ce să și le ție acolo. Aciasta acum, și mila lui Dumnezeu să fie cu dumneata. Iul[ie] 9 dni, lt. 7214 [1706]. ✓

De bine voitor dum[i]itale: *Io Costandin Voevod.*

[V°:] † Bunului nostru priiaten și vecin de aproape, în toată vremea de bine voitor, dumnealui jupănul Andreiaș Reiter, mare[e]-județ al cinstitei cetăț Brașovul, cu multă săn[ă]tate să s[ă] dea.

[Pecete mare, rotundă¹.]

10.

† Io Costandin Voevod bj. mlst. gsdnū zemle vlah[i]scoe.

† Cinstiților și ai noștri bunī priiatenī și vecinī de aproape, în toată vremea de bine voitori, dumnealor tot cinstitul Sfat al cinstitei cetățī Brașovul, sănătate și tot binele pohtim dumneavoastră de la Dumn[e]zeū. Cinstită cartea dumneavoastră, ce ați trimis, ne-aū venit, și, de a dumneavoastră întregă săn[ă]tate înțelegând, bucuratu-ne-am și am dat laudă lui Dumn[e]zeū. Alalte ce ați scris dumneavoastră, am înțeles, cum că ați înțeles dumneavoastră că aici în țara noastră aū eșit o dajde pe dobitoace, ca să dea tot omul, și ne pohtiți dumneavoastră, pentru oamenii de țara dumneavoastră ce aū dobitoace aici în țară, ca să nu să supere. De aciasta creadeți-ne dumneavoastră că cu tot adevărul zicem că noi săntem ceia cariū mai mult am vrea și am pohti să nu să supere, necum aceia ai țărăi dumneavoastră, ce s'ar fi aflādu aici, ce nici pământeanii noștri; dar ce să facem? Pentru multele pāsuri și mari cererī și greale porunci ce avem de la cei ce ne stăpānescu, care unul Dumn[e]zeū știe în ce greu ne aflām și

cu câtă datorie s'au încărcat ciastă biată țară, pentru aceia s'au făcut socoteală cu tot Sfatul boerimeii țării noastre, de s'au scos aciastă dajde de dobitoace, găsindu-să cu socoteala ca aciasta iaste și bună dreptate la toți, nu să face nimănuî nici-o strămbătate, fără cât, cine cât dobitoc va avea, să și-l plătească, precum s'au rânduit. Și așa s'au socotit tot omul, orî pământean, orî striin, căț să vor afla ca să aibă dobitoace în pământul acesta, să ajute cu toții la aciasta, ca să să poată rădica păsurile și poruncile stăpânilor ce ne sânt asupra: începând întâi de la noi înșine, vitele noastre ce avem, domnești, le plătim, și toți boiarii cei mari, și mănăstirile toate, și arhieriei, și toți, de la mare până la mic, cum am zis dumneavoastră mai sus, nimănuî măcar o vită nu să scutește. Însă, măcar că însuși noi ne plătim dobitoacele noastre ce avem, și alalți boiarî toți, iar încăș pentru dobitoacele ce sânt ale dumnealor judeților și ale dumnealor fálnogilor, am poruncit să le dea pace, de vream ce așa s'au socotit, ce vor fi dobitoace boerești, cum ale gubernatului și ale altor boiarî, neamiși mari, să nu să supere. Și așa împreună vor fi nesupărate și ale dumneavoastră, judeților și ale fálnogilor, iar alalți mai prostime, căți să vor afla în pământul nostru cu dobitoace, vor să dea toți: nu să poate într'alt chip. Căci nu doar că sânt trecuți dencoace acum de curând, ce de câtăva vream să află veniți și așazați aici în țară, și să hrănescu și ei bine, ca și cești pământeani. Ș[i] veți ști dumneavoastră și aciasta că cei ce ne stăpănescu, ne și mustrează, și ne zice că aici în țara noastră s'au strânsu atăta sumă, și den Țara Ungurească, și den alte părți, și, pentru acest nume mare ce s'au făcut că e țara aciasta plină de om, cu atăta mai mult și stăpâniî cer cât nu iaste pen putință, și obiceiurile ce aveam mai denainte, de să știia ce da țara pe an, le-au stricat pe toate și le-au înălțat, — cât numai Dumnezeu cel milostiv să dea puteare săracilor pământului acestuia! Pentru aceia s'au socotit, la un păs ca acesta să ajute cu toții. Și, după aciasta, dând Dumn[e]zeu să mai răsufăm, nu vor mai avea de aceste supărări, nici aceștea de țara dumneavoastră, nici pământeanii noștri. Ș[i],

cu aciasta sfârşind, mila lui Dum[n]e[zeu] să fie cu dumneavoastră.

Pis u [= scris la] Târgovişte, Ghen[arie] 13, lt. 7215 [1707].

De bine voitor dumneavoastră: *Io Costandin Voevod.*

[V^o.:] † Cinstiţilor a noştri bunî priiateni şi vecini de aproape, în toată vremea de bine voitori, dumnealor tot cinstitul Sfat al cinstitei cetăţi Braşovul, cu multă sănătaate să s[ă] dea.

[Pecete mare, rotundă ¹.]

II.

Mlstiu bjiu Nicolae Alexandru Voevod zemli ungrovlahiscoe ДАКАТ ГСКАМН [= am dat Domnia Mea] tuturor Şcheailor de la Braşov ca să fie volnici cu aciastă carte a Domnii Meale de să aibă aici în ţara Domnii Meale a ţinerea oilor câte vor vrea şi să le pască de toamna până primăvara, la Sf[ă]ntul Gheorghie, când şi ducă ei la munte în Țara Ungurească, orî pe moşia le domnească, orî boerească, orî megieşască, şi să n'aibă nicî-o opreală de niminea. Numai şi ei să aibă a-ş păzirea vitele, să nu strice niscai pâini sau livezi sau alte bucate ale cuiva. Şi, pentru adetul moşii unde-ş vor băga oile în baltă, să aibă a să tocni cu stăpănul moşiei după cum le va fi obiceiul. Şi, când i-ar lovi vremea rea de iarnă primejdioasă, să aibă a-ş băgarea oile în baltă, orî pre a cui moşie s'ar întâmpla, şi să nu aibă nicî-o opreală de niminea; numai să aibă a-ş darea oeritul domnesc după obiceiul lor, de oae câte bani 10, şi de numărătoarea oiarilor, de turmă par[ale] ban[î] 10, iar de altele de toate să fie în pace. Şi ciobaniî carii vor avea pre la oile lor, fiind oameni strein[î], din ţara lor, încă să fie în pace de Vel Seamă şi de toate dăjdiile şi orânduialele, orî câte vor eşi peste an de la Visteriia Domnii Meale, de nicî-unele, nicî-un val şi nicî-o băntuială să nu aibă, — după cum scrie şi hrisovul răposatului Antonie-Vod[ă] şi hrisovul răposatului Costandin-Vod[ă] Brâncoveanul, şi hri-

¹ N° 394.

sovul răposatului fratelui nostru Ion-Vod[ă], care le-am văzut Domniia Mea la mâinile Șcheailor. Așijderea și pentru vitele lor de oi și de berbeci, care vor fi ale lor bucate de casă, când vor vrea să și le ducă la casele lor, în Țara Ungurească, de acealia să nu dea vamă. Și care dintr'acești Șcheeni ar ținea stîni vara pre munții cari cumpără dupre la boeri, de vor face totu cașcavele (*sic*), iară nu brănză, acealia cașcaveale de le vor vinde în târg la Cămpina, aū la Văleani, saū măcar ori în ce târg, să-și dea vama. Iară, făcându-să totu brănză, și vor vrea să o ducă la case[le] lor, în Țara Ungurească, de acealia să nu dea vamă. Și, pentru turmele de oile lor, cînd vin primăvara de la cîmpu și trec la munte, să aibă a da vameșilor câte un miel de turmă, și să-și iă răvașul de seamă, să-și treacă oile cu pace. Și pe căți cai vor avea la turmă, să aibă a darea de cal par[ale] bani 2. Iar, de s'ar întămpla vre unora dintr'aceștea a le fi oile șchiope saū beteage, aū vor fi apele mari, de nu le vor putea treace în sus, ci le vor tunde aici în țară, la Breaza aū la Comarnicū, saū măcarū unde s'ar întămpla, acea lână, de vor vrea să o ducă la casele lor, în Țara Ungurească, să dea vamă de povara de cal ban[î] 40, după obiceiău. Iar, pentru pieile oilor celor ce le vor muri de iarnă aici în țară, și vrînd să și le ducă la casele lor, în Țara Ungurească, de aceale piei să nu dea vamă. Însă, care vor fi din bucatele lor, iară nu de la alții luate, ca să facă meșteșug, să nu dea vamă. Și pentru Șchei cari țăn stăni în munții Buceciului și în Muntele lui Leaotă, în hotariu Dâmboviți, și-s vor pogori bucatele lor, de le vor vinde, --- de aceale bucate cînd să vor tocni cu negușitorii, de vor da vama cei ce cumpără, Șchiei să aibă pace. Iar, de nu vor da vama cei ce cumpără, atunci să dea vama Șcheii. Și în ce județ să vor vinde aceale bucate, la târgul acela ce va fi într'acel județu, să dea vama. Numai Șcheii să poarte grija, să facă știre vameșilor, ca să știe de la cine vor lua vama. Și pentru buțile cu vin, care es de la viile lor de aici din țară la Cîmpina, și din Cămpina pun vinul prin burie, de-l duc în Țara Ungurească, să aibă a darea vamă, de calul împovăratu cu vin, câte breni

10, iar de bute să nu dea nimicū. Iară, de nu vor fi din viile lor, și vor fi luoate de la alții, să aibă a-ș darea vamă după obiceiū. Și, pentru vitele lor, de boi i vaci, ce aū în Țara Ungurească și le ducū de le pascū pe pământul Țării, și iar le ducū înapoi, acealia încă să aibă pace la erbăritū. Așjderea și pentru Șcheaii cariī cară pește cu carul de la baltă, aū de prin târguri, și-l ducū în Țara Ungurească, să aibă a darea vamă, de caru cu pește bani 70, și de calul împovăratū cu peaște, câte ban[i] 7, iar mai mult, nu. Și de fumăritū încă să aibă pace, după cum aū avut ei obicină și cărți de la răposatulū Șerban-Vod[ă] și de la alți răposați Domni. Iară mai mult val sau băntuială, afară din obiceiurile ce s'aū zis mai sus, să nu aibă. Așjderea și în urma Domniei Miale, pre care va aleage D[o]mnul D[u]m[ne]zeū a fi Domn și stăpănitoriū țării aceștiia, încă îl poftim și-lū rugămu întru numele Domnului și Măntuitoriului nostru Iisus Hristos, ce iaste întru Troiță slăvit, ca să înnoiască și să întărească cartea aciasta, pre tocmealele și așezământurile ce s'aū zis mai sus, ca și a Domniei Sale mile și drease încă să fie bine cinstite și în samă ținute, și D[o]mnul D[umne]zeū să-l ție și să-l păzească într'a sa Domnie cu lină pace și fericită viață. Și am întărit cartea aciasta cu totū Sfatul cinstiților și credincioșilor boerilor celor mai mari ai Divanului Domniei Meale. Pan — Vel Ban, i pan Radu Popescul Vel Vornic, i pan Iordache Crețulescul Vel Log[ofăt], i pan Dumitrache Ram[a]dan Vel Spătar, i pan Grigorie Vel Vistier, i pan Manulache Vel Clucer, i pan Iordache Stama[ti] Vel Postelnic, i pan Nicolae Ruset Vel Păh[arnic], i pan Matei Crețulescul Vel Stolnic, i pan Costandin Băleanul [Vel Comis, i pan — Vel Slugeari, i pan Barbu Merișanul Vel Pitari, și ispravnic Costandin Văcărescul] Vel Log[ofăt]. Și s'aū scris cartea aceasta, în anul al doilea din Domniia a doao, aici în orașul Scaunului Domniei Meale, în București, de Anghelache Logofețelul ot Târgoviște, mesiața Noem[vrie] 15 dn., vleat 7228 [1719].

Io Nicolae Voevod, mlstiiu bjiu g[o]sp[o]darū.

Iordache Crețulescul Vel Log[ofăt]

ИВТ ТЪН [ПРОЧТОХ = a cetit].

Costandin Văcărescul Vel Log[ofă]t, procit. [= am cetit].
[Copie contemporană, cu literele inițiale cu chinovar ¹.]

12.

† Cinstiți ai noștri priiateni și vecini, de aproape, dumneata Herbet, marele-județ al cinstitei cetăți Brașovul, împreună cu tot Maistratul, de la milostivul Dumnezeu sănătate întreaga și tot fericitul bine poftim să trimită dumneavoastră. Cartea ce ne-ați trimis dumneavoastră, ne-au venit, și, pentru bună sănătatea dumneavoastră, ne-au părut bine. Ceale ce ne scrieți dumneavoastră, am înțeles, și, căt pentru oiritul oilor lăcuiitorilor acei părți cari vor erna aici în țară, mai mult nu avem aici a lungi, de vreme ce s'aun dat răspunsul la trimisul dumneavoastră, și de la dănsul veți înțelege dumneavoastră. Aciașta, și fiți dumneavoastră săn[ă]toși.

Av[gust] 3 d., lt. 7253 [1745].

Al dumneavoastră de bine voitoriū și vecin de aproape:

Io Costandin Voevoda.

[Pe plic:] † Cinstiților ai noștri priiateni și vecini, de aproape, dumnealui Herbetu, marele-județ al cinstitei cetăți Brașovul, și cu tot Maistratul, cu bună sănătate să să dea.

[Pecete cu bour și cu vultur și legenda: «Io C[ostandin] M[avrocordat] V[oevod], 1733²».]

13.

Io Grigorie Ghica Vvd. bj. mlst. gspdarū zeml. vlah.

† Cinstitului și al nostru de bine voitoriū, domine Closios, județ al cetăți Brașovului, și la a tot cinstitul Sfat, dă la milostivul Dumnezeu sănătate pohtim dumneavoastră. Cartea ce ați trimis, ne-aun venit, și ceale ce scrieți, am înțeles, pentru Bărseani cariū vin dă ernează cu oile aicea în țară. Ce ne pohtiți ca să dăm poruncă să nu să supere dă cătră saigii împărătești, ca să le iă oile în sălă, ci să să tocmească cu

¹ Stenner, V. — După altă copie, în Stinghe, *Ist. beseariceș Scheailor*, p. 165 și urm.

² Bibl. Ac. Rom., documente; Sturdza, în *An. Ac. Rom.*, VIII, pp. 250-1.

preț, să cumpere numai oile ce vor avea dă vânzare. Dă aciasta veț ști că, încă până a nu ne scrie dumneavoastră cartea, am poruncit la toți ispravnicii, ca să le aibă grijă și să nu îngăduască ca să le iă cinevași oile în silă, ce cu bună tocmeală; dar și acum de iznoavă am dat poruncă ca să aibă purtare de grijă și să nu îngăduiască pe saigii să le iă oile cu sila și fără dă tocmeală, iar, dă le va face cinevași din saigii vre-o supărare, să nu-î îngăduiască, ci să-î trimiță aicea la noi la Divan, ca să-și afle dreptatea, scriind pentru aciasta și vechilul dumnealui Casab-Bași Agăi la toți saigii, ca să să ferească să nu iă nimănuî oile cu sila, ci cu preț și cu tocmeală. Dar și dumneavoastră să dați poruncă oamenilor dumneavoastră, Bărseanilor, ca să nu tănuiască oile ce vor fi având dă vânzare, să le vânză la alții neguțtori mai în urmă, pentru că, din poruncă împărătească, toți alți neguțtori sânt opriți, nimeni să nu cumpere oi, până nu să va împlini suma oilor cătă iaste a să cumpăra pentru treaba împărătească. Și, urmând într'acestași chip, nimeni nu vor avea nici o supărare, iar, dă va avea vre unul vre-o supărare, de către cinevași, să vie să dea jalbă la Divan, și-și vor afla dreptatea. Aciasta, și fiți dumneavoastră sănătoși.

Mart 11, 7257 [1749].

Al dumneavoastră dă bine voitorii :

Io Grigorie Ghica Voevod.

[V°:] Cinstitului și ai noștri dă bine voitori, dumnealui Closios, județul cetăți Brașovului, și a tot cinstitului Sfat, cu sănătate să să să dea.

[Pecete cu boul, vulturul și «Io G[rigorie] Gh[ica]»¹.]

14.

† Cinstiților și ai noștri bunî prietenî și vecinî de aproape, dumn[e]ta domne Closius, județul c[i]nstitei cetăți a Brașovului, și la tot cinstitul Sfat, dumneavoastră de obște, cu mult[ă] săn[ă]tate închinându-mă, rog pre atot puternicul

¹ Bibl. Ac. Romîne, documente; Sturdza, în *An. Ac. Rom.*, VIII, p. 251.

Dumnezeu ca să v[ă] dăruiască în viață întreagă și fericită săn[ă]tate, învrednicindu-vă a prăznuii Învierea Domnului nostru Is[us] H[ri]s[os] întru mulți ani. Prietinescă cartea dumneavoastră bucurându-mă am luat, și ceale ce scrieți dumneavoastră, am înțeles. Cartea ce ați scris dumneavoastră către Măria Sa Vod[ă], prea-înnălțatul meu stăpân, însumi eu o am dus Înnălțimei Sale, și, de vreme ce Măria Sa iaste pornit spre faceri de bine și spre apărarea tuturor celor ce să umbresc supt aripile stăpânirii sale, îndată mi-au dat poruncă de s'au scris porunci de iznoavă către toți ispravnicii județelor, pentru oamenii dumneavoastră cari pogoară cu oile aici în țară, ca să-i apere și să-i păzească de către toți, cari s'ar îndrăzni să le facă vre o supărare. Și încă ș[i] de către saigiî împărătești, la cumpăratoarea oilor, să nu le facă silă sau să le ia fără de voia lor oile ce le vor fi având de prăseală, ci numai ceale stearpe, ceale ce au de vânzare, și și acestea iarăș cu prețul lor și cu bună tocmeală, scriind pentru aciasta către saigiî și veclilul dumisale Casap-bașii Agăi, ca să nu-i supere, — dupe cum și din luminată cartea În-nălțimei Sale, ce scrie către dumneavoastră, vă veți îndăstula. Iar, de vor avea vre o supărare de către cineva, numai de cât să le porunciți dumneavoastră să vie să dea jalbă la Măria Sa Vod[ă], la Divan, și fără de îndoială să fiți dumneavoastră că-ș va afla dreptatea fieștecarele, și acel ce să va îndrăzni a-i supăra, iș va lua căzuta pedeapsă. Și iarăș la ceale ce mă veți cunoaște dumneavoastră vreadnic a vă putea sluji, cu îndrăzneală să-m scrieți, că nu mă feresc a sluji dumneavoastră la ceia ce-m va fi prin putință. Și într'acestaș chip să va păzi buna vecinătate și prieteșugul nostru; de care mai de treabă nu poate fi altul lucru asemenea. Și eu pururea rămăi al dumneavoastră bun prieten, vecin de aproape și gata slug[ă]:

Barbul Văc[ărescu] Vel Vist[ier].

Mart 13 d., 1749.

[V^o:] Cinstitului și ai noștri bun prieten și [i] vecin de aproape, dumisale Closius, județul cetății Brașovului, și la tot

c[i]nstitul Sfat, cu întreagă săn[ă]tate și cu toată fericirea să
s[ă] dea, la Brașov.

[Pecete roșă cu coroană, trei flori ieșind dintr'o inimă și
jos lauri: inițialele B. V. latine¹.]

15.

Io Grigorie Ghica Vvd. bj. mlst. gspdrū zeml. vlahi.

† Cinstitului Maghistrat ai cetății Brașovului, ai noștri
buni prietini și vecini de aproape, de la milostivul Dumnezeu
săn[ă]tate întreagă și tot binele poftim dum[neavoastră] ca să
v[ă] dăruiască. Priitenească cartea dum[neavoastră] ce ne-ați trimis
cu acestu om al dumneavoastră, anume Bratul de [a] Săceale,
am luat, și, ceale ce ne scrieți dum[neavoastră], am înțeles. Ne
scrieți întâi pentru oierit, rugându-vă ca, când vor pogorâ oa-
meni țării dumneavoastră aici în țara noastră, să ne arătăm cu
milă asupra lor, ca să rămăe să plătească oeritul precum era
mai înainte în zilele Domnilor celor bătrâni, sau, când nu
să va putea într'acestași chip, să rămăe încăi a plăti precum
au plătit în trecutul an. Cât pentru aciasta, după ce am luat
scrisoarea dumneavoastră, ne-am mirat de unde au eșit vor-
bile acestea, cum că oamenii dumneavoastră să vor mai în-
cărca la oierit, dup[ă] cum au plătit an, și cum de ați putut
dum[neavoastră] a vă încredința la niște vorbe deșarte ca acestea,
pentru că dum[neavoastră] bine știți că noi ceale ce le legăm și
le hotărăm, p[u]r[u]rea le păzim nestrămutat, și într'acestaș chip
p[u]r[u]rea să fiți încredințați că să vor păzi. Pentru că în
Domniia ceialaltă a noastră prea bine știți dum[neavoastră] că
noi oieritul mai multu decât câte 15 bani de oae nici-odată
nu l-am scos, până în cât milostivul Dumnezeu ne-au ținut
întăriți în Scaunul țării aceștia. Acum iarăși, dup[ă] ce mi-
lostivul Dumnezeu ne-au adus cu a doao Domnie, găsind
Domniia Mea un obiceiă fără de cale, ce să făcuse, adec[ă] a
să plăti oeritul, la oae câte 10 parale, și cunoscând Domnia
Mea că iaste un lucru fără de socoteală și cu mare nedrep-
tate, atât pământenilor cestor de aici, cât și omenilor dum-

nevoastră, cariî pogorăia cu oile aici în țară, ne-am milostivit Domniia Mea și am hotărât, mai bine să fie cu a noastră pagubă și să păzească dreptatea și adevărul, ca să-ș plătească oieritul, de oae câte 15 bani vechi, dup[ă] cum și în ceialaltă Domnie a noastră asemenea s'aū urmat. Care altul nu ar fi făcut aciasta nici-odată. Așijderea și pentru văcărit, încă am văzut în ce chip vă rugați dumneavoastră: adică ca să nu să supere oamenii dumneavoastră nici de cum. La aciasta iarăș dum[neavoastră] știți prea bine în ce chip aū fost obiceiū și pentru văcărit, când să scotea văcărit aici în țară: cum plătea țaraniî, asemenea plătea și oamenii țării dumneavoastră, încât atunci, fiindcă era doao văcărituri într'un an, plătiia și ei ca și oamenii țării noastre, de 2 ori. Iar Domniia Mea, în ceialaltă Domnie, am rădicat, de rămăsese numai un văcărit, iar, când nu aū fost trebuință de a să scoate văcărit, nici oamenii dum[neavoastră] nu s'aū supărat nici-odinioară; estimpu numai, fiind mare trebuință, și scoțându-să văcăritul în țară, aū plătit și ei văcărit, fiindcă ei dobitoacele lor le aū totdeauna aici în țară, și vara și iarna, de le hrănesc pe pământul țării. Numai, de vreme ce trimisul acesta al dum[neavoastră] ne-aū spus cum că ne poftiți și dum[neavoastră], și și ei să roagă, la vremea văcăritului să nu plătească și ei văcărit, dup[ă] cum plătesc lăcuitoariî țării aceștiia, ci să facem o milă, să fie cu deosebit nartu, mai jos din ceia ce plătesc oamenii țării noastre, zicând ca să rămăe să plătească de vită câte t[a]||er] jumătate, — dar, fiindcă într'acestaș chip nu ne-aū fost prin puțință a hotără, dar ca să nu rămăe cererea dum[neavoastră], pentru vecinătatea și priiteșugul dum[neavoastră] am socotit și am hotărât un lucru care să fie de măsură, încât și ei să rămăe mulțumiți: adec[ă] să plătească de vită câte un zlot vechiū, scăzând jumătate, după cum aū plătit la văcăritul de astă iarnă, și vitele acestea ale lor să aibă a și le plăti la vremea oieritului: verî să fie văcărit în țară cu nartu mai mare decât acesta, verî să nu fie nici de cum, ei totdeauna să aibă a-ș plăti vitele lor, și erbăritul să lipsească, să nu-l mai plătească, precum nici est-timpu n'aū plătit, fiindcă aū plătit astă iarnă văcărit. La care hotărâre și milă ce am arătat Domniia

Mea cu dănsii, pentru vecinătatea și priiteșugul dum[nevoastră], însuși trimisul acesta al dumneavoastră s'aŭ mulțumit și i-aŭ părut bine de un bun așăzământu ca acesta; care să știți dum[nevoastră] că de acum înainte într'acestaș chip nezmintit să va păzi. Ci acum, după ce veți lua dum[nevoastră] cartea aciasta a noastră, veți da în știre la aceia care veți socoti de ai dum[nevoastră] a fi mai de ispravă, ca să facă un zapis asupra așăzământului acestuia, dup[ă] cum s'aŭ hotărât, în care zapis să scrie și aciasta cum că la vremea văcăritului să nu ià niscareva vite de ale oamenilor cestor de țara noastră, să le bage între vitele lor, ca să le plătească cu nartu mai mic, fiindcă la țăraniî noștri poate să să întămplă să iasă văcăritul cu nartu mai mare, — ca să nu ni să pricinuiască Visteriei vre o pagubă, — legându-să într'acel zapis, ca, ori-carele va face un lucru ca acesta, ca să ficlenească Visteriia, să i să ià toate dobitoacele aceluia pă seam[a] Visteriei. Și, făcând zapisul într'acestaș chip, fiind întărit cu iscăliturile tuturor acelor ce veți socoti dum[nevoastră] a fi mai de ispravă, ni-l veți trimite dumneavoastră aici la noi, iarășî cu trimisul acesta, saŭ și cu altul, cu cine veți socoti, ș[i] atunci vom da și Domniia Mea carte iscălită de Domniia Mea, ca să o aibă la mâna lor, ca să fie p[u]r[u]rea păzit și nestrămutat așăzământul acesta. Și iarăș, la cele ce ne veți pofti dum[nevoastră] și ne va da îndămână, nu vom lipsi Domniia Mea a vă păzi priiteșugul cel megieșăscu al dumneavoastră. Aciasta, și fiți dumneavoastră săn[ă]toși. Avg[ust] 14 d., 1752.

Al dumneavoastră de bine voitoriŭ și bun prietin:

Io Grigorie Ghica Voievod.

[V^o:] † Cinstitului Maghistrat ai cetății Brașovului, bunilor ai noștrii prietini și vecini de aproape, cu bună sănătate să să dea, la Brașov¹.

16.

Prea-cinstiților și prea-înțelepților și dintru cei vrednici aleș, Măriilor Voastre cinstiților d[om]niia a cinstitului Maistrat a cinstitei cetăți a Brașovului și a toată Țara Birsii.

¹ Bibl. Ac. Rom., documente; Sturdza, în *An. Ac. Rom.*, VIII, pp. 252-3.

Cu plecăciune jăluim Mărilor Voastre pentru pricina cărților ce s'aũ adus de la București, cînd s'aũ făcut așază-măntu pentru vácărit, și v'aț așăzat ca să dăm noi streini de vită mare cîte parale 22, și s'aũ adus o carte de la Vodă și o carte de la Brîncoveanu și o carte de la Barbu Văcărescu, fiind Ban-Mare, și o carte de la Ștefan Văcărescu, fiind Vistieriu, și s'aũ dat la mânia Mării Sal[e] d[o]mnului Zivolt județul, și acum cărțile nu ni să dau afară, ca să putem merge la Vodă și la boeri cei care s'aũ așăzat la noi, să dăm cîte parale 22, ci acum dăm cîte parale 66, și în anul trecut și acum, și boieri zic să aducem cărțile și nu vom da mai multu decît cum ne-aũ fostu tocmiala. Și acum Măriia Voastră ceret, chielt[uiala] ce s'aũ făcut atuncea, noi să dăm, că sîntem bucuroș toată chieltuiala ce s'aũ făcut atuncea, numai să ni să dea cărțile înnainte. Pentru că așa ne zic boeri cei cari iaũ vácărit, să mergem cu cărțile la Măria Sa Vod[ă], să ne îndireptăm, să nu mai dăm peste cele 22 de parale. Ci noao aũ să ne iasă cărțile, aũ nu vom da banii la chieltuială, că va fi păcat să dăm cheltuială și să ne prăpădim și cu vácăritul cel mare. Ci ne rugăm milii și bunătății Mărilor Voastre, cinstiți D[o]mni, să avem direptate de la Măriia Voastră.

Plecații Mărilor Voastre, noi toți oeri cei din Țara Bîrsii.

Prea-cinstiților domni ai cinstitului Maistratũ, cu plecăciune să să inchiine¹.

17.

Mlstiu bjiu Io Costandin Mihail Gehan Racoviță Voevod gospodar zemli vlahiscol, ДАВАТ ГСАДМНН СИН ПОК[Е]ЛЕНІЕ ГСАДМНН [= am dat Domnia Mea această poruncă a Domniei Mele]. De vreme ce de spre partea Maistratului a cinstitei cetăți Brașovului și a toată Țara Bîrsi aũ venit aici la Domnia Mea pentru dajdea oeritului la oile lor și pentru dajdea vácăritului, cînd să va întămpla să fie să [se] facă așezământ cu Domnia Mea și să știe fieștecarele din Bărseni câte căt să dea oerit de oae și câte căt să dea vácărit pentru

¹ N° 584.

vitele lor, când s'ar întâmpla a fi dajdea văcăritului, — deci Domniia Mea, cât pentru dajdea oeritului, am făcut așezământ pentru toți cei den Țara Ungurească, de spre partea Brașovului și a Țării Bîrsi, care vor veni cu oile aici în țara Domnii Meale la pășune și la ernatec, să dea oerit de oae câte bani 16 p^l, adecă 15 bani vechi și poclonul de nume după obicei, iar mai mult dintr'atât să nu s[e] supere a da măcar un ban, și, măcar că de la alți Domni să obicinuise pentru oile lor care scobora vara pin munți, de le pun la stăni și fac cașcaval, și apoi iarăși le trec în Țara Ungurească, de dă vamă, pentru acele oi, de oae câte 2 bani, așijderea și pentru vitele și caii lor, carele vara îi pasc pe munți, și apoi iarăș îi trec în Țara Ungurească, pentru pășunea vitelor acestora dau de vită, de cal, câte bani 40, Domniia Mea m'am milostivită de am iertată și acei doi bani de oae și acei 40 de bani pentru pășunea vitelor și a cailor, de vreme ce de spre oile și vitele acestea să face bișug și adaos la malimiri¹. Pentru dajdea văcăritului, iarăși, de să va întâmpla vre odinioară să fie văcărit la țară, să aibă pentru dreptatea bucatele lor de cal, de bou, de vacă, să dea numai câte bani 66, iară mai mult să nu să supere, fără pentru câte doi cai de odae care poartă odăile dupe oile lor, acei doi cai dupe la toate odăile lor nice de cum să nu fie supărați de văcărit, ci să fie scutiți. Însă dumnealui județul cinstitei cetăți a Brașovului să aibă a da pașuse la toate turmele, în care să scrie numele și polecrele ale stăpânilor oilor și ale ciobanilor lor, anume, așijdirea și câte oi și câte vite să află la fieștecarele turmă, ca să nu înșeale vre unii din Bîrseni, a mesteca vitele peminteanilor pentr' ale lor. Căci, când să va dovedi vre unii din Bîrseni că au cutezat a face un lucru fără de cale ca acesta, bine să știe că toate vitele aceluia le va plăti dupe regula ce va ieși la pemintiani, și să va da pricină de a să strica și acest așezământ. Și, pentru ca să fie bine încredințat că de cătră Domniia Mea toate acestea câte să cuprind mai sus vor fi pururea păzite și nestrămutate, le-am dat cartea

aciasta a Domniei Meale, ca să să păzască nestrămutată.
 СЯТ РЕМ ГСАВМН [=cu însăși mâna Domniei Mele].

Septemvrie 26, 1° 1753.

Io Costandin Mihai Racoviță Voevod. — Noi Costandin Voevoda.

[Copie cu chirilice și alta cu litere latine, în ortografie ungurească; resumat german¹.]

18.

Io Costandin Mihail Gehan Racoviță Voevod bojiu milostiu gospodarū zemli vlahiscol.

Cinstiților și ai noștri de bine voitori și vecini de aproape, dumnealui județu[1] și dumneavoastră maghistrați ai preacinstitei cetăți Brașovului, sănătate și tot binele vă poftesc de la milostivul Dumnezeu ca să vă dăruiască. Vecineasca dumneavoastră scrisoare am luat, și cele ce scrieți dumneavoastră, am înțeles. Cât pentru dajdea oeritului și a văcăritului, ce vă rugați dumneavoastră și ne poftiți, încă am văzut. Ci, pentru dajdea oeritului, veți ști dumneavoastră că mai jos decât bani 16 p[ol] adecă 15 bani vechi de oae, nu ne dă mâna a lăsa, nici într'un chip, dară nici mai mult decât 15 bani vechi nu vor avea supărare Bărsani. Iar, pentru dajdea văcăritului, de să va întâmpla vre odată să fie, iată că, pentru prieteșugul și vecinătatea ce avem, și rugându-ni-să și unii din cinstiții și credincioșii boeri Domniei Meale, am lăsat Domnia Mea să dea Bărsani cei de spre parte țării Brașovului și a Țării Băresei, de cal, de bou, de vacă numai câte bani 66 și le-am dat Domnia Mea și câte doi cai de fieștecare odae, cu care cai își poartă odăile lor dupe oi. Și osebit i-am ertat Domnia Mea și de alte angarii ce da pentru pășunea dobitoacelor lor, câte bani 40, și vama de oae câte 2 bani, care de la alți Domni să obicnuise. Dupre cum mai pre largu [se] cuprinde în cartea Domniei Meale cea slobodă și iscălită de Domnia Mea, de așezământul ce

¹ Stenner, IV, la n° 39.

s'aũ făcut. Ci dumneavoastră să îndemnați pe Bârsanii și pe alții toți a dumneavoastră, ca să nu meargă într'altă parte cu oile, ci să vie aici în țară să erneze, că de cătră Domnia Mea vor fi păziți și apărați de toate alte nedreptăți și asuprelî ce vor avea, verî de cătră cine, și, mai mult decît cuprinde în cartea Domnii Meale, de așezământ, nu vor da măcar un ban, ci-ș vor avea odihna lor. Acîasta, și fiți dumneavoastră sănătoși.

Septemvrie 27 d., l^e 1753.

Al dumneavoastră de bine voitor și vecin de aproape :

Io Costandin Voevod.

[Copie cu chirilice și alta cu litere latine, în ortografie ungurească ¹.]

19.

Cinstiților și ai noștri de bine voitori și bunî prietini, dumneavoastră Maistraț ai prea-cinstitei cetăți Brașovului, cu prietenească dragoste și cu sănătate mă închin dumneavoastră.

Prieteneasca dumneavoastră scrisoare o am luatũ, și cele ce scrieț dumneavoastră, am înțeles. Cătũ pentru dajdea oeritului și a vácăritului, ce mă poștiți dumneavoastră ca să fiũ mijlocitori cătră Măriia Sa Vod[ă], încã am înțeles cele ce-m scrieț dumneavoastră, și, cãt pentru dajdea oeritului, veți ști dumneavoastră cã, pentru dragostea dumneavoastră și vechiul prieteșug ce avem, amũ stãtutũ la Măriia Sa Vod[ă], dar mai jos decãt bani 16 p[o]l de oae, nu s'aũ pututũ. Pentru care pricinã nu s'aũ pututũ, iatã cã vã arãt dumneavoastrã. Cãnd Măriia Sa Vod[ă] ar hi lãsatũ sã plãteascã Bârsani de acolo oeritul cãte zece bani de oae, și ar fi vãzutũ vecini noștri turci de pã la margine și alți, putea sã dea pricinã sã cearã ca sã plãteascã și ei oeritul încã numãi cãte 8 bani, și s'ar fi pricinuit mare pagubã la Cãmara Mării Sale lui Vod[ă]. Ci pentru una ca asta nu s'aũ putut lãsa oeritul mai jos decãt bani 16 p[o]l. Iar, pentru dajdea vácãri-

¹ Stenner, V, la n° 39.

tului, de care cumva și de să va întâmpla să fie vre odată, iată că, pentru prieteșugul dumneavoastră, am mijlocit la Măriia Sa Vod[ă] de s'aũ făcut așezământũ, să dea Bărseni cei ce să vor scoboră cu vitele aici în țară, de cal, de boũ, de vacă, numai câte bani 66, și încă și câte doi cai care poartă odaia dupe oi, și acei câte doi cai dupe la toate odăile să fie ertați de văcăritũ. Și, osebitũ, și pentru alte angarii care să obicĩnuise, de plătiia Bărseni erbăritũ a toate vitele, de vaci și de cai, câte bani 40, și vamă de oae, câte bani 2, încă am stătutũ la Măriia Sa Vod[ă] și am mijlocit de aũ ridicatũ Măriia Sa și acestũ obicei duple cum mai pre largu veț vedea dumneavoastră și cartea Mării Sa[le] lui Vod[ă] cea slobodă, de așezământul ce s'aũ făcutũ. Ci dumneavoastră îndemnaț pe toț Bărseniĩ dumneavoastră din Ținutul Brașovului și din Țara Bărseni ca să nu meargă cu oile lor în țara Moldovei sau la altă parte, ci toț să vie aici cu oile lor. Încă să faceț dumneavoastră în știre și la cei de spre partea Sibiiului, ca să trimiță și ei oameni de acolo, să-ș facă așezământũ, și să aibă a plăti și aceia totũ cu un așăzământũ și cu orânduială, că toate acestea câte vă adevărez dumneavoastră, să știți că de cătră Măriia Sa Vod[ă] vor fi păzite și nestrămutate. Ci încă și pentru begligiĩ, la vremea primăveri, iarăș s'aũ făgăduitũ Măriia Sa Vod[ă] că nice de cum begligiĩ nu-ĩ va îngădui să facă sãlniciĩ și să iã oi fãr de tocmeală. Ci va face Măriia Sa bun așezământũ, de-ș va vinde fieștecare Bărsenan oile la begligiĩ cu voe și tocmeală, după prețul ce să va putea așeza. Ci toți fãr de nice un fel de șfiială să să scoboare și să vie cu oile aici în țară, că vor fi păziț de cătră Măriia Sa Vod[ă]. Și cu aciasta rămăi iarășĩ porurea. Sept[emvrie] 27 dn., l^e 1753.

Al dumneavoastră de bine voitori și bun prietin :

Costandin Văc[ăres]cu Vel Spat[ar] ¹.

¹ Stenner, V.

Prea-cinstitului Maghistrat, ai noștri bunî prietini, dă tot binele voitorî și vecinî de aproape, de la milostiv Dumnezeu întregă săn[ă]tate și tot binele pohtescu dumneavoastră să vă dăruiască.

Priiteneasca noastră scrisoare cătră dumneavoastră de alt nu iaste fără numai să înștiințăm pă dumneavoastră că, viind Tudor Zalomit, trimis de cătră dum[neavoastră] cu carte cătră Măria Sa prea-înnălțatul nostru Domnu, pentru oarecare așa-zămănt ce aț pohtit dumneavoastră ca să să facă pentru dobitoacile oamenilor dum[neavoastră] ce să pogoară aici în țara noastră acum la vreme dă iarnă, dă iarnează aici, și, viind și la noi, de ne-au pohtit de spre partea dum[neavoastră] ca să grăimu Mării Sale și să fim dumneavoastră de ajutor la treaba aciasta, veț ști dum[neavoastră] că, ceale ce ni s'au părut a fi cu cale, am grăit împreună cu dum[nealor] ceilalți frați boeri, și s'au făcut dum[neavoastră] bun așa-zămănt, cu care socotim că veț rămănea dum[neavoastră] mulțămiți și noi odihniți, — după cum pe largu veți fi înțeles dum[neavoastră] din lunatele cărți ale prea-înnălțatului nostru Domnu și stăpăn, ce au trimis, atât cătră dum[neavoastră], cât și cătră toți oamenii dum[neavoastră], întru care adeverează Măria Sa așa-zămăntul acesta în ce chip să să păzească. Care să fiți dum[neavoastră] bine încredințați că neclintit și fără de nici-o zmințeală să va păzi nestrămutat de cătră Măria Sa, și oameni dum[neavoastră], atât cei ce obiceiuse a pogoară cu oile până acum aici în pământul țării noastre, cât și alții ce vor vrea să mai vie să pogoare, cât de mulți, fără nici-o îndoială, că așa-zămăntul ce aț cerut dum[neavoastră], s'au făcut după pohta dum[neavoastră] cu multă ușurință, însă cam cu pag[u]bă a noastră. Numai pentru dragostea dum[neavoastră] și vecinătatea am îndeimnat și noi, și s'au făcut după cererea dum[neavoastră], și să va păzi fără de zmințeală. Pentru că Măria Sa Vodă, prea-milostiv[ul] nostru stăpăn, ceale ce făgădueste și hotărăște, pururea va să păzească neclintite și nestrămutate. Ci așa să fiți dum[neavoastră]

încredințați, și pă noi încă să știți dum[neavoastră] că totdeauna, ori la ce ne veți pohti dumneavoastră, cu cât ne va fi prin putință vom rămănea datorii a slujă d[u]m[neavoastră]. Aciasta, și iarăș rămăi al dumneavoastră de tot binele voitorii și spre slujbe p[u]r[u]rea gata :

Șt. Văcă[rescu] Vel Log[o]f[ă]t.

[V°:] Prea-cinstitului Maghiistrat, ai noștri bunii prieteni, de tot binele voitorii și vecinii de aproape, cu întreag[ă] săn[ă]tate să să dea la Brașovu.

[Pecete neagră cu scut, purtînd dungii și stele, și inițialele μ . κ .¹.]

21.

«Frățilă Vătavul de Plaiu din Prahova» vestește Brașovenilor că va veni în munte, cu plăiașii, după porunca Domnului, spre a vedea ca la stîne să nu fie decît cei doi cai slobozii prevăzuți în așezămînt.

Traducere germană².

22.

Prea-cinstitului Maghiistrat cu plec[ă]ciun[e] mă închin și sărut cinstitele mîni ale Măriilor Sale.

Cu aciast[ă] smerit[ă] și plecat[ă] scrisoar[e] nu est[e] de alt, fără de cât mă rog cu plec[ă]ciun[e] cinstitului Maghiistrat ca să aibă ertăciun[e] pentru căci fac sup[ă]rare pentru pricina cășăriiilor, pentru că am venit cu cartea ce mi s'aău trimis; acum am fost înaintea dumnealor ispravnicului de la Tărgoviște, și el aău zis că nu scrie nimic pentru pricina cășăriiilor, și ne-aău trimis la București, și acolo am eșit la jud[e]cat[ă] la Divan, și am arătat și eău cărțile și Ovreaiu, și era forte bun[ă] cartea cinstitului Maghiistrat, și era bun[ă] jud[e]cata mea; dară atăta aău stricat un cuvănt ce scrie în carte, că scrie ca s[ă] stăpănescă eău la vara viitoare[e], și acel cuvăntă em stric[ă] dreptatea mea. Că cartea care mi s'aău

¹ Stenner, V.

² No. 732.

trimis acum pe urmă de scriie la dumnealui Vornicul din Târgovișt[e], nu aũ vrut să mi o dea Vornicul să o duc să o arăt la Divan, că cu acea carte s'ar fi îndereptat lucru: acuma mi-aũ dat zi pãn în 5 zile, ca s[ă] trimiț eũ la cinstitul (ma) Maghiistrat, să scrie, pe aciast[ă] var[ă] ce aũ trecut, am cumpărat noi, aũ pe vara ce va să vie acum. Acuma Măriia Vostră mă rog să scrieț la dumnealui Dudescu Vornicul cel Mar[e], pecum că noi am lot pe vara ce aũ trecut, și am plătit și ȧrenda și cașul, și sântem noi stăpãn[i], iar Ovreiu s'aũ pus pest[e] porãnca și pest[e] cartea ce mi s'aũ dat noo de la luna lui Mart. Iar Ovreaiu aũ umblat cu minciun[i] mult[e] de aũ scos cartea de la Măriia Sa Domnul județuũ, că aũ zis că are în hotar 5 pungi de ban[i]: așa s'aũ lăudat, și cu aceeaia i-aũ dat Măriia Sa cartea. Și mă rog Măriilor Sale cinstitului Maghiistrat să scrie că Ovreaiu nu aũ făcut bin[e] de nu aũ ascultat cartea noastră cea d'intăi, ci s'aũ pus cu sila în hotar, ca cum ar fi hotariul Ovreaiului. Mă rog cinstitului Maghiistrat, făr zăbavă să s[ă] dea luminat[a] carte, că mar[e] pagubă mi s'aũ făcut mie, că nu am' putut să-m caute de vii, — că alți aũ cules acum, iar eũ pãn[ă] acum nu am cules, și am mult[ă] pagubă și cheltuial[ă], că, ce am fi căștigat de la caș, acum am păgubit mai mult cu viile și cu cheltuial[a] și jud[e]cat[a], și est[e] păcat niște orici ca noi (?) să-ı mai stricăm. Cu aciasta rămăi mic și plecat[ă] slug[ă]:

Oct[omvrie] 19 dni, 1760.

Oprea Floroiu.

[V^o:] Prea-cinstitului Moghiistrat al cinstitei cetăț a Brașovului, cu plec[ă]ciun[e] și cu feriicit[ă] sãn[ă]tat[e] să să închin[e].

[Pecete roșă, ruptă ¹.]

Innaintea noastră viind Avram Ovreaiu, aũ arătat o cart[e] a dumnealui județului de la Brașov, cu care ei dă voe ca

să țanie (?) la Bran 2 cășării, acolo, pe pământul hotariului Țărăi Ungurești, iar Oprea Floroiu și cu tovaroși lui nu l-au îngăduit pe dănsul. Ți (*sic*) le-au ținut ei acele cășării, luundă tot cașul ce s'au strănsu acolo. De care întrebând noi pe Oprea Floroiul, au arătat și el cărți, atât de la dum[nea]lui județu, cât și de la cinstitul Sfat de acolo de la Brașov, întru care ei volnicește pe dănsi ca să țină cășăriile, și stăm la mirare, în ce chip va rămănea hotărărea judecății, de vreme ce la amândoa pârțile vedem cărți de volnicie, tot pentru acest[e] cășării. Dar acum de iznovă, s'au dus Floroiu de a adus și alt[ă] osebit[ă] carte, de la cinstitul Sfat al Brașovului către Vornicul de Târgoviște, scrisă fiind de acum de la 7 zile ale trecut[ei] lun[ei] a lui Oct[o]mвриe, întru care scrie omul Oprei, Stanciul Mogoș, să fie slobod de la închisoare, pentru că acele cășării supt stăpânirea lor s'au dat, iar Ovreaiul treabă nu are, — arătând că pe Ovreaiu s-a dovedit, cum că numai t¹ 80 au avut dat la acei de la cășării, și i-au și luot. Deci, într'acestaș chip fiind pricina, lă cunoște că Ovreaiul treabă nu are la cășării, dară, de va mai avea niscaiva datorii acolo, sau de va vrea el să mai cate jud[e]cat[ă] pentru aciasta, după cum scrie și Sfatul, va merge acolo în Țara Ungurească, unde-s cășăriile și cașul, și cei cu oile, și stăpâni care le-aș dat cășăriile și unuia și al-tuia, săntu acolo, și de acolo să va face izbrăniire desăvârșit[ă]. Aciasta scriem.

No[e]m[вриe] 5 dni, 1760.

Cos[ta]n[din] Dudescu Vel Vor[ni]c, Șt[efan] Văc[ărescu] biv Vel Ban, B[arbu] Șt[irbe]i biv Vel Stol[nic], Vornic za Târg[oviște]¹.

24.

† Cu mila lui Dumnezeu, dentru cel mai bun și fericit neam, Mariia Vostră, pria-cinstiș și luminaș domni ai cinstitului Maghistrat al cetății Brașovului, cinstiș domni și poruncitori. Prea-plecata scrisoare nu este altă jalbă, fără de

¹ N. 739.

cât mă rog miliî și bunătății Mariilor Vostre, eă mic și plecat Badea Tercîu, să mi să iă sama cu dreptate, că în anul trecut aū pohtit birău de la Zărnești 25 de zloț de la Avram Ovreiul, pentru arănda cășării care este pe hotarul satului, și, neputându-să întălni Aldimir birăul cu Ovreiul, aū zis birău să iaū eū de [la] Ovreiū acești ban[î] și să-î daū eū, și eū am cerut la Ovreiū și mi-aū dat Ovreiul zloț 25. Și, viind birăul la Bran, ni-am întălnit amăndoî, și i-am dat acești ban[î] mai sus numiți birăului, și acum m'aū apucat Ovreiul pe mine, cu mare strănsoare, ca să-î daū acești ban[î], și, neavănd eū, mii-aū căutat de am luat aceșt[î] ban[î] cu dobăndă, de unde am găsit, și am dat toț acești ban[î] Ovreiului, și eū, pria-luminați Domni, nicî-un ban n'am oprit la casa mia, și fără dreptate port eū acești bani cu dobăndă. Și acum am trimis în trei rânduri răvașe ca să vie la răzloj, să stăm de față, și nicî de cum n'aū venit. Ci de aciasta mă rog miliî Mariilor Voastre, să faceți mile cu mine, să aibă porunca cinstitului Sfat a veni înaintea Mariilor Vostre, să diă aceșt[î] ban[î] toț la măna dumnialui jupăn Petcu Pelici, și să-î aducă dum[nialui], aū să trimiță pe alt cineva să mă plătescă de unde i-am luat. De aciasta cu plecăciune mă rog Mariilor Vostre, și rămăiū mic și plecat al Mariilor Vostre:

Fev[ruarie] 8, 1761.

Eū Bad[ea] Tercîu.

[V^o:] Întru cinstit și luminat Maghistratul cetății Brașovului cu multă plecăciune și smerenie să se plece ¹.

25.

Mlstiiu bj. Io Ștefan Mihaî Racoviț[ă] Vvd. i gsdnū нѣкаꝝ рѣдми [= am scris Domnia Mea] voaoă, tuturor Bărsanilor i altor streinî din Țara Ungurească și duprintr'alte părți streine, ce santeț obicînuîți a eși cu oile în pământul țării, a le paște și a le erna, cât și voi, lăcuatorilor pământeni, vă facem Domniia Mea în știre tuturor de obște, că în anul acesta, de al doilea al Domniî Domniî Meale, hotărăt-am ca toate dăjdile să ias[ă] după orăn-

¹ N° 744.

duiala lor, cum și oeritu să ias[ă] câte 17 bani de oae, iar nu mai multu. Pentru că, în anul trecut, fiind Domnie noaoă și cu grele datorii, atât ale Domnii ceî nooă, cât și cu rămășițele Domnii răposatului prea-iubit fratelui Domnii Meale, de mare nevoe, neavând alt mijloc ca să putem ridica însărcinarea greotă[ti] și a datorii, ce cu grele dobânzi era însărcinat asupra-ne, și pentru ca să nu crească dobânzile ca să covârșască puțința răspunderi, de mare nevoe am fost îngreuiat Domniia Mea dăjdile. Iar în anul acesta, pe toț vă încredințăm printr'aceste cărți, întărite cu pecete și cu iscălitura Domnii Meale, ca mai mult decât 17 p¹ bani de oae nu veț da oerit, încă și hatăr veț avea de la Domniia Mea, la zece, una, și, pentru alte dobitoace ce veț aduce aici în țară, cum cai, boi, vaci, să știț și pentru acestea, că mai mult decât bani 66 pe vită nu veț da. Așăjderea și pentru saegii vă poruncim Domniia Mea ca, de unde era obiceiū de daț dintr'o sută 13 oi, iar în anul acesta nu veț da mai mult decât la 100 7, adic[ă] cine va avea o sută de oi va da la beilic numai 7 oi, iar nu mai mult, și și acelea să vor plăti cu preț mai bun decât să plătea până acum, însă lătrătorii dup[e] la oi nu vă vor lua, nici vasele de la hodăi, dup[ă] cum obiceiūia de lua, estimpu nu vor lua. Pentru că nu-i vom mai îngădui Domniia Mea nici de cum: sau la oi vă vor lua mai mult piste cât vă hotărăm Domniia Mea, sau la preț vă va asupra. Deci dar și voi cu toț, și streini, și pământeni, să credeț cu[m] acestea toate să vor păzi nestrămutate de către Domniia Mea, și, cu toț ceî streini, să vă îndemnaț și cu veselă inimă, și cu îndrăzneal[ă], și fără de nici-o îndoial[ă], să eșăț cu toate oile și dobitoacele voastre în țară, spre a le erna, atât ceî ce aț fost obiceiuiț de a eși alte dăț, cât și voi care n'aț fost obiceiuiț a eși, și acum, fiindcă iaste vreme de a vă cosi și a vă face fănețe pentru ernaticul oilor, nu pierdeț vremea, și, cum zicem, eșiț cu toț[i] unde vă va fi voia și va va plăcea locul, învoiți-vă cu stăpăni moșilor, și vă faceț fănețe din destul, ca să fie pentru trebuința voastră. Pentru că Domniia Mea, ca unul ce cu hotărâre de a le păzi toate vă făgăduim și, încredințându-vă, vă ho-

tărăm ca toate câte mai sus vă le arătăm, să știți și să fiți bine încredințați că le vom păzi Domniia Mea neclintite și nestrămutate, și pentru voi, streini, am dat Domniia Mea tare poruncă, atât pe la isprav[ni]ci, cât și pe la căp[i]t[an]i i alt dreg[ă]tori ce sânt pe afară, pe la județe, ca să vă apere și să vă păzească pe toți și să nu îngăduie pe nimea a vă asupri, sau a vă bântui cu cât de puțin, și să vă caute, ca să aveți toată odihna și dreptatea voastră. Толико писах гДВМИ [= aceasta am scris Domnia Mea]. Iun[ie] 16 d., 1765. [Monogramă.]

Io Ștefan Voevod.

Biv Vel Ag[a]¹.

IV. Brașovenii negustori din principate.

În secolul al XV-lea nu se pomenia, pe lângă vechii oaspeți săsești de la început, de Brașoveni așezați în București, în Iași sau în orașele mai mici ale Țerii-Roinănești și Moldovei. Vremile erau strașnice, și nu odată flăcările războiului sau răscoalei au cuprins mahalale întregi ale celor două reședinți. Țara era și puțin locuită pe atunci, și n'avea decît într'o măsură foarte slabă nevoia luxului. Boierii se mulțâmiau cu cumpărături făcute din vreme în vreme la Brașov sau din minile unor negustori cari stăteau numai scurtă vreme în țară. Negustorime era de tot puțină. Țeranul lucra acasă la el tot ce-î trebuia în afară de uneltele de metal, pe care încă putea să i le facă și meșterul Țigan.

Așezarea de negustori brașoveni nu s'a petrecut nici în veacul al XVII-lea până către sfârșitul lui. Avem mărturia unui boier muntean că meșteri din cetatea săsească trecuseră în vremea lui Brîncoveanu cu totul la noi. Pe atunci căpătarăm și vînzători în detaliu de marfă brașovenească.

Maî târziu s'a vorbit de oprirea veche ce împiedeca pe Frînci de a desface cu mărunțișul în Împărăția turcească. Dar nu trebuie să se uite că noi n'aveam legăturile tratatelor, încheiate de Turci, ale capitulațiilor, ci vechile noastre datine

¹ Stenner, V.

deosebite, care nu opriau așa ceva. Pe urmă Brașovenii nu erau Frînci, supt care cuvînt se înțelegeau negustori apuseni veniți pe mare. Ca situație de drept și fiscală, ei trebuiau puși alături cu Chiproviceni din Bulgaria, cu Grecii din toate părțile, cu Armenii galițieni și cu Armenii turcești,—cu Evreii mai târziu. Aveau deci toată voia să vîndă în orice împrejurări.

Alt ceva a zăbovit însă întemeierea negoțului de brașovenie prin Brașoveni. Sașii nu ne-au iubit mult nici-odată, ne-au desprețuit totdeauna și n'au putut înțelege obiceiurile și purtările noastre. Negustorul din cetate, mîndrul cetățean, nu voia să se coboare într'atîta încît să-și lase civilizația și să se cufunde, pe lungi ani de zile sau pe viață, în barbaria valahă. Căci pentru el ca și pentru alții cari au învățat de la dînsul, peste munți se întindea «die wilde Walachei», cu urși, cu boieri cari nu plătia, cu țeraui proști și sălbateci. În chezășiile ce le dădea Domnul, Sasul n'avea încredere. Negustorii ardeleni din neamurile privilegiate n'au venit nici după ce s'a făcut mai multă rînduială în viața noastră și Austria și-a avut consuli, agenții, și pentru apărarea Ardelenilor, ajunși acuma supuși împărătești.

Altfel era însă cu Șcheii. Romîni, ei trăiau bucuros în mijlocul Romînilor de dincoace și se împăcau răpede cu însușirile și defectele țerii celei nouă. Ocrotiți în deosebii de la Matei Basarab încoace, ei și-au luat în arendă sau și-au cumpărat chiar vii, mai ales în dealul Piteștilor, trimețînd buțile și buriile în cară, dar mai ales pe spinarea cailor, la Brașov. În privilegiul lui Nicolae Mavrocordat se hotăresc și vămii scăzute pentru aceste vinuri, care contribuiau la bogăția noilor orășeni romîni ai cetății de la hotar.

Tot dintre Șchei s'au ales și Brașovenii de dincoace de munți.

Brîncoveanu îi definește astfel în hrisovul său pentru dînșii: cei «carii să hrănescu cu negoț brașovenescu aici în târgu în București și prent' alte târguri și sate, cu prăvălii și cu altă hrană». Scutirea lor era foarte întinsă: ei nu dădeau

nicî acel «bir slujitoresc», mai mic, care se îngăduia une ori, după cerere, negustorilor, nicî cheltuielile neobișnuite, Sama a treia, birurile pentru oști, pentru lefi, pentru Han și Sultanii lui tătărești, nicî prestațiile: sursaturî (transporturi), zaherea (provisii), nicî «carele de oaste», nicî «caii împărătești și domnești», nicî «rînduiala vacilor și a oilor», nicî podvoadele, merticele, conacele și caii de olac. Erau apărați și de sarcinile ce apăsa în deosebî asupra negustorilor: schimbul banilor străini și rai în bani bunî de argint, primiți la Vistieria turcească, plata pentru prăvălie în calitate de casă, sau *fumul*; și în calitate de prăvălie chiar, de cotărie (în Moldova se zicea *cotărit*), pentru măsurat buțile, de împrumuturi silite, care se făceau Vistieriei, de veniturile ce le lua de la negustori starostele lor și județul fiecărui oraș, de pocloanele ce se făceau la deosebiți dregători, precum covoarele, rîșii (blăni), păharele. Ei nu plăteau nicî vamă pentru vinurile lor, afară de plata «buriilor» în care el era cuprins.

Ei aveau în schimb o *rumptoare* și plătia o *ruptă*, dare hotărîtă în înțelegere cu Vistieria. Brîncoveanu o hotărî la suma de 1000 de taleri pe an, cari se plătia în patru so-roace, cînd se strîngea Sama cea Mare, a doua, a treia și haraciul de la locuitorii de țară sau «pămîntenii»¹.

Ca toți străinii, ei forma o *breslă* deosebită. Bresla avea căpetenia sa și un om cu plată care făcea împărțirea dăjdiî între membrii comunității, după averea și greutatea casnice ale fiecăruia. Cred că și anumite drepturi de judecată erau lăsate în mîna căpeteniei breslei. În bresle intra de o potrivă meșterul și negustorul, și zaraful chiar. Ba se vede că Brașovenii cari ajungeau în fruntea trebilor ca județi ai vre-unui oraș, Piteștii de pildă, sau ca gocimanî în Cîmpulung, rămîneau cuprinși în breslă și se bucurau de privilegiile ei. Și biserica din Șchei, care avea vii prin aceste părți, era iertată de dăjdi și vămî în aceiași măsură cu breslașii. Dar Sașii, cînd veniau, se țineau de-o parte și nu voiau să ajute la dajde².

¹ *Studii și doc.*, V, pp. 349-50.

² *Ibid.*

Rupta Brașovenilor nu era o sumă mare, dar ei nici nu erau mulți, așa încît să-și poată avea măcar o stradă, ca să nu zicem o biserică, a lor. În 1707, încă supt Brîncoveanu, ei făceau arătare că nu mai au decît șese prăvălii, așa încît ar fi drept să li să scadă dajdea; ceia ce nu se făcu, de alminterea. Ei mai aduceau înnainte și paguba ce li se aduce de negustorii din țară, cari, în potriua privilegiului de monopol, își însușesc dreptul de a vinde marfă brașovenească. Ei aveau apoi neplăceri cu vameșii de la Cîmpina, pe unde li veniau acum mărfurile, și cu căraușii: ei ar fi vrut să întrebuițeze numai Prahovenii, de la hotar până la București, dar alții, din Comarnic, din Cîmpina, năvăliau în drum și luaū cu de-a sila pe carele lor, marfa Șcheilor.

Înnainte de războiul din 1768, Scarlat Ghica fu silit să scadă dajdea Brașovenilor până la 300 de taleri. La reorganizarea țerii după războiū, Îpsilanti hotărî suma la 400, făgăduind însă că nu va mai supăra pe negustori cu nici-un fel de adausuri, încărcături și năpăști. El învoi vechile scutiri de bir, care se chema acum șferturi, de «așternuturi», ce se dădeau la musafirii turci, de «podinî» și de cîte mai rămăsese dintre vechile sarcini; ei nu vor da văcăritul pentru «bucate», nici pogonăritul pentru vii. Orice vamă pentru vin dispare, cînd vinul va fi scos din viile brașovenești. Veniturile vameșilor din Cîmpina — o pară de marfă și alta de cal —, veniturile ce se luaū de Agă la intrarea în București — 40 de bani, dintre cari jumătate plătiți la *carvasarà* sau vamă —, sînt desființate. Prahovenii rămîn cu monopolul căraușiei. În sfîrșit, pentru ușurarea negoțului, Brașovenii vor plăti numai pe povară, ori de ce fel ar fi marfa: 1 leū la intrarea în țară sau la trecerea Dunării, 3°/₁₀ la ieșire. Șeizeci și șese de gospodării se folosiră de aceste drepturi ¹.

De acum înnainte, ele rămaseră neschimbate.

*

Mult mai puține sînt știrile ce pot strînge, fără cercetăr mai îndelungate, cu privire la Brașovenii din Iași. Ei erau

¹ Urechiiă, în *An. Ac. Rom.*, XII, p. 859 și urm.

Romîni, dar și Bulgari, Greci, din Companie. La 1795 se numărau 28 de oameni. Pe lângă dînșii însă, și cîte un negustor pămîntean vindea brașovenie. Ceî mai mulți Brașoveni păstraū sudiția austriacă, și în 1795 și 1796 se duce o luptă de pîrî împotriva «aghentului» împărătesc Timoni.

Afară de Brașovenii ce-și păstraū locuințele acasă, afară de ceî cari se statorniciaū cu totul în Moldova, mai erau alții cari veniaū numai pe la bilciuri. Iar unul mai îndrăzneț decît toți, Panaiot Conducli, prin urmare un Grec, veni de la Viena la Galați cu o corabie încărcată cu mărfuri apusene, la 1796. El se opri fără sfială la Vidin, unde stăpînia atunci, răscolat împotriva Sultanului, temutul Pazvantoglu, și-l împacă prin darul a trei scaune de lux, doi cîni de vînat, două puști și doi canari. Iar cea d'întăiu și cea de pe urmă corabie brașovenească pe Dunăre pluti în liniște mai departe și-și atinse scopul¹.

Cum se vede, Brașovenii represintaū mult mai puțin, și într'un principat și în altul, decît Bîrsanii, cari aveau la pășune prin 1780 pînă la 500.000 de oi².

I.

† Cinstitului ales întru vrednicie și cu darul lui Dumn[e]-zeu învrednicit Măriia Sa Hanăș Mancășu, marel[e]-județ al cinstitei cetăți a Brașovului.

De la prea-puternicul și a toate țitoriu Dumnezău poh-tim să dăruiască Măriei Tal[e] viață fericit[ă] și bună sănătate, împreun[ă] cu toat[ă] cinstit[ă] fameliia Măriei Tale.

Pricina scrisorei către Măriia Ta nu iaste de alt, fără căt, tãmplãndu-să a veni acest fecior al nostru, că eū nu putui să viū, că avem cãte ceva trebī, ce am trimes Măriei Tal[e] ceī bani care mi i-aū dat Măriia Sa Vod[ă] pentru oile cãte aū ertat, însă oi 600, care fac t¹ 45. De aciasta avoi a scrie Măriei Tal[e], și mila lui D[umne]zău să fie pururea cu Mă-

¹ Cf. locurile arătate în tablă din *Documentele Callimachi*.

² Sulzer, *Geschichte des transalpinischen Daciens*, III, Viena, 1782, pp. 446-7.

riia Ta $\omega\tau\ \chi\epsilon$ [= de la Hristos], amin. Ghen[arie] 1 2, vlt. 7204 [1696].

Mic și plecat și de bine voitor și gata spre slujbă în toat[ă] vremea: Stan Brașovean[ul].

[V^o:] Cinstitului ales întru vrednicie și cu darul lui Dumnezeu învrednicit, Măriia Sa Hanăș Mancăși, marele-județ al cinstitei cetăți a Brașovului, Măriei Sale cu plecăciune să s[ă] dea.

[Pecete brună cu cuvîntul: ГАНЬ¹.]

2.

† Cinstitele ales întru vrednicia, de bună rud[ă], de H[risto]s iubit și cu darul lui Dumn[e]zău norocit, Măriia Sa Hanăș Mancăș, marel[e]-județ al cinstitei cetăți a Brașovului. De la prea-putearnicul și a toate țiiitoriul Dumn[e]zău pohtim să dăruiască Măriei Tale viață fericit[ă] și bună săn[ă]tatea împreun[ă] cu toat[ă] cinstit[a] fameliia Măriei Tale.

Cu tămplarea venirei acestor duvalmi aici, anume Nedelcu i Drag[o]mir, care aū venit dup[ă] Necula Hagiul, pentru un cal ce l-aū fost greșit de l-aū luat hagiul și aū luat al lui acolo, de care lucru venind hagiul și mărturisind cum că și el aū fost cumpărat calul numai de o săptămă[n]ă, și, fiind tot într'un păr, aū socotit că va fi acela, și, fiind și Bucur duvalmul de față, nici el nu l-aū cunoscut. Decī venind hagiul până aici la București, și venind duvalmi ce scrie mai sus, cu cinstit[ă] cartea Măriei Tale, aū dat calul și ș'aū luat al lui. Ce de aciasta facem știre Măriei Tale cum că nu sânt alte meșteșugur[i], numai greșala amănduror, căcī n'aū cunoscut nici hagiul calul, necī duvalmul care aū fost atuncea la cai. Cu atăta sfrășind, mila lui Dumn[e]zău să fie pururea Măriei Tale de ajutor. Iul[ie] 18 dni, vlt. 7204 [1696].

Al Măriei Tale mai micī slugī și plecatū și de bine voitor[i]: Brașoveanii din București.

[V^o:] † Cinstitului ales întru vrednicie și cu darul lui

Dumn[e]zău norocit Măriia Sa Haneș Mancăș, marele-județu al cinstitei cetăț a Brașovului, Măriei Sal[e] cu plecăciun[e] să să dea¹.

[Pecete ruptă.]

3.

† Cinstitului, alesului de Dumnezeu învrednicit și noao bun priiaten și vecin de aproape, Măriia Sa Domnul Anăș Mancaș, marele-județ al cinstitei cetăț Brașovul și într'alte împrejurure, de la m[i]o]stivul și a tot țiitoriu Dumnezeu pohtim ca s[ă] dăruiască Mării Tale bună săn[ă]tate întru mulți ani întru cinstit Scaunul Mării Tale, împreună cu toată cinstită casa Măriei Tale. Întrebându Măriia Ta și de a noastră săn[ă]tate, lăudat numele lui Dumnezeu, ne aflăm săn[ă]toș. Pricina aceștii scrisori nu iaste de altă, numai cer-cetând de bună săn[ă]tatea Mării Tale. Alta, am înțiles precum să fie adus jupănul Florea Șcheaul pe jupănul Pătru, care iaste cu gocimanul Gherghe Șcheaul, la Măriia Ta pentru prăv[ă]liile care sânt aicea pe moșiia sv[i]ntei mănăstiri, aicea, la Câmpul lungu, zicând Florea înaintia Mării Tal[e] precum că-l scoate Pătru și [=pe] Florea den prăvălie. Veî ști Măriia Ta că nu-l scoate Pătru pe Florea den prăvălie, ce s'aū mutat târgul, și ș'aū prinsu jupănul Gherghe cu Pătru prăv[ă]lie lângă jupănul Dumitru, și aū dat bani de i-am dat noi acea prăvălie, de a noastră voe, că a noastră iaste și moșiia și prăvăliile, și nu s'aū căzut să aducă Florea pe Pătru la ju-dicată, că n'aū avut de ce. Pentru aciasta facem știre Mării Tale. Și mila lui Dumnezeu să fie de ajutor Mării Tale. Iul[ie] 21 d., l^e 7207 [1699]. ✕

Al Mării Tale bun priiaten și vecin de aproape:

Ieromonah Vasilie, igumen ot Dolgopol [=Cimpulung].

[V^o:] Cinstitului, alesului Măriia Sa Domnul Anăș Mancăș, mar[e]le-județul al cinstitei cetăței Brașovul, cu cinste să s[ă] dea, la Brașov².

¹ No. 662.

² No 676.

Anno 99, die 4 Aug[usti]. Des Igumen Schreiber auss Compelung. Wegen der Privelij des Vattaff Giergie Knecht. [Pecete brună, cu: «Vasilie ermonah».]

4.

† Io Costandin Voevod bj. mlst. gsdnũ zeml. vlah[i]scoe.

† Bunului priiaten și vecin de aproape, în toată vremea de bine voitor, dumnealui jupănul Echel Ghiorghe județul și la alalt cinstit Sfat al cetății Brașovul, sănătate și tot binele poftim Dumneavoastră de la Dumnezeu. Cartea ce aț trimis dumneavoastră, aũ venit, și, ce aț scris, am înțeles, pentru un Brașovean Dumitru Albețu, ce aũ făcut unor oameni de ai dumneavoastră la Câmpul lungu, am văzut, și poftiț dumneavoastră ca să aveț răspunsu de la noi, iaste acest lucru cu știrea și porunca noastră, aũ nu iaste. De aciasta, cum că sânt și acolo la dumneavoastră, asupra oamenilorũ, păsuri și nevoi, știm și creadem, iar și aici la noi mai multe și mai cumplite nevoi sânt, cât sânt foarte încărcăț și înpresuraț oamenii cu pászurile. Pentru aceaia, de multele pászuri ce sânt, cât sânt aici în țara noastră, și striini, și de alte neamuri, ori de acolo, ori dentr'alte părți, cum am zice și Brașoveanii, și Chiproviceanii, și Armeanii, și Jidovii, făr dajde nu pot fi, ce aceștea toț aũ fieștecare cu răfetul lui legăturĩ cu Vistiria țării, de să știũ ce daũ pe an. Care având și Brașoveanii osebită rumtoarea lor, cum am zis, pe cât s'aũ legat cu Vistiria, de-și daũ numai legătura lor, aũ de la noi și poruncă ca aciasta și carte dată la mânia lor, ca, ori-unde și ver pe cine ar găsi cu marfă ca aceaia de a lor, brașoșovenească, văzându, pe toți să-ĩ apuce, să-ĩ ajute la rumtoarea lor, cu ce le-ar fi putearea. Iar apoi, aũ poruncă deregătorii noștri, cariĩ umblă cu dăjdĩ, pre uniĩ ca aceia să nu-ĩ supere la nimicũ. Ce dară, cum zicem dumneavoastră, că, având Brașoveanii acea poruncă și volnicie dată la mânia lor, nu doar că Dumitru Albețu den capul lui și dentr'a lui obrăznicie aũ făcut aciasta, ce cu cartea noastră s'aũ tinsu și la aceĩ oameni ai dumneavoastră. Care de acum înainte, dupre

cum ne și poștiți, trăindu-ne Dumnezeu, când va fi la vremea aceea a bulcîului, ne veți aduce domneavoastră aminte, și atunce poruncă ca aceea vom fac[e] și Brașoveanilor, și degătorilor ce vor fi cu dăjdi, ca nimeni de oamenii dumneavoastră, căți sânt Sași, să nu se atingă, pentru a dumneavoastră vecinătate și dragoste. Iar, de aciastă dată, deaca s'aũ întâmplat așa, n'avem ce fac[e], și așa veți ști dumneavoastră, că Dumitru Albețu, nu den capul lui aũ făcut aciasta, saũ făr[ă] porunca noastră, ce, precum am zis mai sus, că cu cartea noastră i-aũ apucat, iar de acum înaintea nu vor mai avea nici-o supărare. Aciasta acum, și mila lui Dumn[e]zeu să fie cu dumn[ea]voastră.

Av[gust] 21 d., 1° 7208 [1700].

De bine voitor d[u]mn[ea]voastră:

Io Costandin Voevod.

[V^o:] † Bunului nostru priiaten și vecin de aproape, în toat[ă] vremea de bine voitor, dumnealui jupănu Echel Ghiorghe, mare[e]-județ, și la tot Sfatul cetății Brașovul, cu sănătate să să dea.

[Pecete mare, rotundă ¹.]

5.

† Cu săn[ă]tate și cu plecăciune mă închin dumitale, jupăne Morcăse. Și mulțămescă dumitale căce nu m'ai uitatũ. Și răvașă ce mi ai trimis, mi aũ venitũ, și, de mărșu în Țara Nemutăscă, nu să știea cine va merge până la București. Și eu încă voi veni până la Brașovũ, și, cine să va găti să margă în sus, voi da dumitale știre, și veți ști dumüneta că sintemũ forũte cu inimă rē, că amũ avut și eu 2 sute de lei în sus, și acumũ eară am rămas în pagubă și dator, și nu mi aũ ajunsũ atăta inimă rē, ci aũ venit 2 jupănese pentru ce amũ rămas pa (*sic*) preotesa, și m'aũ băgat în gros, și mi aũ făcut mar[e] rușine, pãn mi aũ făcut neguțatori bine de mi aũ strănũsũ lei 15, de emũ dat, și aũ zis că aũ zis Măria Sa județul că, dacă voi veni la Brașovũ, mă va în-

¹ N° 378.

chide, și mă rogă dumatiale, ca unuî părinte, să-mi trimiț[ă] un răspunsă, și sărut cinstită mână Măriea Sale părintelui, cinstitului județu, cu plecăciune.

Că eu ți-amă trimis dumatiale 6 răvașă, ca să știu de sănătate dumatiale, și dumnuneta nu mi ai trimis nici-odat[ă] un răvașă, fără acumă acestă răvașă, și forute m'am bucurat de sănătate dumatiale. Și mă rog să-mă trimițu o carte, ca să știu, de la Brașovă, cine merge în susă. Așa mă rog dumatiale.

Al dumatiale de bine voitoră și plecat :

Eă Barbul Marcă.

C[u] [p]lecăciune mă închină dumnitale.

[V":] Cu sănătate să să dă aceiustă carute întru cinstită mână dumisale jupănului Morăcos Votunără, să s[ă] dea.

[Pecete neagră cu coroană și litera C. ¹]

6.

† Io Costandin Voevod bj. mlst. gsdnă zeml. vlahiiscoe.

† Bunului nostru priiatin și vecin de aproape, în toată vreme de bine voitor, dumnealui jupănul Andreiaș Reitel, mare[e]-județ al cetății Brașovul, sănătate pohtim dumatiale de la Dumn[e]zeu. Cartea ce ne-ai trimis dumneata, aă venit, și de sănătatea dumatiale ne-au părut bine. Poclonul ce ne-ai trimis dumneata, ca de la un bun priiatin și vecin, l-am priimit, și mulțumim dumatiale de osteneală. Pentru Șcheai Brașoveană ce să hrănescu aici în țară, ne scrii dumn[e]ta, pohtindu-ne ca să-ă căutăm, să le fie mai pe ușor. De aciasta, ce vom putea, îi vom căuta. Măcar că și aici la noi destul greale sănt, mai vartos în anul acesta. Crez, mulțumim lui Dumn[e]zeu, că niscaă oști n'au fost, iar alte păsură ce avem, și supărări, știe Dumnezeu că ne iaste mai cu greu decât ar fi fost niscaă oști. Ce numai Dumnezeu, ca un puteariic, să facă milă, ca să mai răsufliăm den păsurile ce avem: însă, pentru voia dumatiale, cât vom putea, tot îi vom mai ușura. Ne scrii dumneata și pentru omenii den Țara Bărsei

carii aũ trecut dencoac[e], ca sã poruncim, carii ar vrea sã sã întoarcã la pãmãntul lor, sã nu-ĩ opreascã. De aciãsta noi și mai denainte acea poruncã am dat, iar și acum de iznoavã am poruncit ca sã nu-ĩ supere, ce, care vor vrea sã meargã, sã-ĩ lase sã treacã fãr de nicĩ-o oprealã. Aciãsta acum, de cãstã datã, și mila lui Dumnezeu sã fie pururea cu dumneata. Fev[ruarie] 26 d., l' 7212 [1704].

† De bine voitor dumital[e]: *Io Costandin Voevod.*

[Vº:] Bunului nostru priiatin și vecin de aproape, în toatã vreamea de bine voitor, dumnealui jupãnul Andreăș Reitel, mare[e]-județ al cetãtii Brașovul, cu sãn[ã]tate sã s[ã] dea. [Pecete mare, rotundã¹.]

7.

Cinstite și de Du[mne]zãu alease, întru vreadnicie dumneata jupãne, al mieũ patron și de mult bine fãcãtor.

Vreadnicã cartea dumitale am luat, din care înțelegãnd buna și 'ntreaga dum[itale] sãnãtate, am slãvit pre Împãratul milelor, mulțãmind dragosteĩ și bunãtãței ce pururea cãtrã sluga dum[i]tal[e] aĩ arãtat și arãți, cu cercetarea scrisoriĩ. Cãrțile ce mi-eĩ trimis, care unde aũ fost rãnduite, le-am dat, și cu gura, cãt s'aũ cãzut, doarã și mai mult, am grãit. Pentru care ce sã zic? Ceĩ ce iaũ și vor sã iã, mai nainte, ce aũ știut și ce aũ vrut cãtrã Mãria Sa Vodã aũ jãluit, zicãnd precum oamenii de aciĩ nu trec prin vamã, adecã pre drumul cel mare, pre unde iaste obiceiul țãrei, ci umblã pre alte poteci, ocolind, iprocĩ, iprocĩ. Și așa și Mãria Sa, dupre jalba lor, le-aũ porãncit sã iã, iarã nu atãt cãt sã întindũ d[u]mnelor cum auz. Ci de aciãsta nu vã miraț, cãci iaste poveaste mujicĩascã, deac'aũ ajunsũ Țiganul Craĩ, întãi aũ spãnzurat pre tatã-sãũ: așa și acel jupãnul Dumitru Brãilã, ajungãnd vameș, s'aũ nevoit și sã nevoește sã-ĩ rãmãe obicei bun în urmã, sã-l poatã nãrodul ferici; numai D[umne]zãu sã dea viațã prietinelor și dumisale fãrșit bun! Socotind cum nu desãvãrșit nicĩ cu acel mijloc vor sãvãrși. Dupre cum can știũ cã li s'aũ zis de la oarecare prietin, și aice mã ței

prietin și de bine voitor, ci, de vor fi înțeles, bine, de nu, iară, când D[o]mnul D[umne]zău vă va limpezi și prilej veț avea, veț trimite un om de cinste; și, cu banii ce mai d'înainte s'au scos, am bonă nădejde să să scoață și aceaste. Încă și mai cu lesne, căci acest jupan Dumitru ne va zice că n'au știut că face strămbătate: căruie văzându-i Măria Sa Vodă fapta de fața, nu va răbda. Numai mai lăsaț ceva să mai treacă, căci Măriia Sa acum nu să află la Bucureșt[i]. Și aciasta într'altă parte nu să poate căuta. Așa mi să pare, și așa și grăescū.

Iară, de banii ce i-am fost luoat eū în trecuții anī, ce s'au scos de la vameș, nu socotească cineva, precum ca să-ī chel-tuescu în treaba mea îi știū, sau cu acest gând am fost, să nu-ī dau: să nu dea D[umne]zău cel sfânt aceia să fie în proastă mintea mea, precum nici până acum au fost, părundu-ni-să, de când D[umne]zău te-au dăruit cu deregătorie judecii, să nu fie venit nici-un sărac până acum înaintea dumitale, să să jeluiască precum l-am jefuit măcarū cu preț de un ban. Nu numai aici, ci și aici așa m'am nevoit, și m'am nevoit și mă voi nevoi, rugând pre D[umne]zău să mă păzească de acest fial de agonisit[ă]. Iară cei ce au fost lătrat cătră dumneta oarecând, pentru care te-aī fost și pornit a scrie dumneta la mine, las să latre cum au fost învățați; eū, cum zic, ce am luoat, sint gata: măcarū de arū scoate și cei ce s'au luoat până acum, să fie mai mulți! Și iară zic: la aceale ce s'au zis, nu mă uitū, ci tot acea slugă ce m'am știut că am fost, sint și voi fi, și pre cât mica m[è] puțină îm va da, mă voi nevoi fiștecuī cu dereptate și 'n adevăr a sluji. Numai nu-m porănciț, și aceia norocire voi avè-o, precum fapta va arăta. Aciasta aciasta dată săvârșind, mă răcomendeluescū dragostii dumitale.

Sept[emvrie] 16 dni, lt. 7213 [1704].

Tot acel gata și nemutat spre slujba dum[i]tal[e]:

David Corbea.

[V^o:] Cînstitului și de D[umne]zău alesului, dumnelui jupănului Răităr Andriiaș, marele-județ al cînstitei cetăț Brașovului și a toatei Țării Bărsei, cu cuvioasă cinste să să dea.

Anno 1705, d. Septembris, vom Czauss David, gibt dem Albetz ein Repriment wegen einiger Sachen.

[Pecete neagră, cu semne¹.]

8.

Io Costandin Voevod bjiu mlstiiu gspdrü zemle vlahiscoe.

† Bunului nostru priiaten și vecin de aproape, în toat[ă] vreama de bin[e] voitoriü, dumnealui jupănul Ghiorghe Fetchiel, mare[e]-județ al cinstiții cetăți Brașovul, săn[ă]tate și tot binel[e] de la Dumnezeü poftim dumital[e]. Pricina cărții cătră dumneata nu iaste alt[a], făr de cât facem știre dumital[e] că aici, înaintea noastră, făcu jalbă Gherghe vătaful de Brașoveanî cum că, având la prăvăliia lui den Bucureșt[i] o calfa ce-l chiema Dumitru, și fiindu acea prăvălie dată pe seaama lui an, la care prăvălie fiindu-să strănsu cătăva sumă de ban[i] domnești dup[ă] la răfeturi, până la 700, 800 de talere, și întâmplându-să an boala cîumei acol[o] în Bucureșt[i], pecum veț fi înțeles dumneavoastră, aü fost lăsat oamenii domnești care strănsease baniü, în seama aceluî Dumitru calfa, ca să-i păstreaze el, necutezându să-i iă den prăvălie, pentru acea cumplită moarte. Deci, întâmplându-să de aü murit și Dumitru calfa de ciumă, dup[ă] ce s'aü ostoiat moartea, aü fost mersu slugil[e] noastre care strănsease baniü, de aü luat acei ban[i] den prăvălie și i-aü dus la Căniara noastră, fiind ban[i] domnești. Iar, când iaste acum, să scoală muma aceluî Dumitru calfa, fiind acol[o] în Brașov, de apucă pe Gherghe vătaful pentru acei ban[i], să-i dea, zicându că aü fost ai fiiü-săü, și aü fost domnești, și așa pe'ntreg i să pune în spinare și să nevoiașt[e] ca să-l prade. De care lucru poftim pe dumneata, cu dreapt[ă] judecata dumital[e] să-l îndreptezi și să-l măntueșt[i] de acea fămeae, să nu-i fac[ă] supărare făr de cale, de vreama ce, pecum arătămu și dovedimu dumital[e] mai sus, că acei ban[i] n'aü fost ai fiiü-săü, ce aü fost domnești, și iar Domniia i-aü luat, numai doar cât aü stătut în prăvăliia lui. Ce să-i faci

¹ N° 688.

dumneata dreptate, ca să nu ni s[ă] mai jăluiască. Acăsta, și mila lui Dumnezeu să fie cu dumneata.

Iun[ie] 22 d., l^t 7215 [1707].

De bine voitorul dumital[e]:

Io Costandin Voevod.

† [V^o:] Bunului nostru priiaten și vecin de aproape, în toat[ă] vreama de bine voitor, dumnealui jupănului Ghiorghe Fetchiel, marel[e]-județ al cinstiții cetăți Brașovul, cu sănătate să s[ă] dea.

[Pecete mare, rotundă ¹.]

9.

Cinstitului și al nostru vechiului și bun priiaten, dumnealui jupănului Ghiorghe, marel[e]-județ al Brașovului, împreun[ă] cu tot cinstitul Sfatul dumneavoastră, de la Dumnezeu îndălungată viaț[ă], lină pace, întreagă săn[ă]tate rugăm ca purura să auzim.

Cinstită scrisoarea dumneavoastră, ce ne-aat trimis, cu drag luându-o, am mulțumit lui Dumnezeu, slăvind numele Sfinții Sale, ca unui milostiv stăpân, pentru a dumneavoastră bun[ă] și fericită săn[ă]tate. Alalte câte dumneavoastră ne-aat scris, pentru păsurile săracilor de Șcheaî, oamenii dumneavoastră, toate bine le-aam înțeles. Care alt ce să zicem, fără cât rugăm pe m[i]lostivul Dumnezeu ca să aducă pe Măriia Sa Vodă săn[ă]tos, și, cât vom putea, ș[i] ceaia ce ni să va treace, foarte vom sta ș[i] vom nevoi ca să li să facă dreptate, cum au fost și mai nainte, pe la strămoșii noștri, măcaru că am scris ș[i] la dumnealui taica Constandin ² și la alalți ai noștri ca să stea ș[i] să nevoiască, cât să va putea să să facă. Care iară zic, vind Măriia Sa Vodă săn[ă]tos, ce vom putea, în tot felul vom nevoi, pentru dragostea dumneavoastră, ca pentru ai noștri bunii priiateni și de aproape vecini, ș[i] pentru sărăciia bietilor Șcheaî, ș[i] pentru altele ce ar mai fi, dupe cum și ei însuș știu că, dupe'ncât ne-aau fost pen puțină

¹ N° 395.

² Stolnicul.

ș[i] pen mână noastră, n'am lăsat a nu căuta. Așa și acum, cum zic, cât vom putea, pentru toate vom sili, ș[i] pentru vameș, ca să să facă obiceiul cel vechi, care au fost mai nainte, — măcaru că vameșilor le-am scris osebit o scrisoare a noastră, dentru care veț înțeleage dumneavoastră că mult să vor mai scoboră de obiceiul ce au făcut dumnealor. Care noi iară mulțumim dumneavoastră pentru dragostea ce aț arătat cătră noi ș[i] plocon[ul] ce ne-aat trimis, — nu atăta pentru plocon, încât pentru dragoste ș[i] neuitare ce aț arătat dumneavoastră cătră noi. Întru care ș[i] noi pohtim pe dumneavoastră, ca pe niște ai noștri buni și vechi priiateni și de aproape vecini, ca, ceaia ce ar fi pohta dumneavoastră și ar fi pen puțința noastră, ne faceț dumneavoastră știre, și neapărat vom sluj[i] dumneavoastră cu dragă inimă. Și iară, cine s'ar întâmpla a veni într'acoace, tot ne scrieț dumneavoastră, ca să ne bucurăm, lăudând numele milostivului Dumnezeu pentru bun[ă] săn[ă]tatea dumneavoastră. Și, cu aciasta sfârșind puțina-ne scrisoare, rog pe Dumnezeu ca să afle pe dumneavoastră întru bun[ă] săn[ă]tate.

Sept[emvrie] 14 dni, 1° 7216 [1707].

Tot al dumneavoastră pururea de bine voitor :

† Șerban Cantacuzino V[e]l Vor[nic].

[V^o :] Cinstitului și al nostru vechiului și bun priiaten, dumnealui jupănul Ghiorghe, marele-județ al cetății Brașovului, împreună cu tot cinstitul Sfat al dumnealui, cu cinste și cu fericire și cu mult[ă] săn[ă]tate să s[ă] dea.

[Pecete neagră, cu vulturul bicefal și inițialele: M. D. K. K¹.]

10.

Cinstite al nostru vechiū și bun priiaten, dumneaata mare-judeațe, înpre[un]ă cu alt tot cinstitul Sfat al cinstiții cetăți a Brașovului, noaă de bine voitorī și vecinī de aproape, de

la Domnul Dumnezeu (Dumnezeu) a tot țiitoriul, dumnea-voastră sănătate și alte fericite și norocite sucțesuri rugămu și pohtimu.

Cinstită scrisoarea d[u]m[n]eavoastră de la dumneaalui credinciosul dumneaavoastră și noăă b[un] priiaten, jupănul Ghiorghe Țaco, cu căzută dragoste o'mu priimit-o. Dentre care de a dumneaavoastră bună și întreag[ă] sănătate adevărând, nu cu puțăn[ă] bucurie am lăudat și am slăvit pre Dumnezeu. Alalte căte dumneaavoastră ne scrieți și în carte aū cuprinsu, încă toate pre amăruntul bine am înțeles, atăta din cartea dumneaavoastră, cât măi pre largu și de la dumneaalui măi susul numit jupănul Ghiorghe Țaco, pentru bieții de Șchiai, carele s'ar hi hrănind aici, pre locul țărăi noastre, cum că nu să pot hrăni cu paace, precum hrisovul Mării Sale lui Vodă scie, ce, măi mult de[n]tr'acea orânduială scoțându-i, le fac mult val și supărare; cum și de vașeșii de la Cămpina, carele cu vama și cu alte obiceiuri ce n'aū fost nici-odat[ă], acum aseamene îi adaogă și-i supără, iprocī. De toate acestea să zic ale lor jalbe le-am adevărat, cum și măi sus am zis. De care lucru foarte răū în pare, când noi vomu și am vrea al lor folos și bine de obște și buna odihnă, ca să fie și să trăiască, să să hrănească întru toate în paace și în odihna lor, și să nu să adaog[ă] obiceiuri noăă, care n'aū fost. Pentru care și gata am fost și săntem în spre a dumneaavoastră pohtă a slujă. Numaī atăta foarte răū ni aū părut întâmplându-mi-se de nu sănt acum și eū la Curte, ci sănt aicea în București. De unde iar, șă cu ceia ce pren mică putința mea aū fost, nu m'amu apărat a nu slujă, pentru aciastă treaabă a dumneaavoastră, ci la măi marele, mie cinstit frate, dumneaalui neanīi lui Costandin Stolnic[ul], fiind lângă Măriiia Sa, toate ale dumneaavoastră scie. Aseamene le-aam dat dumneaalui în știre; carele nu mă îndoescu că dumneaalui să va lenevi, aū va lăsa lucrul în slab, a nu slujă dumneaavoastră, ca unor adevărați bunī priiateni și ai noștri vechi de bine voitori și de aproape vecini, cât să poată face ceale ce sănt de folos și de binele bieților Șchiai, și altora aseamene. Și iar și de acuma înnainte în spre ceale ce vor fi

trebile dumneaavoastră într'acoace, și care veți cunoaște că trec pren putința noastră, scriindu-ne dumneaavoastră, nimică nu ne vomu ap[ă]ra, ce cu ceaia ce ne va fi pren putință nemutați și neschimbați în spre a dumneaavoastră slujbă ne vom afla. Și, cu aciasta de aciastă dată sfârșând, de iznoav[ă] rugăm ca mila lui Dumnezeu pururea cu dumneaavoastră să fie.

Sept[emvrie] 16 dni, lt. 7216 [1707].

Al dumneaavoastră vechiū de bine voitor și gata a slujă:

Mihaï Cantacuzinò.

[V^o:] Cinstiților și vreadnicilor aī noștri bunī priiatenilor și de aproape vecinilor vechi, dumneaalui marelui-județ și alaltui cinstit Stat a cinstitii cetăți aī Brașovului, cu mult[ă] săn[ă]tate și și norocire să să dea¹.

[Pecetea neagră cunoscută.]

II.

Cinstiților și de Dumnezeu iubitor[î] și aī noștrii bunī priiateni și de tot bin[e]le voitor[î] și vecin[î] de aproap[e], dumneaavoastră fălnogī a tot cinstitul Sfat al cinstite și marei cetăți Brașov[u]lui, săn[ă]taat[e] și tot fer[i]citul bin[e] de la Dumnezeu poftim dumneaavoastră ca să vă trimit[ă] și a v[ă] păzi supt mila Sfinții Sal[e] întru toat[ă] pofta dumneaavoastră.

Cinstita a dumneaavoastră carte, ce aț tremis către noi, ne-a venit, și cu lebov o am priimit, carea și cetind-oo, și întâi de a dumneaavoastră săn[ă]taat[e] auzind, ne-am bucurat. Altel[e], câte dumneaavoastră ne scrieț, de toate pre rând am înțeleș. Pentru oamenii dumneaavoastră brașoveanī, car[i] sântu de să hrănescu aici în țară, ne scrieț dumneaavoastră de ziceț cum că au să răcit și s'aū și înpuținat, că numai 6 prav[ă]lii sântu, și birul tot acelaș de'ntăi daū. De carea scrieți dumneaavoastră ca să s[ă] mai scaz[ă], să poat[ă] birui și ei. Dar ei dumneaavoastră nu v[ă] spun că nu sânt numai dumnealor

¹ N° 692.

așa, de trag bir greu, ce și sărac[i] de negoțator[i] cari sânt aici ai noștri, să întrebaț pe oameni dumneavoastră, cum au rămas de săraci, și mai nemen[i] au rămas dentru ei, și câte nevoi trag, precum văd și oa[me]nei dumneavoastră. Care trebue să creaz[ă] ei, că văd cu ochii lor. Ce dup[ă] puțin[ă] lor tot să vor mai scădea, precum veț înțeleag[e] dumneavoastră den cart[e] Mării Sal[e] lui Vod[ă]. Iar pentru văamă ce scrieț dumneavoastră, cum că le-au luat vaam[ă] de lăna și de pieil[e] de la oil[e] lor, ce le-au fostu murit,— așa va fi. Numaï acum Măriia S[a] Vod[ă] va să pue un boiar la Cămpina, pentru jafuril[e] acestea ce fac uniș și alți, ca aceastea, să l[e] iă seaam[a]; ce de acum înainte așa socotim că nu să vor mai fac[e] aceastea jafur[i], luîndu-l[e] seaama. Pe cin[e] ar pune Măriia S[a] acolo, iar și noi, dup[ă] pofta dumneavoastră și sărăciia lor, decî, cât vom putea, tot îi vom căuta. Acum Măriia S[a] Vod[ă] așa zic[e] că va mănă un om domnescu, denpreun[ă] și cu un om al lor, pen toat[e] tăr-guril[e], ca să vaz[ă] și aciasta ce zic că vând toți marfă brașovenească, ca să l[e] dea porăncă ca aciasta, să nu mai vînză de acum nainte de acestu fel de marfă, nici să mai meargă cin[e]va să-ș scoat[ă] marfă brașovenească dintr'acolo, de spre dumneavoastră, încoac[e],— fără căt numai Brașoveni, oameni dumneavoastră. Și, cu aciasta acum sfărșând, Dumnezeu să v[ă] păzească tot cu a Sfenții Sal[e] măn[ă], întru fer[i]cit[ă] sãn[ă]taat[e].

Sept[emvrie] 21 d., lt. 7216 [1707].¹

Al dumneavoastră bun priiaten și gata spre slujbă și de tot binel[e] voitor :

Asani V[e]l Căm[inar].

[V^o :] † Cinstiț[i]lor și a tot Sfatul ai cinstiț și marii cetăț ai Brașovului și noao bun preiaten și de tot bin[e]le voitor și bun vecin de aproap[e], dumnealor fălnogî, cu cinste și cu multă sãn[ă]taat[e] să s[ă] dea.

[Pecete neagră, cu inițialele: N. N.¹]

¹ N° 691.

12.

† Io Costandin Voevod bj. mlst. gsdnu zemli vlah[i]scoe.

‡ La ai noștri cinstiți și de bine voitori, de aproape vecini, dumnealor județii, dumnealor fălnoșii, părgarii și alalte tot Sfatul al cinstitei cetăți Brașovul, sănătate și tot binele pohtim dumneavoastră de la Dumnezeu. A dumneavoastră cinstită carte de la credinciosul dumneavoastră dumnealui jupănul Gheorghe Țaco, cu dragoste o am luat, și, de săn[ă]tatea dumneavoastră înțelegând, ne-au părut bine. Alalte ce ne-aș scris dumneavoastră, toate bine am înțeles. Pentru Șcheai de la cetatea dumneavoastră, cari sã hrănescu aici în țară, ne scrieți dumneavoastră și ne pohtiți ca să-î mai căutăm, de vreme ce au slăbit foarte, și mulți s'aũ și scăpătat de tot, de aũ ajunsu la lipsă. De aciasta creadem că așa va fi precum ne scrieți dumneavoastră, că într'aceast[ă] vreme, nu numai acei ce sãnt de țara dumneavoastră aũ ajunsu la slăbiciune, ce și țara noastră, să creadeți dumneavoastră, că foarte tare aũ slăbit și în multă neputință să află și pãmănteanii noștri, că, de iaste și țara în pace de alte oștiri, iar poruncile și cererile stăpănilor, cari ne stăpănescu, sãnt mari și greale, cât s'aũ îndoit și s'aũ întreit dările de cum era mai nainte, și nu gândim să fie mai fost vre odată greu pãmăntului acestuia ca acum. Însă noi pre Șcheai aceia tot i-am păzit, i-am căutat, că aici în țar[ă] la noi sãnt și altfelii de breasle de oameni striini, și toate breaslele s'aũ mai adaos la dări, iar ei den legătura lor ce aũ fost mai denainte nu s'aũ mai sporit, ce tot pe acea s'aũ ținut. Iar iat[ă] că și acum, după pohta dumneavoastră, ce s'aũ putut, tot s'aũ mai ușurat, precum veți înțelege dumneavoastră de la credinciosul dumneavoastră, jupănul Ghiorghe Țaco. Iar pentru vameșii de la Cămpina, ce ne-ați scris dumneavoastră, încă am înțeles. Ce de aciasta iat[ă] că am rânduit acum un boiar al nostru ispravnic la Cămpina, și-î vom porunci ca să iã seama pentru aceastea toate; ce să meargă și Brașovenii de aceia, Șcheai de ai dumneavoastră, acolo la Cămpina, să fie cu vameșii de faț[ă], înaintea aceluï boiar, și, de să va adevăra

că le-au făcut vameșii alte obiceiuri noao, — ce vor fi luat fără de cale, vor da; numai ni să pare că și Șcheaii dumneavoastră să vor fi purtând cam rău, că nu vor să umble pe drumul cel mare al vămii, pe unde au umblat și mai nainte, ce fieștecare pe unde-î voia, pe alte poteci ș'au făcut drumul, de umblă, și, vameșii neputând îngădui, ei apoi bagă iar vina vameșilor, de zic că le fac alte obiceiuri; însă acel boiar, ce va afla dreptatea, va face și va isprăvi. Și iarăș, ce vor fi pohtele dumneavoastră cătră noi, nu ne vom apăra de ceale ce ne va fi pen puțină. Și, cu aciasta sfârșind, mila lui Dumnezeu să fie cu dumneavoastră.

Sept[emvrie] 22 d., lt. 7216 [1707]. †

De bine voitoriū dumneavoastră:

Io Costandin Voevod.

[V^o:] † Cinstiților și ai noștri de bine voitori, dumnealor judeților, fălnoșilor și alalt tot Sfatul al cinstitei cetăți Brașovului, cu multă săn[ă]tate să s[ă] dea.

[Pecete mare, rotundă¹.]

13.

† Cinstiților și aleșilor cu vrednicia ai noștri bun[i] priia-tenii și de aproape vecini, dumneavoastră boiari al marelui Sfat al slăvitei cetăți a Brașovului, de la Domnul D[u]mnezeu vă pohtim dumneavoastră bună săn[ă]tate cu viață îndelungată și cu tot binele. Cinstit[ă] scrisoarea dumneavoastră ce ne-ați trimis cu dumnealui jupănul Țaco Gheorghie, ne au venit, întru carea de a dumneavoastră bună săn[ă]tate înțelegând, foarte ne-am bucurat. Pentru ce ne-aț pohtit dumneavoastră, ca să grăim Măriei Sal[e] Vod[ă], pentru acei săraci de oameni ai dumneavoastră, Șchiai, ca să facă Măriia Sa milă cu dănșii pentru rumtoarea dăjdilor lor să-î lase mai pe ușor, să poată trăi în țara Măriei Sale. De aciasta veț ști dumneavoastră că noi, după cum ne-aț pohtit, bucuroși am

¹ N° 410.

fost ca să grăim Măriei Sale, și să silim să vă facem folos, și și am mersu de am grăit Măriei Sale foarte cu nevoință. Dară, ce aū răspunsu Măriia Sa, veți înțeleage mai pe largu de la dumnealui jupănul Țaco Gheorghie. Ci așa veț și dumneavoastră, că noi am silit pentru voia și bun priiteșugul dumneavoastră, de am grăit Mariei Sale. Dară, deaca nu s'aū putut face aciastă ispravă de la Măriia Sa, n'avem ce face. Acīasta, și mila lui D[u]mnezeu să fie cu dumneavoastră.

Sept[emvrie] 22 dni, 7217 [1708].

† Theodosie Mitropolitul, al Ugrovlahiei,
al dumneavoastră bun priiatin și de aproape vecin.

[V°:] † Cinstiților și aleșilor cu vrednicia, dumnealor boiarilor al marelui Sfat al cetății Brașovului, ai noștri buni priiateni, cu săn[ă]tate să s[ă] dea.

[Pecetea obișnuită¹.]

14.

Cinst[itului] și al nostru bun priiaten, vecin de aproape, în toată vremea dă bine voitoriū și ca un patron, dumneata V[e]l Județ dăn cinstită cetate Brașovului, împreună cu tot cinstitul tanaci al dumneavoastră, cu plec[ă]ciun[e] mă închin dumneavoastră.

Rog pre puternicul Dumnezeu ca să ție și să păzească pă dum[neavoastră] supt mila Sfinții Sale și întru fericită săn[ă]tate, împreună cu tot cinstitul Sfatu. Cinstita scrisoare dum[itale] ce mi-ați trimes, cu dragoste o am luat, și, întâi dă dragoste sănătății dumneavoastră înțelegând, foarte m'am bucurat. Alalte ce ne scrieți dum[neavoastră] am înțeles. Ne scrieți dum[neavoastră] cum că aū venit oameni dum[neavoastră] care aveți aici supt stăpânirea dum[neavoastră], Șchiei, dă să jăluiră zicând la tot cinst[itul] Sfat cum că ar fi venit Cărste Țop dă ar fi făcut foaia la noi, dă toți Brașovenii căți aū prăvălii aici în țară, ca să aibă pace dă

¹ N° 693.

vama vinurilor și dă altele. Iară acei ce sânt lăcuitoři acolo, să-ș dea vama dăplin. Eū dă aciasta nu știū nemica, dă Cărstea Țop, nici în ochi nu l-am văzut dă este acuș o jumătate dă anū, nici foiță nu mi-aū dat; poate că va fi dat la alții. Și, cum ziceți dum[neavoastră] cum ca să s[ă] strice mila cea este făcută dă fericiți Domni, pentru doi-trei oameni, dă aciasta nu să va strica, că nu li să ascultă cuvintele lor, fără cāt trebue și dumnealor, pă către (*sic*) bucate fac păn viile lor, să și le treacă cu pace, iară să nu cumpere bucatele altora, să zică că sânt dăn viile lor și să le treacă păn vama domneaască, înșălând vama, și și alții care n'au vii, încă cumpără vinuri streine și le trec păn vamă, dă înșală și zic că aū vie. Ce, dă aciasta dac[ă] va înțelege Măriia Sa Vodă, li să va strica mila dă tot. Iară, cāt pentru Sava Marcea, care ziceți că i-am arătat foaia dă Brașoveni care aū prăvălii aice, dă aciasta așa este, că foaie i-am arătat-o, iară, cāt pentru Cărstea Țop, dă zice că el mi o aū dat-o, rău zice; poate că l-aū dus fire lui pănă într'atăta a grăi. Ne mai scrieți dum[neavoastră], dă nu ne va hi scris Cărstea Țop aū alții. Dă aciasta staū dă mă mir dă dum[neavoastră], că dum[neavoastră] santeți înțelepți, cu ce socoteală aș putea eū să vă scriū dum[neavoastră] pă acela ce mi aū dat foaia, — care nici nu să cade, nici nu să cuvine. Eū poruncă am avut și am scris la dumnealui județul Dragot Gheorghie, și am luat și răspunsu, și așăzământ s'aū făcut pentru toți Șchiei, atăta dă cei dă acolò, cāt și cei dă aice, carele aū vii aice pe pământul țării, ca să-ș treacă vinurile lor pă la care vamă le dă îndămână. Iară, cāt pentru burie, dă vor trece, să plăteaască ca toată țara. Și iată că voiū trimite foiță, dă veți vedea dumneavoastră carele câte buți are la viile lui, și încă la unii s'aū pus și mai multe, și în tot chipul am silit pentru dragostea domneavoastră, ca să nu li să facă nici-un obicei, cāt vor fi vămile în mână mea. Că acest lucru era încă an să s[ă] strice, numai nu știū, înțeles-ați dumneavoastră aū n'ați înțeles că eū am stătut dă aū rămas; așăz-derea și estimpu. Să dea Dumnezeū să petreceți sfintele Paște cu bine, cu sãn[ă]tate și cu veselie, și să dea Dum-

nezeu să ajungeți și la anul și la mulți ani cu săn[ă]tate.
Cu aciasta sfârșând, mila lui Dumnezeu să vă păzească pă
dumnevoastră cu bună săn[ă]tate.

Dăn Buc[u]rești, lt. 7223 [1715], Mart 10 d.

Al dumneavoastră bun priiatenu și dă bine voitoriū,
gata spre slujbă :

Pantazi biv Vel Căp[i]t[an].

[Intercalat :]

Foiță dă buțile ce s'ao aflat la viile Brașoveanilor anumea,
Mart 5 d., 7235 [1727].

Drag Gheorghie, județ la Pitești, buți 8.

Tănasia zaraf la Pitești, buți 2.

Gociman Petco ot tam, buți 2.

Bucur Fuște ot tam, buți 3.

Gheorghe Șneaal, buți 10.

Gociman Petru Lacer, buți 12.

Dumitru Cîurcul, buți 10.

Sava Marcii, buți 10.

Costand[in] i Daan Lacer, buți 17.

Dumitru i brat Petco Lacer, buți 18.

Gheorghie Lebul în Vale Popi, buți 5.

Manole cel bătrân, buți 5.

Ivan snă Stoica Inașu, buți 5.

Nelva al Oprii Floroiul, buți 6.

Radul Precup Lacer, buți 9.

Stan i Mihaï Lacer, buți 5.

Stoica Manole, buți 8.

Șandru la Orlea, buți 3.

Pop Tudor, buți 13.

Stanciul Șătrar, buți 10.

Cărstea Țap, buți 12.

Văsiū Găureanul i Radul, buți 8.

Văsiū Grid i brat ego Ion, buți 7.

Ion Tomițco, buți 9.

Gheorghie Stoia, buți 10.

Voico Criștov, buți 5.

Toader, buți 2.

Ivan Grec, buți 2.

Radul Bulz, buți 2.

Biserica Șchieilor, buți 15.

Mogoș, buți 2.

† Dintr'acestu noi am pus mai mult, și cine aș făcut mai mult, să ne facă știre: dă să va fi făcut mai mult, să avem știrea.

[Adresa:] Cinstiților ai noștri buni și vechi priiateni, în toată vremea dă bine voitori, dumisale cinstitul județu dăn cetate Brașovului, împreună cu tot cinst[itul] Sfat, cu cinst[ite] și cu bună săn[ă]tate să s[ă] dea, la Brașov.

[Pecete neagră, cu coroană.]

[Foița are această adresă:] † Cinstitului, al nostru bun și vechi priiaten, în toată vremea dă bine voitori și ca un patronu, dumisale marelui-județu al cinstit[ă]i cetăți Brașovului, și la cinstitul Sfat, ai noștri dă bine voitori, cu cinst[ite] și cu bună săn[ă]tate să s[ă] dea.

La *Corone* [acest cuvânt cu litere latine].

[Aceiași pecete ¹.]

15.

Cinstitului și mie bun și adevărat priiaten, dumneata jupăne Marcoș, procatorul al cinstitului Sfatu al Brașovului, dă la Dumnezeu cel multu milostivu îți poftescu multă și fericit[ă] săn[ă]tate, împreună cu toată familia dumitale. Cu părlejul și plecatei scrisori ai mele nu-m[i] iaste de altu fără decât întâi ca să cercetez dă bună și fericit[ă] săn[ă]tea dumitale. Al doilea, aici am înțeles dăn neguțatori, păcum că Pană s'aș fost gătindu ca să ducă la partea turciască cu jupăn Nedelco, pă la Cămpina. Care Nedelco aș fost purces Mercuri, la Ghen[arie] 3 dni, și i-aș lăsat cuvântu și pă un Ghiorghe Catană, care aș fost și slugă la Mihalache Condoiane, ca să ducă și pă Pană dup[ă] dănsul, dup[ă] cum și dumitale îți va spune acestu neguțatoru, care îți va aduce cartea, că aș fost adevărat. La care eș mă rog dumitale, să fii ostenitoru,

¹ N° 714.

ca să protăștăluješti, dup[ă] cum știi obiceiul cinstitului Sfatu, ca să fie Pană oprit, până își va da Pană chezași bunî, ca, lipsindu el, Pană, să aibă chizași să plătească t^l o mie și cu dobănda lor. Care are Pană să răspunză, dup[ă] cum și cărți s'au găsit dup[ă] moartea frățini-său Mihalciî Condoiane, scrise pântru astă mie dă lei, care i-au lăsat răposata maica lor ficăi dumneaei cei mai micî, anume Chirața; iar arbă-nășaste îi zicu Țana, fata lui Condoiano cea mai mică, care au căutat pe maica-sa cât au zăcut pă așternut, anî 6 p[o]l, și, pântru multă căutare ce au cunoscut, i-au dăruit acele 2 zapise cu o mie dă lei, fiindu banî dreptî ai mă-sii, dă la părinți dă zeastre, iar nu dă casă dă la bărbatul dumneaei Condoiane, pecum va mărturisi și soră-sa cea mai mare și mulți neguțatorî dă cinste, că iaste lucru adăvărat, iar ei, ca niște frați fără doru și netemătorî dă Dumnezeu, s'au sculat cu silă turciască, și au luat zapisile acealea dă la sora lor cea mai mică, Țana, și au apucat pă acei neguțatorî dă i-au închis, și au luat toți banii cu dobănda lor. Care soră-sa au trimis aici, la marele nostru derec[ă]toru, jalbă și pântru zestrele cele mai multe, dă are să iă dă la frate-său Mihalache și Mihalcea, Condosiești, și pântru Pană, frate-său, pântru ce scriu mai sus. Ci, până va își răspunsul, să vedem unde va porânci Măriia Sa să-î scoată acești banî și să caute dă dreptate, Pană să fi oprit și el, și toate scrisorile căte scriu pântru partea surorii lui, Țaniî, împreună și partea lui Pană dă argintu și alte scule și haine, ce au avut Pană, lă-sate la bolta jupănului Hristiî, feciorul Ceșmegiului, care cănta acî la bisearică. Care mi le au mărturisit și mie astă primăvară, la luna lui Aprilie, la 1727, cându știi dumneata că am trecut la București, și sântu și până acum tot la dă[n]sul. Și mai protăluješti (*sic*) dumneata, iar mă rog, și pântru un zapis dă t^l o mie, care i-au avut dați Miha[l]cea frate-său la jup[ă]nului Dumitru Ghizdavețu, cu dobăndă, iar ai surori-sa Țaniî, dup[ă] cum i-au mărturisit și frate-său Mihalache, la soră-sa Țana. Care zapisu, mai în trecut[e] zile au fost trimis Mihalcea pă un Costandin, care au fost vameș la Ocna Moldovei, la jupăn Dumitru, la București, ca să-î

dea banii, și, fiindu jup[ănul] Dumitru dus la Țarigradu, au adus zăpăsul iar îndărătu la Mihalcea, precum iar acestu neguțătoru, anume jup[ănul] Damiian, îți va șpune și dumitale și la alte obraze dă cinste. Numai mă rog să-l întrebă, și să le iaă în scris. Așijderea mă mai rog și păntru alte zăpăse și scule, ce au avut frate-său Pană, să le dea toat[e] față și să se pue suptu peceate, să stea la cinstitul Sfat, au la vre-un neguțătoru de cinste, unde ai socoti dumneata, iar nu la frate-său Pană, să le mănănce, că apoi n'are cu ce să plăteaască atăta sumă dă bană ai surori-sa. Și mai tare să silești dumneata păntru zăpăsul lui Ghizdavețu, să s[ă] găseaască, au să-l mărturisească unde iaste dat, că să știi și aciasta, că Nedelco m'au dat bană acum la moarte. Care așa socotescu că vor fi dat acel zăpăsi, la dănsul, să iaă bană de la Dumitru Ghizdavețu. Ci, dă să va adevăra, să vedeți căți bană le au dat, să să iaă în scris cu bune mărturii, și să protăștăluți la bolta lui Nedelco, să aducă zăpăsul și să-și caute bană la cine i-au dat, că apoi va umbla rău și va păgubi mai multu. Și așa să i să scrie, să nu zică că n'au știut, și să s[ă] pue la protocolul cinstitului Sfat, și, ce veș cheltui dumneata pentru aciastă osteneală ce te puiă, foarte cu mare mulțumită voi plăti. Și, dă nu te veș încreade dumneata, mă rog să te încredințeze dumnealui jupăn[u] Mogoș, priiatenul dumitale. Care cu multă să[nă]tate mă închin dumnealui, rugându-l și pă dumnealui, ca tot să fie dă ajutoru la ce ar fi bună socoteala dumnealui, și asupra dreptății, atăta păntru această, care mai sus mă rog, atăta cât și păntru ticălusul dă jupăn Enache. Care mă rog să iaă și dă acii mărturii dup[ă] cum și eă am trimes, și iat[ă] că ș[i] mie îm[i] mărturisiră că dăn gura Mihalciă au auzit zicăndu, că el iaste un procatoru, numai Pană frate-său iaste daugiă, pecum și la zăpăsi îl arată. Ci sileaste dă-l puneți să răspunză și fără dă voe, că și mie mi-au zis aici sicritarul, dăca i-am spus dă Mihalcea, să răspunză Pană, și să să sfărșască odată, — că poate să moară și ticălosul dă bătrăn, și va rămănea lucrul neisprăvit, si vor avea păcatu, și va rămănea judecata neisprăvită, și veș rămănea și dumneata păgubitu. Ce trebuie dă

atâta vreamă să să și sfârșască, că să miră și dă aici, ce poat[e] fi atâta lungă judecată: cine aud, să miră; și să va duce veastea și pă la alte țări și crăii, dă lungime multă ce facu la un lucru bagdatelu, care o cumpanie neguțătorească o ar fi putut isprăvi în trei zile, iar cinstitul Sfat o ținu trei luni și mai 4; care își sfârșăscu cineva și cheltuiala, și viața, și le s'au urât și dă aici tot scriindu-le. Care îm scrie jupân Enache, să mai trimiță poruncă, dar Măriia Sa îm zice că au trimis dăstule porunci. Care aici așteptă să le vie sfârșitul dă judecată, și apoi atunce să le mai dea poruncă, iar pă Pană să pue să răspunză. Că dintr'un început tot el au tras pă jupân Enache la judecări, pecum știu și or mărturisi mai mari și mici. Și alta, el iaste un *șeghinleghi*¹, nu poate ca să găsească vre o pricină cu Mihalcea, să zică că ar avea vre-o iștanție undeva; ce mai bine siliți ca, până nu ar veni Mihalache, că el mi să pare ca să aibă vre un dres dă cându au fost la Beciu, și să nu răzvrătească judecata, și să o rădice și dă aci, la altă parte. Ce numai roagă-te și dă domnul județul, și le spune toat[e], și să-și facă aciastă pomană cu acelu ticălosul de bătrân. Și n'aș socoti ca să facă altu bine mai mare pă aciastă lume. Și știu că-i va fi dă multu ajutoru la viața cea dă veci, și, făcându pomană ca să isprăvească la un felu, și luîndu și eū răspunsu, iar la dumneata și la Măriia Sa voi năzui. Care cu plecăciune închinându-mă, sărut cinstit[ă] măna Măriii Sale, și la mine nu iaste încurcătură multă, numai tărie să jure, ca să-m scoată acei bani dă la Pană, și va cunoaște Măriia Sa omeniia și mulțumita, împreună și dumneata. Numai si-leaște dă toate câte mă rog, și Pană să nu vă înșale să fugă, că el acel gându au pus adăvărat. Numai făr dă chizaș bun, au arestu să nu fie. Mă rog, ca să aibu cinstit răspunsul dum[i]tale dă toate cu ce ne ar veni mai curându, au cu poșta, ca să știu încătro oi pleca, că dăn zi în zi îm iaste răspunsul, ca să-m iasă negreșit. Și, să să nu dea Dumnezeu, iar, mai rămăindu jup[ănului] Enache Popa Alexe ceva, ca să mai dea

lui pac[e], și, dându-i dreptatea, ca să-i dea negoțul. Iar mă rog dumitale să protăștăluiești și să oprești și acel negoț tot pentru bani Țanii, sora lui Pană Condoiane, care Dumnezeu a miluitu și a vrut să-m fie mie soție adevărată. Care cu multă plecăciune să roagă dumitale, puind și peceata la aciastă scrisoare care scriu dum[i]tal[e], ca să fie mai adăvărat[ă] și mai întărită și încredințat[ă] oriunde o ai arăta dumneata. Și, cu aciasta sfârșind, iar pă putearnicul Dumnezeu rog să fie dumitale pururea păzitoru dă toate ceale reale, 1728, Ghen[arie] 10 dni.

Dă la Sibii.

Al dumitale de bine voitoru și încredințat priiaten :

Radul Drogoi Găleşăscul, neguțătorul dān Craiova.

Țana a lui Condoiane fată mai mică, dăcăt toți feciorii și fete a lui Condeiane.

[Pecete roșie, cu «K. S. K...¹»]

Și mă rog dumitale, jupăne Morcoș, că să-m scoți paria dă la cărțile Mihalci, care s'au găsit, și scriu pāntru soră-sa Țana și pāntru zapisul lui Ghizdavețu, cu o mie dă t¹: să apucați pā Pană, să-l puneți la jurământu, că-l va mărturisi că el a mărturisit la bola lui că, ce va avea, nu va mărturisi la duhovnicu, numai la Pană și la Nedelco va mărturisi tot ce va avea el, adecă Mihalcia, și Nedelco le a dat și bani. Ci mă tem, zapisul să nu fie la el.

16.

† Jupăne Nădelco. Săn[ă]tate-ț pohtim de la Dumnezeu. Cu scrisoarea nu-ț lungimu, fār cātū iț facem știre că aicea, înna-
 intea noastră a mărturisit Pan[ă] fratele Mihalcei, dup[ă] ce a vrut să-l pue la jurământū, pentru un zapis de lei o mie, că s[ă] află la mână dumitale, — ca s[ă] iași bani de la jupānul Dumitru Ghisdavețu, de la București. Care pentru acestū zapis a venit înna-
 intea noastră jup[ă]nul Radul Drogoi Goleșescu, cumnatul jupānului Mihalcei, cu cărțu de la Măriia Sa Ghenăriul, protoștoluind și pohtindū ca s[ă] să pecetluiască bolta

¹ No. 718.

dumitale, pân veî aduce zăpăsul aicia în mâna Sfatului și să-țu iaî baniî carele ai dat, tl. 100. De care noi nu ț'am pohtit paguba ca s[ă]-țu pecetuluiască bolta. Ce iaat[ă] că-ț scriemû, în cîas ce veî luaa scrisoarea noastră, să cautû cum mai curândû să vii, să aducî zăpăsul, aû să-l trimiț pã om de isprav[ă], să ni-l aduc[ă] aicea, să-țu iaî baniî care i-ai datû împrumut, și într'alt chip să nu faci, aû alte meșteșuguri, ca s[ă]-țu pohtești singur paguba. Că, ne ascultândû de porânca ce-ț facem și nu veî aduce zăpăsul, bine să știî că-țu va pecetlui și bolta, și veî avea și altă nevoe și pagub[ă] mai mare. Și te fereaste de gâlcevî, nu le cumpăra singur cu banî, că și Moarcăș procatorul ț'aû zis ca s[ă] te ferești, să nu iaî vre o scrisoare de ale Mihalcei și n'aû băgat în sam[ă]. Care, de nu va veni zăpăsul pân —, bin[e] să știî că adevărat ță s[ă] va pecetului bolta. Și, cătă pagub[ă] îț va curge, nu veî mai avea dereptat[e] ca s[ă]-țu cauți dup[ă] dereptate ce s'aû căzutû. Și i-am făcutû datoriia, și te înștiințăm. Care veî ță-nea și scrisoarea noastră pentru credințarea. Și făr de zăbavă să avem răspunsul înpreun[ă] cu zăpăsul. Și într'altû chip să nu faci. Și Dumnezăû să-ți fie de ajutor. De la Brașov, 1728, Ghen[arie] 14 d[n]i.

[Concept ¹.]

17.

† 1728, F[e]v[ruarie] — dni. Precum să s[ă] știe că m'am tocmit eû Radul Lobonțu cu Ștefanû, fratele Nedelcul, ca s[ă] mă duc cu nește cărți cu poruncă de la cinstitul Sfat la jupân Nedelcul Agi Hristia la București: de-l voi găsiî la București, ca s[ă]-î daû cărțile, bin[e], iar, de nu, să mă duc pe la Zimnicia, și, de-l voi găsi și acolò, bin[e], iar, de nu, să găsescû un neguțător și să trimiț cărtil[e] la Alvantahor ², și să șezû la Zemnicia pân va veni cărți și răspuns de la jupân Nedelcul, și făr răspunsû să nu viû. Iar, de s'ar înt[ă]mpla ca s[ă] triac[ă] vria[me] mult[ă] și, nevenind nici-un răspuns de la

¹ N° 722.

² Arvanitochori.

jușăn Nedelcul, să iaș carte de la vameș de acolo, și să aduc răspsunșu la cinstitul Sfat. Și tocimala mi-aș fost zloș 3 p^l, și mi-aș dat acum zloș 2, și, viind eș aicia, să-mi dia și ceialaltı. Iar, negășindu-s[ă] negușător de acolo, să trimiș[ă] vameșii om cu plat[ă] la jușăn Nedelcul, ca s[ă] aduc[ă] răspsunșu. Și, pentru mai mar[e] credinșă, mi-am pus i diagetul mai jos, ca s[ă] creaz[ă] în tot locul și la fieștece judecat[ă]. Și am scris eș Todoran cu dzisa dumnialor, și săntu martor. Și, neștiind eș, Radul Brașovianul, carte, m'am rugat la Todoran, de mi-aș scris cu voia mia ¹.

18.

Cu aciastă scrisoare a mea adeverez care sănt mai jos iscălit căci, de vreme ce iaste din fire lucru moarte, și nu iaste cu minune, precum gîndim oarecare, numai iaste drept și sfânt fieștece, și să-ș aducă aminte de moarte. Pentru aciasta și eș ticălosul că, de vreme ce nădăjduescă cu ajutoriul lui Dumnezeu ca să călătoreșcă în cale unde am socotit, mi am adus aminte de moarte, și, vrând ca să fac îndreptare la mine, că, de vreme ce sînt strein și neavând unde să mergă, am mersă la biserică, adică la iubitoriul de Dumnezeu și sfânt episcop, la al nostru moșneăș, chirie chir Misail [de Buzău], și am însemnat ca, ce-m[i] va rămănea aici, că, de vreme pecum am zis și mai sus, iaste călătoria mea la loc departe, numai, de mi să va întâmpla moartea, il las epitrop la mult-pușin ce-mi va rămănea aici, ca la un doftor și chivernisitor sufletelor și trupurilor noastre. Carele însemnez pre anume ce-m rămăne : întâi, am marfă la București de . . . sumă t^l 3.700 și, aici iaste marfă t^l 1000 și 9 sute. Și aciastă marfă care iaste la București, și care iaste asupra lui Theodor, iaste socotită pecum aș fost cumpărată; carele iaste peste tot sumă 5.000 miș și 600 sute ban[i] sănătoș. Și capete dintr'aciastă are parte feciorul lui Pogoiani t^l 1000 și 200, și sînt datoriș la unchiș-mieș chir Nica t^l 3.000 și cinzeci, iar patru

¹ La n° 722.

mi și cinci sute, ban[i] ai miei. Numaî las pe Ștefan feciorul la București, ca să plătească lui chir Ion Log[o]f[ă]t, care iaste la Brâncoveanul, t^l 500, dar pentru acești bani am lăsat marfa mea afară: mîrgăritar[e], mutcaluri 20 și 6, mutcalul t^l 10, și o brățare cu 40 de diiamanturi, de sumă t^l 240. Cu aceștea voi plăti datoriia mea. Așijdirea, am trei lăz cu haine și cu arginturi, carele las pecetluite și încuiate, cărți de sumă t^l 210, la Lipsca și la Vineție, cumpărate. Iaste și aici, la Theodor, o ladă cu 2 dulăm[i] și cu patru conteșă mahut, toate nua: dulămile mă țin pe mine câte t^l 25. Și, de mi să va întimpla moarte, pe altul nu-l las, numai pe iubitoriul de D[umne]zeu sfântul episcop, să facă cum va vrea. Numaî den a patra parte să dea suroru-mea o parte den hainele mele, și lui Caloian, și la altă parte, unde va vrea, că sînt multe. Cărțile și alelalte toate las epitrop care am zis mai sus, și, pecum îl va lumina Sfântul D[u]h[ă], așa să facă. Așijderea, sînt 10 bucaț, postav pentru datorie sfântului episcop, care sînt toate de la Radul Munteanul; care am zis feciorilor ce sînt la boltă, și acestea nu sînt ale mele, ci să le iă, când va fi voia părintelui. Toț copii care sînt la prăvălie, sînt cu simbria și cu răvășalele mele, care adeverează fiștecăruia simbria lui. Aceastea adeverez și hotărăscu de bună voia mea. Iar, de să va scula cineva din rudeniile mele și din priiatini, să stea în potrivă la acialea care le-am făcut și le-am hotărît eu, să aibă blestemul Domnului Nostru Isus H[risto]s și al tuturor Sf[i]nșilor, căci eu cu sudoarea mea am căștigat și de la nimin[i] nu mi aū rămas nimic, un ac, ci pecum am vrut, așa am făcut. Iar, pentru bună adevereință, m'am iscălit, pecetluind cu pecetea mea, cum să veade. Fev[ruarie] 10 dni, 1734.

Adeverez și mă făgăduesc.

[Neiscălit; copie.]

[V°:] Copie des Testaments des Andra, welches er dem Bischoff aus Buszou gegeben: ist mir 1735, die 28 Augusti, übergeben worden¹.

¹ N° 725.

Prea-cinstit și de bun neam și al nostru vecin de aproape, Măriia Ta Vel Județu, cu multă plecăciune și cu săn[ă]tate ne închinăm Măriei Tale.

Prea-cinstită scrisoarea Măriei Tale cu Petre, trimisul Măriei Tale, cu plecăciune o am luat-o, și, toate câte ne scrii Măriia Ta, am înțeles. Pentru pricina lui Necolae văt[avul] de Țiganî, vei ști Măriia Ta că l-am adus de față aici, fiind și omul Mării Tale, și l-am întreat toat[e] cu amăruntul, și, pentru acel zăpis care l-au făcut Necolae aciî cu Ștefan, dovedind în zăpis că s'ar fi împăcat unul cu alt[ul], și, cine s'ar mai scula, să dea gloabă,—acel zăpis când s'au făcut, n'au fost în știrea Măriei Tale, ci numai judii aceia de Țiganî, fiind pă Nicolae la opreală, au făcut zăpisul, precum le-au fost lor voia, după cum ne-am adevărat de la Necolae, aducând și mărturiî de față, fiind și omul Măriei Tale. Că judii aceia trebuia să facă acest fel de zăpis, ca să nu să mai scole Nicolae, fiindcă l-au prădat cu 37 de zloți, pentru t' 10, care să oprise aî lui Ștefan, pentru pricina ca să aducă necovalna (*sic*). De care lucru noi am scris atuncea cărți la Măriile Voastre pentru dreptatea lui Nicolae, și, aducând cărțile aciî un Petco, le-au dat la judii aceia, și, ce le-au făcut, nu știm, că la Măriia Voastră nu le-au dat, și să cunoaște că au umblat tot pentr' ascunsu și cu viclesug, iar nu în știrea Măriilor Voastre. Decî Nicolae, trecând în țară cu vreamă, au găsit pe acel Ștefan Log[ofătul], și, fiind la Buc[u]rești, au mersu înaintea dum[isale] Armașului celui Mare, și s'au judecat, și l-au dat judecata și dreptatea ca să plătească, făcându-î și zăpis la mâna lui Necolae, de plată, tot acolea de față, după cum l-am văzut și noi ș[i] omul dumitale. Iar, pentru prada care s'au făcut lui Ștefan, nu s'au făcut atunci, ci pe urmă, fugându el cu o vară a lui, de aciî din Brașov, și mergând la Bucureșt[i], vrând să să cunune cu dânsa. [Pe margene: Aû mai luat Dumitru judele 2 tipsii ale lui Nicolae, ci mă rog să le luaț Măriia Ta, să să trimită.] Și, aflând dumnealui Aga din păra Țiganilor care sânt acolo, iar nu, cum zice Ștefan, că din păra lui Nicolae îi s'ar fi

întâmpilat acea pradă, că pe acea vreme Nicolae nici nu era în București,—i-aŭ bătut și le-aŭ luat acea gloabă, aflând că este vară, și nu dă pravila să o iă. După cum și Măriia Voastră știți că, vară fiind, nici într'u[n] chip nu dă pravila să o iă, și, așa globindu-l, s'aŭ întorsu iarăși acoloa în Brașov, și aŭ prepus pă Ion Stângă, zicând că pentru dănsul s'aŭ prădat. Ci la aciastă rău zice, ca un mincinos, că el s'aŭ prădat pentru blestemăția lui, iar nu pentru Stângă; ci, de voa (*sic*) fi la opreală acel Ion, nu este cu dreptate, Măriia Ta, ca să șază la opreală pă bună dreptate, cu prepunerea lui Ștefan, că s'ar fi prădat pentru dănsul, că el, cum zicem, s'aŭ prădat pentru blestemăția lui, iar nu pentru Ion, și pentru faptele cele necuvioase care le-aŭ făcut, după cum te vei adevăra și Măriia Ta. Aciașta, și iar rămănem

Ai Măriei Tale plecați și gata spre slujbă :

Costea Vam[eșul], Gheorghea Vam[eșul].

[V^o:] Prea-cinstitului și de bun neam Măriei Sale Vel Județu al cinstitei cetăți Brașovului, cu multă plecăciune să să dea, la Brașov.

[Pecete neagră, ruptă¹.]

¹ N° 729.